

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
REALITZADA A LA
PÇA.ANTONIO LÓPEZ,4/ CONSOLAT DE MAR, 2-4/
PG.ISABEL II, 1-3/ PLA DE PALAU, 22.
EDIFICI LLOTJA DE MAR

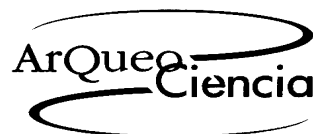
Codi Servei d'Arqueologia de Barcelona : 059/05

Barcelona, Barcelonès

1 al 15 de juny de 2005
20 de juny al 29 de juliol de 2005

promotor
Cambra de Comerç de Barcelona

realització
ARQUEOCIÈNCIA Serveis Culturals S.L.

Direcció
Gemma Caballé Crivillés
Josep M Vila Carabasa

Manresa, 26 de març de 2013

ÍNDEX

1.INTRODUCCIÓ	2
1.1. Fitxa tècnica del jaciment	3
1.2. Resolucions	4
1.3. Marc geogràfic i geològic. Situació urbanística de l'edifici	5
1.3. Notícia històrica de l'edifici. Intervencions arqueològiques anteriors	7
1.4. Motius de la intervenció. Objectius	9
1.5. Treballs realitzats	10
1.6. Metodologia	11
2.RESULTATS	
2.1. Sondeigs inicials als murs de tancament.	
Descripció general dels espais	13
2.1.1. Àmbit 1. Zona A	14
2.1.2. Àmbit 2. Zona A	15
2.1.3. Àmbit 3. Zona A	16
2.1.4. Àmbit 4. Zona M	17
2.1.5. Àmbit 5. Zona M	19
2.1.6. Àmbit 6. Zona M	21
2.1.7. Àmbit 7. Zona M	22
2.1.8. Àmbit 8. Zona M	23
2.1.9. Àmbit 9. Zona A	24
2.2. Seguiment obres zona A (oest pati)	
2.2.1. Seguiment obres Planta Baixa, Altell i Soterrani	26
2.2.2. Rebaixos al subsòl. Excavació fossa ascensor	38
2.3. Seguiment obres zona S (sud-est pati).	
Sondeigs al subsòl	46
2.4. Seguiment obres zona M (sud saló gòtic)	49
2.4.1. Repicat murs de tancament	51
3.CONCLUSIONS	79
4. BIBLIOGRAFIA	88

Annexes:

Annex I. Inventari de les Unitats Estratigràfiques i Fets Constructius

Annex II. Documentació Planimètrica

Annex III. Documentació Fotogràfica

1. INTRODUCCIÓ

En aquesta memòria es presenten els resultats i conclusions de la intervenció arqueològica duta a terme a l'edifici de la Llotja de Mar de Barcelona. Aquesta intervenció estava motivada per les obres que s'han realitzat a l'ala oest de l'edifici i als espais situats a la primera planta de la zona sud respecte el saló de Contractacions. Les obres s'han dut a terme entre els mesos de maig i juliol de 2005.

Els treballs arqueològics realitzats han consistit en l'excavació de la fossa de l'ascensor, que ha estat instal·lat al soterrani de la zona oest de l'edifici. Així mateix s'ha efectuat el seguiment arqueològic de tot el procés de les obres, que han motivat el desmuntatge de murs i envans (la majoria del segle XX), així com el desmuntatge de part de la coberta del soterrani i un rebaix general de tot el subsòl del mateix espai. A l'inici de les obres, seguint les indicacions del Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona (i amb el vist-i-plau de la propietat i la direcció d'obra) s'han efectuat un seguit de sondeigs als murs de tancament dels espais afectats per les obres. Un cop valorades les característiques i cronologia dels murs dels espais situats al sud del saló, s'han ampliat els sondeigs efectuats en aquesta àrea per documentar més àmpliament els murs de cronologia baix-medieval localitzats en aquesta zona.

La promotora de les obres ha estat la Cambra de Comerç de Barcelona (que és la propietària de l'edifici), a partir del projecte arquitectònic redactat pels arquitectes Josep Benedito i Agustí Mateos. L'empresa constructora que ha executat les obres ha estat Closa i Alegret, S.A. La intervenció arqueològica l'ha dut a terme l'empresa Arqueociència Serveis Culturals, sota la direcció tècnica dels arqueòlegs Gemma Caballé i Josep Maria Vila. A partir d'una comunicació del Servei d'Arqueologia i Paleontologia, del 22 de gener de 2008, es va acceptar la sol·licitud presentada relativa a la redacció de la memòria per part de l'arqueòloga Gemma Caballé, amb la inclusió en la mateixa dels treballs dirigits per Josep Maria Vila. El número de codi d'intervenció del Servei d'Arqueologia de Barcelona és el 059/05.

1.1. Fitxa tècnica del jaciment

FITXA TÈCNICA

Jaciment. Barcelona.

Edifici. Llotja de Mar

Situació. Pla de Palau, 22; Passeig Isabel II, 1-3; Plaça Antonio López, 4; Carrer Consolat de Mar, 2-4

Coordenades: UTM ED50 x:431745 y:4581730
UTM ETRS89 x:431651; y:4581526

Població. Barcelona (districte de Ciutat Vella, barri de la Ribera)

Comarca. Barcelonès

Dates intervenció. 1 al 15 de juny de 2005
20 de juny al 29 de juliol de 2005

Tipus de jaciment. Urbà. Edifici construït a la baixa edat mitjana, amb reparacions i ampliacions d'època moderna

Cronologia. segles XIV-XX

Tipus d'intervenció. Preventiva. Seguiment arqueològic de les obres realitzades a l'ala oest de l'edifici (planta baixa i soterrani) i al sud del saló de Contractacions (primera planta). Excavació de la fossa d'ascensor al soterrani i repicat de murs al sud del saló. Desmuntatge arqueològic de les restes localitzades durant l'excavació de la fossa de l'ascensor.

Motivació de la intervenció. Obres de rehabilitació i definició de nous espais de l'edifici

Promotor. Cambra de Comerç de Barcelona

Direcció arqueològica. Gemma Caballé Crivillés, Josep Maria Vila Carabassa

Execució. ARQUEOCIÈNCIA, Serveis Culturals, SL

1.2. Resolucions

- Resolució del Director General de Patrimoni Cultural, del 30 de maig de 2005, autoritzant la realització d'una intervenció arqueològica preventiva a la Llotja de Mar (Pça Antonio López, 4; c.Consolat de Mar, 2-4; Pg Isabel II 1-3; Pla de Palau, 22) de Barcelona (Barcelonès). Activitat autoritzada: control de moviment de terres i excavació arqueològica. Termini de realització de la intervenció: de l'1 al 15 de juny de 2005. Direcció arqueològica: Gemma Caballé Crivillés (Arqueociència SC,SL).
- Resolució del Director General de Patrimoni Cultural, del 19 de juny de 2005, autoritzant la realització d'una intervenció arqueològica preventiva a la Llotja de Mar (Pça Antonio López, 4; c.Consolat de Mar, 2-4; Pg Isabel II 1-3; Pla de Palau, 22) de Barcelona (Barcelonès). Activitat autoritzada: control de moviment de terres i excavació arqueològica. Termini de realització de la intervenció: del 20 de juny al 29 de juliol de 2005. Direcció arqueològica: Josep Maria Vila i Carabassa (Arqueociència SC,SL).
- Resolució del Director General de Patrimoni Cultural, de juliol del 2005, autoritzant l'eliminació d'estructures arqueològiques d'època moderna documentades a l'edifici de la Llotja de Mar de Barcelona (Barcelonès). Terminis: *"Aquesta intervenció es durà a terme dins del darrer permís vigent que finalitza el 29 de juliol de 2005"*. Direcció arqueològica: Josep Maria Vila i Carabassa (Arqueociència SC,SL).

1.3. Marc geogràfic i geològic. Situació urbanística de l'edifici

Barcelona és un municipi situat en una plana que presenta uns 5 km d'amplada. Té com a límits el mar a l'est; la serra de Collserola, integrada dins la Serralada Litoral Catalana, al sud-oest, amb el cim de Sant Pere Màrtir; el Tibidabo com a cim destacat al nord i al nord-oest, destaca el Puig del Baró; el delta del riu Llobregat al sud, i el delta del riu Besòs, al nord-est. El seu relleu físic pertany a tres unitats: la Serralada Litoral, el Pla de Barcelona i els deltes del Llobregat i del Besòs.

En conjunt, el Pla de Barcelona és fruit d'una falla que s'originà per l'enfonsament del Massís catalano-balear, que determinà la seqüència geològica del subsòl de la zona, on les capes més profundes estan compostes per pissarres del paleozoic amb intrusions granítiques. Durant el miocè i el pliocè es dipositaren margues i argiles damunt de les pissarres, amb alguna intrusió de graves. Posteriorment, la descomposició dels massissos que envoltaven el Pla aportaren acumulacions de blocs de calcàries i argiles, a les quals es sobreposaren en períodes més secs, formacions de crostes calcàries.

El Pla de Barcelona està format pel territori comprès entre el mar Mediterrani i la Serralada Litoral d'est a oest, i entre els rius Besòs i Llobregat de nord a sud. Al nord hi ha la Serra de Collserola, que n'és el cim més alt (542m s.n.m.). La serralada de Sant Mateu, a llevant, i el massís del Garraf, a ponent, fan que les entrades fàcils al pla d'al·luvió damunt el qual reposa la ciutat, siguin els passos fluvials del Besòs i el Llobregat. El Pla de Barcelona és una plataforma suaument inclinada cap al mar. El seu nivell es veu alterat per elevacions naturals, com els Serrats de la Rovira, al nord-oest i els turons menors del front marítim, que són el Mont Taber, i el bloc de Montjuïc (189 msnm), situat al sud de la ciutat.

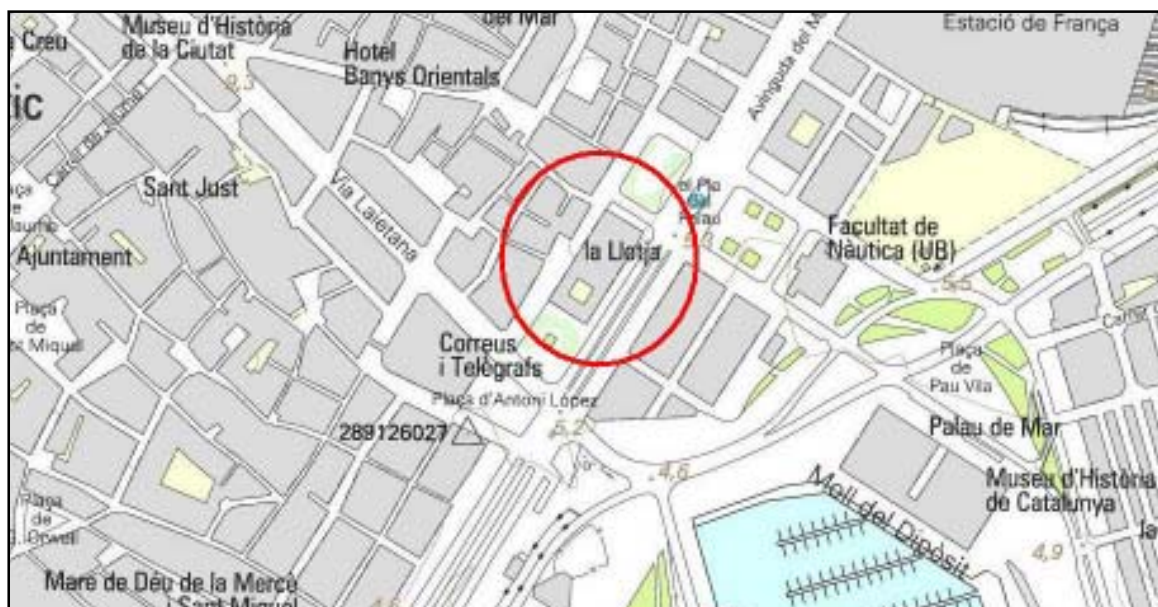
La badia existent entre aquestes dues formacions del front marítim va donar lloc a una zona lacustre coneguda com el Cagalell. Aquesta zona de maresmes o aiguamolls es va originar amb la formació d'una barrera d'arena litoral, probablement després de la darrera fase glacial (fa uns 15.000 anys). A la llacuna hi anaven a parar diverses rieres, com la de Valdonzella, de Magòria i de la Creu d'en Malla, que hi van anar dipositant llocs argilosos, i molt orgànics, de color gris o negre. Amb el temps, la zona lacustre va quedar reblerta, de manera que ja no apareix als primers plànols de la ciutat del segle XVI.

La línia de costa ha anat avançant al llarg dels temps. En època romana, les aigües arribaven fins a la vessant marina del Mont Taber, seguint el litoral aproximadament per la part alta de l'actual Parc de la Ciutadella. A mesura que la costa va anar avançant es varen formar zones humides o de pantans que es recullen en la toponímia, com el Clot, la Llacuna, el Gorg, o l'estany del Port, als peus de Montjuïc.

Les òptimes condicions climàtiques i estratègiques de la ciutat han afavorit al llarg

del temps al seu desenvolupament. Els seus orígens se situen en el petit pujol de Tàber, però ben aviat els límits s'anaren expandint pel pla.

Situació urbanística de l'edifici

Situació de l'edifici (base topogràfica ICC.cat)

L'edifici de la Llotja de Mar està situat al barri de la Ribera, del districte de Ciutat Vella de Barcelona, al Pla de Palau, 22; Passeig Isabel II, 1-3; Plaça Antonio López, 4 i Carrer Consolat de Mar, 2-4

Coordenades UTM ED50 x:431745; y:4581730
UTM ETRS89 x:431651; y:4581526

1.4. Notícia històrica de l'edifici. Intervencions arqueològiques anteriors.

La construcció inicial de la Llotja s'endegà a mitjans del segle XIV, el 1352, i es van aturar els treballs el 1362. Sembla que l'obra fou portada per Pere Llobet, que el 1357 apareix com arquitecte de la ciutat, que va construir el Saló del Consell de Cent. Aquestes tasques es reiniciaren el 1382 i es van finalitzar el 1392. Cal destacar que aquesta construcció apareix en la documentació de l'època com a "Llotja nova". Del període de temps en què les obres van estar aturades, cal destacar que en la documentació trobem la llei redactada per les autoritats municipals, el 1357, que prohibeix fer foc *dintre les parets de la Llotja nova de Mar* (Ainaud, Gudiol, Verrie 1947, p.283). Aquesta construcció del s. XIV fou una obra del gòtic català, destacant una sala rectangular amb quatre columnes i sis arcs de mig punt que sostenen un forjat de bigues de fusta. Al damunt hi ha un altre saló, dels cònsols, amb una repetició dels arcs de mig punt però sense columnes. En el segle XV s'amplià l'edifici amb un hort o jardí dels tarongers, amb noves edificacions situades al voltant d'aquest. L'edifici va ser tancat mitjançant un porxo renaixentista, ja en el s. XVI.

En el segle XVII l'edifici de la Llotja s'utilitzarà com a magatzem de gra, degut a l'incendi del Porxo del Forment, que estava situat a la Plaça Palau i que era on s'emmagatzemava el gra.

Amb la Guerra de Successió, ja al segle XVIII, l'edifici de la Llotja va patir diversos atacs del duc de Berwick, a partir de la seva entrada a Barcelona l'11 de setembre de 1714. Un cop finalitzat el setge, l'edifici passà de Llotja a caserna militar fins el 1771, que fou lliurat a la Junta Particular de Comerç de Barcelona (hereva del Consolat de Mar), que decidí la seva immediata reconstrucció.

Abans però d'aquesta decisió de la Junta Particular de Comerç de reconstruir la Llotja, ja hi havia hagut anteriorment projectes i propostes d'obres de remodelació de l'edifici. Aquests projectes anaven destinats a la reconversió de l'edifici en caserna militar. El 1740 es presenta un projecte per a la construcció d'una nova caserna, on, amb la nova redistribució de l'espai, la sala gòtica desapareixia. Cal destacar que el 1708 hi havia hagut una important reparació efectuada a la façana del carrer Consolat, deguda a la caiguda d'aquesta.

Serà a partir del 1764 quan hi ha diversos projectes i propostes per a la realització de reformes a l'edifici, de les quals cal destacar que anaven destinades a l'allotjament d'una caserna militar. Els projectes presentats eren els de l'arquitecte militar francès, Pere Braulij, i la de l'equip català, encapçalat per l'arquitecte Joan Soler i Faneca. Inicialment l'adjudicació del projecte d'obra fou per a Braulij, amb Soler i Faneca com a cap d'obra. Al cap de poc temps, fou Soler i Faneca, ja com a arquitecte, el que portà a terme el seu propi projecte de remodelació.

El projecte de Joan Soler i Faneca seguia l'estil neoclàssic de l'època, i en destacava la conservació de la sala gòtica. Així la majoria dels murs antics van ser recoberts amb la "màscara" de l'estil del moment. L'hort o pati dels tarongers fou remodelat i es convertirà en un pati quadrat amb arqueries. Pel que fa a la zona de l'actual Plaça Palau es va construir un pòrtic, que funcionava com a entrada principal, amb 5 cúpules que recobrien l'espai, 2 de planta circular i 3 de planta elíptica. Damunt aquest pòrtic s'hi situa una terrassa a la qual s'hi accedeix per la planta noble. Aquest accés pel pòrtic deixà de ser utilitzat quan aquest espai s'utilitzà com continuació de la sala gòtica.

Aquesta reforma del segle XVIII, com ja hem esmentat, conservava la sala gòtica, tot i que les seves parets foren recobertes (els tancaments est i oest) i en part substituïdes (els tancaments nord i sud), destacant la construcció d'una galeria correguda que circumda tot el saló. L'embigat, policromat en època gòtica, va ser daurat en aquest segle XVIII i repintat en el XIX.

Joan Soler Faneca morí el 1794 i pel que fa a la finalització de l'obra, la va dur a terme el seu fill Tomàs Soler i Ferrer. Aquest fou el que dirigí les feines de desmuntatge dels 4 pilars, que es referen completament ja que tenien esquerdes molt perilloses.

Com a canvis destacables d'aquest saló, destaquen el gran rellotge calendari, que regalà el banquer Evarist Arnús, situat al centre del mur de tancament sud oest de la sala. El 1904 l'arquitecte Joan Pujol Brull, projectà els quatre lampadaris de ferro forjat i cristall policromat, d'estil modernista que hi havia al saló a l'inici de les obres de l'any 2001.

-Intervencions arqueològiques anteriors

L'any 2001 es van dur a terme les obres de rehabilitació de l'edifici de la Llotja de Mar, que afectaven el saló de Contractacions, el pòrtic de la Plaça Palau, a més de les plantes superiors d'aquests espais. Prèviament a l'inici de les obres, els mesos d'octubre i novembre de l'any 2000 es van realitzar un seguit de sondejos arqueològics al Saló i al pòrtic, per valorar les restes situades en el subsòl d'aquests espais i determinar el tipus d'intervenció que s'havia de dur a terme durant les obres. Els sondejos els va realitzar l'empresa Arqueociència SC, S.L., amb la direcció tècnica de l'arqueòloga Gemma Caballé. A partir dels resultats d'aquests sondeigs, es va determinar que es realitzaria el seguiment arqueològic dels rebaixos al pòrtic de la Plaça Palau i a les zones central i nord del saló, mentre que al sud s'excavaria en extensió l'espai, ja que s'hi situaven les restes del paviment de lloses, corresponent a la construcció inicial de l'edifici (segle XIV). La intervenció arqueològica la van dirigir les arqueòlogues Susana Abad, Gemma Caballé i Laura Suau (Arqueociència SC, S.L) i es va dur a terme entre els mesos d'abril a juliol del 2001.

A partir d'aquesta intervenció arqueològica es van documentar, a més de l'esmentat paviment de lloses situat a la zona sud del saló Gòtic, un seguit d'elements relacionats amb l'inici de la construcció de l'edifici al segle XIV. En el mateix espai es van localitzar també estructures i trencaments associats amb les obres de reforma del segle XVIII. Pel que fa a la zona corresponent al pòrtic de la Plaça Palau, es van documentar unes estructures corresponents a espais d'emmagatzematge de productes. Aquestes se situarien cronològicament en època moderna (segle XVI-XVII), prèviament a la construcció del pòrtic.

1.5. Motius de la intervenció. Objectius

L'edifici de la Llotja de Mar se situa en una zona d'interès arqueològic i d'alt valor històric i arquitectònic. A més, l'edifici està declarat Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN). A partir d'aquests fets, i seguint la normativa vigent en temes de patrimoni, tan d'àmbit general com municipal, qualsevol intervenció que suposi un moviment de terres del subsòl, ha d'anar acompanyada d'una intervenció arqueològica de caràcter preventiva, per tal de documentar les restes aparegudes.

Al tractar-se d'un BCIN el projecte arquitectònic redactat pels arquitectes necessitava el vist i plau de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya. Un cop valorat i acceptat el projecte es va acordar realitzar un seguiment arqueològic general de l'obra per documentar i valorar patrimonialment les possibles restes i elements apareguts durant la mateixa.

A partir del projecte realitzat pels arquitectes Josep Benedito i Agustí Mateos, es preveien moviments de terres en el subsòl del soterrani de la zona oest de l'edifici. A partir d'aquesta afectació del subsòl, seguint les directrius traçades des del Servei d'Arqueologia de l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona (basades en la normativa municipal i general en temàtica de patrimoni), s'ha determinat dur a terme una intervenció arqueològica per a realitzar el seguiment de qualsevol actuació que afectés el subsòl dels espai afectats, d'entre les quals destacava l'excavació corresponent a la caixa de l'ascensor. De la mateixa manera, s'ha acordat realitzar un seguiment general de les obres, per tal de poder documentar els diversos elements localitzats durant la mateixa. En aquest sentit, el projecte preveia el repicat d'algun dels murs de tancament dels espais, per aquest motiu s'han realitzat unes primeres cales de sondeig als murs, per valorar-ne les seves característiques constructives i cronològiques. A partir dels resultats d'aquests primers sondeigs s'ha ampliat l'espai del repicat en alguns dels trams on s'han localitzat restes de murs de tancament de cronologia baix medieval.

Els objectius generals de la intervenció han estat la documentació arqueològica de les possibles restes situades al subsòl de l'espai corresponent al soterrani. Així mateix, l'objectiu dels sondeigs inicials als murs de tancament dels diferents espais i la posterior ampliació dels mateixos, ha estat la documentació i ubicació cronològica dels diferents murs de tancament dels espais afectats per les obres. Les dades aportades per la present intervenció arqueològica permetran aportar més dades en relació a la construcció inicial i l'evolució històrica de l'edifici de la Llotja de Mar de Barcelona.

1.5. Treballs realitzats

A l'ala oest de l'edifici s'ha efectuat el seguiment arqueològic del procés de desmuntatge dels diferents murs (majoritàriament envans del segle XX) que definien els espais de la planta baixa i l'altell ubicats en aquesta zona. Pel que fa al soterrani de la mateixa àrea, s'ha dut a terme el seguiment arqueològic del desmuntatge dels murs i estructures de coberta de l'espai (a la seva zona central-nord), així com del desmuntatge de l'escala existent, que permetia l'accés des de la planta baixa al soterrani.

En el mateix soterrani s'ha dut a terme el seguiment de l'excavació de la fossa on s'hi han ubicat els mecanismes de l'ascensor que s'ha instal·lat. Durant l'excavació d'aquesta fossa s'ha localitzat una estructura de planta rectangular, que ha estat identificada com a possible dipòsit. L'estructura quedava totalment afectada per les obres i s'ha redactat l'informe d'afectació relatiu a aquestes restes. A partir d'aquest informe, la propietat de l'edifici ha sol·licitat a la Direcció General de Patrimoni Cultural el corresponent permís per a procedir al seu desmuntatge. Aquest ha estat autoritzat mitjançant una resolució de la Direcció General de Patrimoni Cultural. Els treballs de desmuntatge de l'estructura s'han dut a terme amb el corresponent control arqueològic, tal i com indicava la resolució esmentada.

En un dels espais situats al sud respecte el pati s'havia previst un rebaix generalitzat a tot l'àmbit. Prèviament a aquest rebaix es van efectuar dos sondeigs al subsòl, per determinar les possibles restes existents. Els resultats dels dos sondeigs (fins a una cota màxima de 50cm respecte el nivell de circulació existent) va permetre documentar les restes d'un seguit de conduccions, associades a canalitzacions de circulació i desguàs d'aigua, totes elles ubicades als segles XIX i XX. Finalment el rebaix previst en aquest àmbit no es va dur a terme.

A l'inici de les obres efectuades a l'edifici s'han dut a terme un seguit de sondeigs, que han consistit en el repicat dels revestiments de diferents punts dels murs de tancament dels espais afectats per les obres, fins a arribar a l'estructura constructiva dels murs. Aquests sondeigs s'han efectuat tan als murs de la zona oest

respecte el pati, així com als murs dels espais situats a la primera planta del sud del saló de Contractacions.

En aquests espais situats al sud del saló s'ha constatat que part dels murs nord, sud i est dels mateixos se situarien cronològicament en època baix-medieval. A partir d'aquesta valoració inicial, s'han ampliat els sondeigs efectuats en aquests murs, per establir la relació estratigràfica entre ells i realitzar una documentació planimètrica més exhaustiva dels mateixos. Cal destacar que l'extrem est del mur de tancament nord d'aquesta zona (que tancava pel sud el saló) ha estat totalment repicat, ja que també quedava afectada la part corresponent a la planta baixa d'aquest punt. En aquest punt s'hi ha edificat una escala d'accés a la planta baixa i el tram de mur recuperat (corresponent a la construcció inicial de l'edifici) ha estat netejat i restaurat, per tal de poder quedar vist un cop finalitzades les obres.

Al mur de tancament sud del saló, que tancava pel nord aquests espais, s'hi observaven dues finestres coronelles d'estil gòtic. En els dos punts del mur on s'ubicaven les dues finestres s'han repicat els seus revestiments per establir la relació estratigràfica entre aquestes finestres i el mur de tancament, per determinar si les finestres s'haurien col·locat en el mateix moment de la construcció del mur o posteriorment. Així mateix, en un dels murs interiors dels espais s'hi situaven una porta i una finestra (amb una reixa de ferro), definides amb emmarcaments de pedra. En aquests punts també s'han repicat els revestiments del mur, per constatar la relació estratigràfica entre el mur i els dos elements.

1.6 Metodologia

La metodologia emprada durant tota la intervenció ha estat la proposada per E. Harris en les excavacions arqueològiques en extensió, adaptada a les característiques específiques de la intervenció. A partir d'aquesta, s'ha distingit cada nivell exhumat, seguint criteris de tonalitat, composició i textura, i s'ha donat un número identificador a cada un dels nivells, anomenats Unitat Estratigràfica (UE). Els murs corresponents a l'estructura localitzada al soterrani (durant l'excavació de la fossa de l'ascensor) han estat identificats també com a Unitat Estratigràfica. La numeració de les diferents unitats estratigràfiques s'ha efectuat de manera correlativa a partir del número 1.000 a les de la zona corresponent al soterrani i del número 2.000 a les de la zona corresponent a l'espai situat al sud del pati. Mitjançant aquesta numeració es diferenciaven els estrats localitzats en els diferents espais, així com es distingien respecte els estrats documentats durant la intervenció dels anys 2000 i 2001 (numerats a partir d'unitats i centenes).

A la zona sud respecte el saló de Contractacions la documentació dels murs i obertures associats se'ls ha donat un número individualitzat de Fet Constructiu a cadascun d'ells. D'aquesta manera, els fets constructius han estat diferenciats (a partir de les seves característiques) en murs -MR- i portes i obertures constructives -OB-.

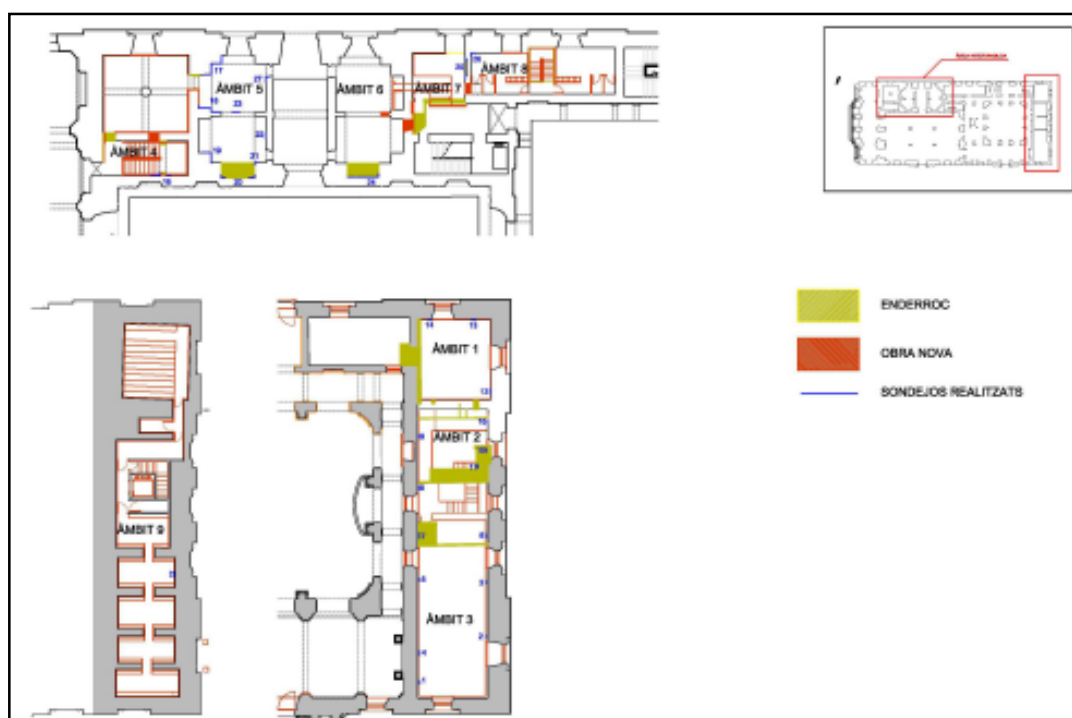
A l'hora d'efectuar els sondeigs als murs de tancament perimetrals dels diferents espais i el seguiment dels rebaixos al subsòl s'han diferenciat els espais a partir de les zones on s'ubicaven en relació al conjunt de l'edifici (zona M, al sud del saló de Contractacions; zona S, al sud del pati; zona A a l'oest del pati). Els diferents espais de cada zona han estat diferenciats a partir de números d'àmbit. Aquesta numeració a partir de zones i àmbits seguia l'efectuada en el projecte arquitectònic.

S'ha dut a terme la documentació planimètrica, mitjançant plantes, seccions i alçats, de cada Unitat Estratigràfica i Fet Constructiu localitzat, que es presenten a l'Annex II de la present memòria. Així mateix, s'ha realitzat la documentació fotogràfica de cada estrat i fet constructiu localitzats, així com un reportatge del desenvolupament i l'evolució dels treballs. Aquesta documentació fotogràfica es presenta en format digital, a l'Annex III, i ha estat organitzada a partir de diferents carpetes, relatives a cada zona intervinguda. Cal destacar que durant el desenvolupament dels treballs no s'han recuperat materials arqueològics.

2. RESULTATS

2.1. Sondeigs inicials als murs de tancament. Descripció general dels espais

En un moment previ a l'inici de les obres pròpiament dites i posteriorment a la neteja inicial que s'ha dut a terme a tots els espais, s'han realitzat un seguit de sondeigs als diversos murs de tancament. Aquests sondejors han consistit en un repicat dels revestiments dels murs de tancament perimetrals dels espais, per tal de constatar la seva factura constructiva. Val a dir que els sondejors han estat proposats des del Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona, a partir del seu projecte d'intervenció arqueològica, amb el vist-i-plau de la promoció i la direcció facultativa. S'han realitzat un total de 29 sondeigs, repartits entre els diversos àmbits afectats per les obres. Així mateix, s'ha aprofitat per fer una descripció general de cadascun dels espais, que han estat distingits els uns dels altres, a partir d'una numeració com a àmbits.

Planta d'ubicació de les zones, els àmbits i els sondeigs realitzats als murs (plànol 16)

Així, a la zona A (al sud-oest del pati), s'han distingit tres àmbits (àmbit 1, 2 i 3) situats a la planta baixa i altell i un àmbit (àmbit 9) corresponent al soterrani. A la zona M, s'ha actuat en cinc àmbits (àmbits 4, 5, 6, 7 i 8) situats tots ells a la primera planta.

2.1.1. Àmbit 1. Zona A

L'àmbit 1 estava situat al sud de la zona A, a l'angle de tancament sud oest de l'edifici. La seva planta era rectangular, orientada de nord a sud, i tenia planta baixa i altell. Presentava dues obertures als murs de tancament sud i oest, que es corresponien a dues finestres exteriors. Al mur de tancament est hi havia una obertura, que estava tapiada i que comunicaria aquest espai amb el situat a l'est del mateix (al sud del pati). Al nord d'aquest àmbit s'hi situava l'àmbit 2, amb el qual estava separat mitjançant un mur de tancament, que tenia una porta a la zona central, a partir de la qual es comunicarien els dos espais. La coberta de la planta baixa estava definida mitjançant un embigat de ferro; l'altell tenia una coberta de bigues de fusta, que es lliuraven a la volta d'arc rebaixat, que definia la coberta del moment de la construcció de l'espai.

En aquest àmbit s'han realitzat els sondeigs 12 (a la zona nord del mur de tancament oest), 13 (al mur de tancament sud) i 14 (a l'oest del mur de tancament sud).

Sondeig 13

A partir dels sondeigs s'han documentat restes de pintura d'un moment anterior al darrer moment d'ús de l'espai (de color marró i blau), que es lliuraven a un enguixat de la paret. Per sota d'aquest s'han localitzat les restes d'un revestiment de morter de calç, que es correspondria ja al moment de la construcció dels murs, ja que el tipus de morter de calç del revestiment i el que actuava de lligam dels murs era el mateix.

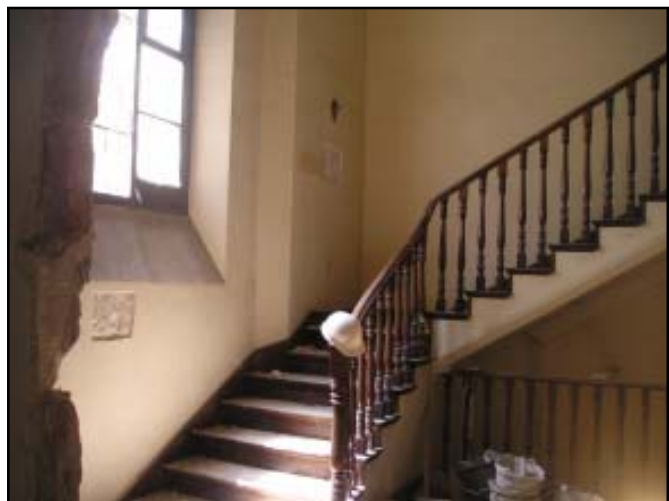
Els dos murs on s'hi ha dut a terme els sondeigs presentaven la mateixa factura constructiva: estaven bastits mitjançant pedres sense treballar, algun carreu aprofitat (tots ells de mida mitjana i grans) i maons, disposats de manera poc ordenada i lligats amb abundant morter de calç i sorra, de tonalitats blanques. Per la seva tipologia constructiva i en relació a la resta de murs documentats en aquesta intervenció, situem aquests murs en el moment de les obres realitzades a l'edifici entre els segles XVIII-XIX, que haurien suposat la construcció d'aquests espais. En relació al mur de tancament est de l'espai, s'ha pogut constatar la seva factura constructiva, ja que hi havia zones on els revestiments i pintures s'havien després. Així, aquest mur presentava la mateixa factura constructiva que els presentats anteriorment, amb una reparació de totxanes lligades amb ciment portland, que possiblement estaria tapiant una obertura al mur (possiblement destinada a encabir-

hi algun servei elèctric). A la planta corresponent a l'altell s'ha pogut constatar la continuïtat de la factura constructiva d'aquests murs presentats. Pel que fa al mur de tancament nord de l'espai, presentava també la mateixa tipologia constructiva, tal i com hem observat durant el desenvolupament de les obres, fet que ens indica la contemporànieta constructiva respecte a la resta dels murs presentats.

2.1.2. Àmbit 2. Zona A

L'àmbit 2 estava situat a la zona central de la zona A, al nord respecte l'àmbit 1 i al sud de l'àmbit 2. En aquest espai s'hi ubicava l'escala que permetia l'accés des de la planta baixa als altells de la zona nord i sud, així com també l'escala mitjançant la qual s'accedia al soterrani. Així doncs l'espai tan sols tenia planta baixa i la part corresponent a les escales (que es lliuraven al mur de tancament nord i oest) i a partir d'aquestes el passadís que actuava de distribuïdor de l'espai cap als dos altells (que es lliurava al mur de tancament est de l'espai). La coberta estava definida mitjançant un embigat de ferro i fusta, amb el qual hi funcionava un encanyissat i un cel-ras de guix. Un cop desmuntada aquesta coberta, s'observava la coberta inicial de l'espai que, tal i com passava amb l'àmbit 2, era de volta d'arc rebaixat.

En aquest espai s'han realitzat els sondeigs 9 (al mur de tancament est) i 10, 11 i 15 (al mur de tancament oest). Els resultats d'aquests sondejos han permès documentar una o dues capes de pintura (de tons grocs i blancs) situades per sota de l'enguixat dels murs, que seria previ a la pintura. Per sota d'aquest enguixat apareixia ja el revestiment de morter de calç, que es correspondria al moment de la construcció dels murs. Els murs de tancament presentaven la mateixa factura constructiva, ja documentada als sondeigs de l'àmbit 1, i estaven construïts amb pedres sense treballar, carreus aprofitats i maons, disposats de manera poc ordenada i lligats amb morter de calç i sorra, de textura i característiques similars al que actuava de revestiment dels murs. Tal i com hem presentat en relació a l'àmbit 1, per la tipologia constructiva d'aquests murs, els situem cronològicament als segles XVIII-XIX.

Part inferior de l'escala d'accés a l'altell, amb els sondeigs 10 i 11

Al sondeig 9 s'ha documentat una reparació de ciment portland al mur de tancament

est de l'espai. Pel que fa al sondeig 15, s'ha pogut constatar que el mur situat en aquest espai (que actuava de tancament sud-est) es correspondria a un envà, fet amb maons, que estava a uns 10cm respecte el mur de tancament est de l'edifici. Aquest mur de maons formaria un doble envà, possiblement utilitzat per a funcionar com a cambra d'aïllament. Els murs de tancament nord i sud d'aquest àmbit estaven definits mitjançant envans de maons. Al mur de tancament nord se li lliurava l'estructura corresponent a l'escala d'accés a l'altell. El mur de tancament sud se situava a uns 40cm respecte el mur de tancament nord de l'àmbit 1, definint un doble envà d'aïllament (tal i com s'havia observat amb el mur est en el sondeig 15). Tots aquests envans es correspondrien possiblement al moment de la construcció dels altells de l'espai i estarien directament vinculats a l'escala d'accés a aquests. A nivell cronològic, situem aquests murs de maons, l'estructura de l'escala, així com la reparació de ciment portland (del sondeig 9) al segle XX.

2.1.3. Àmbit 3. Zona A

L'àmbit 3 se situava al nord de la zona A, tenia una planta rectangular i es corresponia a l'espai més gran dels 3 àmbits definits en aquesta zona. Val a dir que en el moment de l'inici de la intervenció, aquest àmbit tenia a la planta baixa tres espais que estaven separats per envans de maons, revestits de fusta; a l'altell hi havia dos espais separats per un envà de maons. Aquestes estructures (totes elles

Extrem sud-est de la planta baixa de l'àmbit 3, amb el sondeig 1 al mur est

edificades al segle XX) van ser les primeres que es van desmuntar, motiu pel qual s'han considerat tots els espais com a un sol àmbit. La coberta de la planta baixa estava definida per un embigat de ferro, que funcionava amb un sostre d'encanyissat i un cel-ras de guix. A l'altell, la coberta estava feta mitjançant un cel-ras de plaques de guix. Un cop retirades aquestes plaques es podia observar la coberta de l'espai que, tal i com passava a la resta dels àmbits, era de volta d'arc rebaixat.

En aquest àmbit s'han efectuat els sondeigs 1, 4, 5, 7, 8 (al mur de tancament est) i 2, 3, 6 (al mur de tancament oest). En aquests sondeigs s'han documentat un seguit de capes de pintures (de color marró, blanc i blau), que se situaven al damunt d'un enguixat dels murs. Als sondeigs 1, 2, 4, 5 i 9 per sota d'aquest enguixat s'ha documentat un revestiment de ciment portland, que repararia i substituiria el revestiment inicial de morter dels murs, així com també reparava

part d'alguna de les juntes d'unió dels mateixos. Aquest ciment tenia un gruix d'entre 0'2 i 1'5cm i ens indicaria una reparació general del mur de tancament est de l'espai (fet que també s'havia constatat en relació al sondeig 9 de l'àmbit 2 que també se situava en aquest mur) i de l'extrem nord del mur de tancament oest, que es dugué a terme al segle XX. En el sondeig 7 (del mateix mur est) i al sondeig 3 (del mur oest) s'han documentat reparacions fetes amb ciment ràpid. Aquestes estarien

Mur oest de l'àmbit 3, amb el sondeig 2

vinculades al tapiat d'alguna regata associada al pas d'algun tipus de cablejat, o bé a reparacions puntuals posteriors a la ja esmentada de ciment portland.

Per sota d'aquestes reparacions fetes amb ciment o de l'enguixat (en els sondeigs on no han estat localitzades), s'han documentat les restes del revestiment de morter de calç i sorra, corresponent al moment de la construcció dels murs de tancament nord, est i oest de l'espai. Als trams de murs on hi havia la reparació de ciment portland, el revestiment de morter de calç pràcticament s'havia perdut. Per sota d'aquest apareixia ja l'estructura dels murs pròpiament dita. La seva factura

Revestiment de calç i sorra del mur, localitzat al sondeig 3

constructiva era la ja presentada en relació als murs de tancament dels àmbits 1 i 2 (pedres i carreus, amb maons i lligats amb morter de calç i sorra). Tal i com ja hem esmentat en relació als dos àmbits anteriors, a nivell cronològic situem aquests murs, així com les voltes de coberta dels espais superiors, en el moment de la construcció d'aquest espai a l'oest del pati de l'edifici, durant les obres de finals del segle XVIII inicis del XIX.

2.1.4. Àmbit 4. Zona M

L'àmbit 4 s'ubicava a la zona nord-est de la primera planta de l'espai situat al sud del saló de contractacions. La seva planta era rectangular, orientada d'est a oest i

el seu mur de tancament nord es corresponia al mur de tancament sud del saló de contractacions. La coberta de l'espai era de volta de mig punt, amb un arc situat a la zona oest.

Zona nord de l'àmbit 4, amb el sondeig 16

En aquest espai s'hi ha realitzat el sondeig 16, que s'ha dut a terme al mur de tancament nord i a part de la base de l'arc abans esmentat. A partir d'aquest sondeig s'ha documentat un nivell de pintura anterior al del moment de l'inici de la intervenció (de color blanc) que se situava al damunt d'un enguixat. Per sota d'aquest ja apareixia el mur de tancament de l'espai i la base de l'arc. Pel que fa al mur de tancament s'ha pogut constatar que estava construït mitjançant carreus de mida mitjana, ben treballats i lligats amb morter de calç i sorra; al damunt del mur es conservaven les restes d'un encintat (fet amb morter) que dibuixava un carreuat. Per la tipologia constructiva d'aquest mur i tenint en compte que es corresponia al mur de tancament sud del saló de contractacions, considerem que es tractaria del

mur del moment de la construcció de l'edifici, al segle XIV. Aquest mur hauria estat revestit per la cara interior respecte al saló (durant les obres de finals del segle XVIII inicis del XIX), però hauria mantingut la seva factura original a la seva cara exterior respecte a aquest, que seria el mur de tancament nord de la zona M, que hem documentat en la present intervenció.

Pel que fa a l'arc, estava construït mitjançant maons disposats en filades horitzontals i lligats amb morter de calç. Aquest arc es lliurava al mur de tancament nord de l'espai, fet que ens indica la seva posterioritat constructiva. Per la seva tipologia constructiva i en comparació amb la resta dels espais, considerem que aquest arc s'hauria construït durant les obres del segle XVIII-XIX, moment en què també es va definir la volta de la coberta de l'espai.

A partir dels resultats d'aquest sondeig 16, juntament amb els dels sondeigs 20 i 24 d'aquesta mateixa zona M, es va acordar repicar tot el mur de tancament nord de la mateixa,

Zona de contacte de la base de l'arc de coberta amb el mur nord de l'àmbit 4

així com part dels murs de tancament sud i est, per tal de constatar la seva factura constructiva i la relació estratigràfica entre ells.

2.1.5. Àmbit 5. Zona M

L'àmbit 5 estava situat a l'oest de l'àmbit 4 i tenia una planta rectangular orientada de nord a sud. Presentava dos espais diferenciats (a nord i sud), que tenien les mateixes dimensions i amb una coberta de volta bufada cadascun d'ells. En el moment de l'inici de la intervenció la coberta de l'espai estava formada per un cel·las penjant, de plaques de guix. Tot i que hem diferenciat els dos espais, aquests estaven oberts entre ells mitjançant un arc, que alhora funcionava com a base de les dues voltes. Al mur de tancament nord de l'espai s'observava l'extrem oest d'un finestral d'estil gòtic.

Zona nord de l'àmbit 5 a l'inici dels treballs

S'han realitzat els sondeigs 20 (al mur de tancament nord), 17, 18 i 19 (al mur est); 21, 22 i 27 (al mur oest) i 23 (a la volta situada al sud). A partir dels resultats

d'aquests sondejos s'ha documentat, per sota de diverses capes de pintura, un enguixat general dels tots els murs de tancament. Un cop retirat aquest, als murs

de tancament est, oest i sud, s'ha localitzat un revestiment de morter de calç i sorra, que presentava les mateixes característiques que el morter de lligam dels murs. Aquests estaven bastits mitjançant pedres de mitjanes i grans dimensions, amb algun carreu aprofitat i maons, lligats tots ells amb abundant morter de calç i sorra. Per la seva tipologia constructiva i, en relació a la resta dels murs documentats en aquesta intervenció, considerem que aquests murs de tancament haurien estat bastits en el moment de les obres realitzades a l'edifici a finals del segle XVIII i inicis del XIX.

Sondeig 17

El sondeig 17 s'ha realitzat a la zona de la obertura corresponent a la finestra que donava a l'exterior de l'edifici, així com a la porta que

Sondeig 27

comunicaria l'àmbit 4 amb el 5. Mitjançant aquest sondeig s'ha constatat que aquestes dues obertures eren coetànies al moment de la construcció dels murs, ja que no presentaven cap trencament del mateix i era a partir del mur que es definien les obertures; a la zona de la porta hi havia una reparació que estava feta amb ciment portland i ràpid i amb algun maó. El sondeig 27 s'ha efectuat a la zona de la porta que comunicaria l'àmbit 5 amb el passadís que se situava a la zona d'entrada cap al saló de contractacions i al límit oest del qual s'hi situa l'àmbit 6. A partir d'aquest sondeig s'ha apreciat com aquesta porta havia estat reparada, mitjançant maons i ciment ràpid. Tot i això possiblement aquesta ja hauria estat definida en el moment de la construcció dels murs, ja que sembla que no hi hauria cap trencament del mur per a seva obertura.

Els sondeigs 19 i 21 s'han dut a terme a la zona de contacte entre els murs de tancament est (sondeig 19) i oest (sondeig 21) i el mur de tancament nord. Mitjançant aquests sondeigs hem constatat que els dos tancaments (est i oest) es lliuren al mur nord, alhora que augmentaven el gruix del mur oest, per a poder funcionar com a base de l'arc de la coberta de l'espai.

En relació al mur de tancament nord de l'espai, s'hi ha realitzat el sondeig 20, per poder constatar la seva factura constructiva, així com també determinar la relació estratigràfica entre el finestral i el mur. A partir d'aquest sondeig s'ha constatat que la tipologia constructiva del mur era la mateixa que la dels sondeigs 16 (àmbit 4) i 24 (àmbit 6), amb carreus ben treballats de mida mitjana i lligats amb morter de calç i amb les restes d'un encintat de morter que imitava un carreuat, que es lliurava

Sondeigs 19 i 20

al mur. A la part superior del mur s'han localitzat un seguit d'obertures al mateix, que haurien estat posteriorment tapiades amb carreus, que es podrien correspondre als encaixos de subjecció d'un embigat de fusta de coberta. Aquests encaixos

seran descrits a l'apartat corresponent al repicat dels murs de tancament de la zona M. Pel que fa al finestral, hem constatat que en el moment de la seva obertura no es va dur a terme cap trencament al mur, sinó que s'hauria realitzat en el mateix moment de la construcció del mateix. L'extrem est del finestral estava tallat, just a la zona on se li lliurava la base de la volta de la coberta de l'espai, que es lliurava al mur nord. Tant el mur com el finestral considerem, per la seva factura constructiva, que es correspondrien al mur del moment de la construcció inicial de l'edifici, al segle XIV.

Pel que fa a la volta que definia la coberta, s'hi ha dut a terme el sondeig 23, juntament amb el sondeig 17, que a la seva part superior afectava els arcs de la volta i part de la mateixa. Ambdós sondeigs se situaven a l'espai més al sud de l'àmbit 5. Pel que fa a la volta pròpiament dita estava bastida a base de maons de pla i en ambdós sondeigs aquests estaven lligats amb ciment portland i ràpid. Aquest fet ens indicaria que hi hauria hagut una reparació o restitució de la volta original, corresponent al segle XX. Tot i això, considerem que la volta corresponent a la construcció d'aquest espai s'hauria realitzat també amb maons de pla, lligats amb morter de calç. En el sondeig 17 hem documentat la base damunt la qual s'assenta l'extrem est de la volta. Aquesta estava bastida mitjançant maons disposats a plec de llibre i lligats amb el

Sondeig 23

mateix morter de calç que els murs de tancament sud i est (a l'angle de tancament dels quals és solidari estratigràficament) i oest. Davant d'aquesta evidència constructiva i estratigràfica, considerem que aquests murs de tancament de l'espai i la volta haurien estat bastits en el mateix moment constructiu, a finals del segle XVIII inicis del XIX, si bé hi hauria reparacions efectuades al segle XX.

2.1.6. Àmbit 6. Zona M

L'àmbit 6 estava ubicat a l'oest respecte l'àmbit 5, amb l'espai corresponent al passadís d'accés al saló de contractacions que se situava entre ells. La seva planta era igual que la de l'àmbit 5, rectangular orientada d'est a est i amb dos espais oberts que es diferenciaven per la coberta de volta bufada de cadascun d'ells. Tal i com passava en l'àmbit 5, en el darrer moment d'ús d'aquest espai, la coberta era de cel-ras amb plaques de guix (del segle XX).

En aquest espai s'ha realitzat el sondeig 24, al mur de tancament nord allà on s'observa part d'un finestral d'estil gòtic, de les mateixes característiques que el del àmbit 5. A partir d'aquest sondeig hem observat que les característiques constructives del mur de tancament nord eren les mateixes que les documentades

Sondeig 24

als sondeigs 16 (àmbit 4) i 20 (àmbit 5). Així doncs, el mur estava bastit mitjançant carreus ben escairats, lligats amb morter de calç, al damunt dels quals s'observaven restes d'un encintat de morter que imitava un carreuat. Tal i com passava en el sondeig 20, en el tram de mur que afectava aquest sondeig s'hi situava un finestral d'estil gòtic, que no quedava ben centrat respecte a l'arc damunt el qual s'assentava la volta de coberta i que estava tallat per aquest al seu extrem oest.

Mitjançant aquest sondeig hem constatat que aquest extrem oest hauria quedat tapiat per aquest arc, ja que s'ha conservat el capitell situat en aquest espai i que havia quedat amortitzat pel morter de lligam de l'arc. Així mateix, a l'extrem est del finestral hi havia un trencament del mur nord, que estava reparat mitjançant maons (aquest trencament i la part corresponent al mur de tancament nord i al finestral es presenten a l'apartat del repicat dels murs de la zona M). Com ja hem esmentat en relació al sondeig 20, el finestral i el mur eren solidaris estratigràficament, sense que hi hagués cap trencament en relació a la instal·lació del primer. Per la seva factura i tipologia constructiva, tal i com ja hem esmentat en relació als sondeigs 16 i 20, considerem que aquest mur i el finestral haurien estat bastits en el moment de la construcció de l'edifici al segle XIV.

2.1.7. Àmbit 7. Zona M

L'àmbit 7 estava situat a la zona oest de l'espai intervingut, a la zona M. Aquest espai comunicava amb l'escala d'accés a aquesta planta, des de la planta baixa. Inicialment aquest àmbit tenia dos espais diferenciats (a nord i sud), si bé a l'inici de la intervenció es va desmuntar el mur de tancament situat a la zona central que els dividia. L'espai situat més al nord presentava una coberta de volta d'arc rebaixat, mentre que el que se situa al sud tenia una volta bufada.

Al mur de tancament oest d'aquest àmbit hi havia dues obertures corresponents a una porta i una finestra, els emmarcaments de les quals estaven definits mitjançant

carreus de mida gran i mitjana ben escairats (Annex II. alçat 11, plànol 13). A la finestra hi havia una reixa de ferro, amb una obertura a la part inferior. Per les característiques dels dos elements, així com la seva ubicació en aquesta zona de l'edifici, s'havia considerat la possibilitat que aquests haguessin estat col·locats en aquest mur de tancament, després d'haver estat retirats de la seva ubicació original (probablement dins el mateix edifici). Per tal de poder constatar aquesta possibilitat s'han realitzat els sondeigs 25 i 26 (a l'àmbit 8), per poder veure la relació estratigràfica entre els dos elements i el mur on se situaven.

Sondeig 25

Durant el sondeig realitzat s'ha documentat, per sota de dues capes de pintura anteriors, un enguixat que es recolzava a les restes del revestiment de morter de calç del mur. El mur de tancament estava bastit mitjançant pedres de mitjanes dimensions i maons, disposats de manera poc ordenada i lligats tots ells amb morter de calç i sorra de tonalitats blanquinoses. La factura constructiva d'aquest mur, que es lliurava al mur de tancament sud de l'espai, era la mateixa que els murs presentats en relació als àmbits 5 i 6, fet que ens indicaria que hauria estat construït al segle XVIII inicis del segle XIX. Pel que fa a la porta i la finestra, hem constatat que aquestes van ser col·locades en el moment de la construcció del mur, ja que aquest no presentava cap trencament vinculat amb els dos elements. Funcionant amb la finestra, a la seva part superior, s'hi situava un arc de descàrrega, que estava fet amb maons i que també era coetani estratigràficament amb el mur. A partir d'aquestes dades, considerem que en el moment de la construcció del mur de tancament oest de l'àmbit 7 i oest de l'àmbit 8, es van aprofitar els emmarcaments de pedra corresponents a la finestra i a la porta, que haurien estat retirats de la seva ubicació inicial, i es van col·locar en aquest mur de tancament. Per les característiques constructives de la porta i la finestra, podrien correspondre's a elements del moment de la construcció de l'edifici (segle XIV) o bé a un moment anterior a les obres de finals del segle XVIII inicis del segle XIX.

2.1.8. Àmbit 8. Zona M

L'àmbit 8 estava ubicat a l'oest respecte a l'àmbit 7. La seva planta era rectangular, orientada d'est a oest. A la zona oest, la coberta de l'espai era de volta de mig punt, amb un arc a l'extrem est de la mateixa. A partir d'aquest, en direcció est, la

coberta estava definida per un embigat de ferro amb revoltons fets amb maons i lligats amb ciment ràpid.

En aquest àmbit s'hi ha realitzat el sondeig 26, situat a l'angle entre el mur sud de tancament sud i l'est de l'espai (que es correspon al mur oest de l'àmbit 7). En aquests dos murs, per sota de dues capes de pintura apareixia un enguixat, que es recolzava al damunt de les restes de revestiment de morter de calç dels dos murs. La tipologia constructiva del mur de tancament est era la mateixa que la documentada en el sondeig 25 de l'àmbit 7 (pedres i maons, lligats amb morter de calç i sorra) i es lliurava al mur nord. Aquest presentava una factura constructiva diferent: estava bastit mitjançant carreus de mida mitjana, ben escairats, disposats en filades horitzontals i lligats amb morter de calç. La tipologia constructiva d'aquest mur era molt similar a la del mur de tancament nord dels àmbits 4 5 i 6, fet que ens indicaria que es podria correspondre a un mur de tancament corresponent al moment de la construcció de l'edifici, al segle XIV.

2.1.9. Àmbit 9. Zona A

L'àmbit 9 es corresponia al soterrani situat a l'oest del pati (zona A). A nivell general, el soterrani tenia tres espais ben diferenciats, si bé ha estat distingit com a un sol àmbit ja que les obres realitzades afectaven especialment la seva zona central i nord. L'extrem sud del soterrani presenta una planta irregular, amb un petit espai a la zona oest i una sala de dimensions més destacable a l'extrem sud. A aquesta sala s'hi accedia des d'un passadís (situat a l'est), que connectava aquests espais amb la zona on hi havia l'escala d'accés al soterrani. Aquesta esca-

la se situava a la zona central de l'espai, amb un mur de maons (tipus envà) que era on es recolzava la mateixa. Al sud-est d'aquest mur hi havia una obertura que comunicava amb l'espai a l'extrem est del qual s'hi situa el passadís d'accés al sud del soterrani. Al nord de la caixa de l'escala s'hi situava un altre envà, amb una obertura també a l'oest, a partir de la qual s'accedia a la zona nord. Aquesta zona nord tenia un passadís central a partir del qual s'obrien cinc espais a est i oest del mateix. Tots aquests espais tenien una planta rectangular (orientada d'est a oest) i presentaven una coberta d'arc escarser. Pel que fa a la zona sud, la coberta tenia una part (al sud) realitzada mitjançant bigues de formigó armat amb maons, mentre que al nord, era de volta d'arc rebaixat.

Coberta de bigues al sud del soterrani

En aquesta àrea corresponent al soterrani s'ha dut a terme el sondeig 28, a la seva zona nord, que era la que quedava més afectada per les obres. El sondeig s'ha realitzat al mur de tancament oest de l'espai, així com també a la volta corresponent a la coberta. Mitjançant aquest sondeig s'ha constatat que els murs de tancament d'aquesta zona nord estaven revestits per un envà de maons, que se situaven a uns 6cm respecte als murs pròpiament dits, que definien una cambra d'aire, que actuaria d'aïllament respecte la humitat de l'interior de l'espai. Per sota de l'envà apareixia ja el mur de tancament del soterrani, que estava construït mitjançant pedres sense treballar de mida mitjana i petita, amb algun carreu aprofitat i maons, tots ells lligats amb abundant morter de calç i sorra de tonalitats blanquinoses. La coberta de l'espai estava feta a base de maons i pedres de petites i mitjanes dimensions, lligades amb el mateix morter de calç del mur.

Sondeig 28

La factura constructiva dels murs i de la volta d'aquesta zona nord, així com també la relació estratigràfica que es va constatar durant el desenvolupament de les obres, ens indicaria que aquests murs i la volta se situarien cronològicament al mateix moment que els murs de tancament de la planta baixa (a finals del segle XVIII inicis del XIX). Aquest fet ens indicaria que l'espai del soterrani ja es va construir durant les obres realitzades a l'edifici per Joan Soler i Faneca.

2.2. Seguiment obres zona A (zona oest pati)

2.2.1. Seguiment obres Planta baixa, altell i soterrani

Planta baixa i altell

A l'espai corresponent a la planta baixa i altell d'aquesta zona A, el projecte arquitectònic preveia el desmuntatge de tota la planta corresponent a l'altell, l'escala d'accés al mateix, així com la neteja dels espais interiors que es definien a la planta baixa. A partir del mateix projecte, en aquesta planta baixa, tan sols s'ha conservat un dels murs de tancament interiors, corresponent al que tancava pel nord l'àmbit 1, respecte l'àmbit 2. Un cop enderrocats tots els murs de tancament, se n'han edificat de nous, que defineixen els nous espais projectats.

D'aquesta manera, en el moment del desmuntatge dels espais i murs existents, l'espai corresponent a la planta baixa i l'altell va dibuixar momentàniament dos espais diferenciats, de grans dimensions i amb una alçada molt important (la corresponent a la planta baixa i l'altell anteriors). Dels àmbits definits en el moment dels sondeigs inicials als murs de tancament, es conservà l'àmbit 1 i els 2 i 3 van quedar unificats en un. El projecte arquitectònic també preveia la instal·lació d'un

nou nivell de circulació, que suposava el desmuntatge dels nivells existents. Així mateix, s'havia de desmuntar també part de la volta de la coberta del soterrani, a la zona central i sud de l'espai i l'escala d'accés al soterrani. Pel que fa als treballs constructius, s'havia d'edificar una nova escala d'accés al soterrani, una coberta (a la zona on s'havia de desmuntar) i s'instal·lava un ascensor. Aquests treballs i els seus resultats seran descrits a l'apartat corresponent al soterrani.

Vista general del nord de la zona A, un cop desmuntat l'altell

Un cop desmuntada la part corresponent a l'altell d'aquest espai es va poder observar l'alçada total de l'espai, amb la seva coberta inicial, que seria del moment de les obres iniciades per Joan Soler i Faneca, al darrer terç del segle XVIII. La zona nord i central (àmbits 2 i 3) de l'espai hauria estat definida com un sol cos, amb coberta de

volta rebaixada. Pel que fa a la zona sud (àmbit 1) també es correspondria a un sol espai, amb la mateixa alçada que l'anterior, amb la coberta definida per dues voltes de canó paral·leles, que estarien disposades en perpendicular respecte la volta rebaixada de l'espai al nord. Desconeixem si aquestes voltes serien del moment

de la construcció de l'espai, o bé es correspondrien a una modificació posterior. A nivell d'estil constructiu, corresponent a aquest moment hi ha voltes d'aquest tipus a la zona del soterrani de l'edifici.

Per les alçades de les finestres que donaven a l'exterior, considerem que la construcció inicial d'aquests espais definiria una sola planta, d'alçada considerable. Les estructures de coberta desmuntades corresponents als diferents espais d'altell estaven definides mitjançant bigues de ferro o de fusta, amb revoltos i algunes d'elles amb encanyissats i plaques de guix. La tipologia d'aquestes cobertes les situen cronològicament a finals del segle XIX i segle XX, tot i que aquests altells podrien haver estat construïts anteriorment. En aquest sentit, l'alçada de les finestres permetria l'entrada de llum natural en aquestes plantes superiors, fet que podria haver estat previst ja en el moment de la construcció inicial dels espais. Cal considerar que les dades que apuntem es basen en el seguiment del desmuntatge de tots els elements d'aquests espais, sense haver-se realitzat cap repicat dels murs de tancament, a excepció dels sondeigs inicials als murs ja presentats.

L'accés a la zona corresponent als àmbits 2 i 3, des del pati, s'efectuaria mitjançant la porta situada a la zona nord de l'àmbit 3. La porta corresponent a aquest accés era encara la mateixa que la del moment de la seva construcció. Estava definida mitjançant dues columnes que la flanquejaven, amb un frontó rebaixat i trepat, a l'interior del qual s'hi situava un escut. Possiblement aquest element hauria estat aprofitat en el moment de les obres de finals del segle XVIII, i d'origen hauria format part d'algun espai anterior a aquest moment, en el mateix edifici.

Pel que fa a l'accés a la zona corresponent a l'àmbit 1, s'efectuaria des del sud-est, mitjançant una porta, que estava tapiada mitjançant maons i ciment i que en el moment previ a l'inici de la intervenció s'utilitzava com a armari. Aquesta porta era d'arc rebaixat i estava definida a la seva cara interior, mitjançant pedres de petites i mitjanes dimensions i maons, lligats amb morter de calç; l'arc estava fet a base de maons disposats a sardinell. La seva cara exterior estaria formada per carreus ben escairats, tal i com s'apreciava parcialment. Per a la obertura d'aquesta porta no havia cap trencament del mur, sinó que era a partir del parament del mateix que es dibuixava; aquest fet ens indica la seva contemporaneïtat constructiva, si bé presentava alguna reparació amb ciment portland i maons, corresponent a un moment posterior. En relació a les dues portes presentades, cal destacar que ambdues presentaven les mateixes

Porta d'accés als àmbits 2 i 3 des del pati

dimensions i se situaven als dos extrems (nord i sud) del mur de tancament est de la zona A, en comunicació amb el pati.

Al mur de tancament est d'aquesta zona (que la separaria respecte el pati) s'hi situaven tres finestres i una porta (més al sud, que permetia l'accés a l'àmbit 2). Les finestres permetrien l'entrada de llum natural des del pati a l'interior de l'espai. Pel que fa a la porta, per les seves dimensions (tenia la mateixa amplada que les finestres) i característiques, considerem que hauria estat una finestra d'origen i que posteriorment s'obrí la seva part inferior per a fer-ne una porta.

En el moment de l'inici de la intervenció, els àmbits 1 i 2 estaven comunicats mitjançant una porta, que se situava a la zona central del mur que els definia. Per la tipologia constructiva d'aquesta porta, considerem que hauria estat oberta en un moment posterior a la construcció inicial dels espais (possiblement en el moment que es construï l'envà de maons que revestia per la cara nord el mur que separava els dos àmbits).

A partir de l'observació dels diferents murs de tancament de l'espai, mitjançant el desenvolupament de les obres i dels sondeigs inicials efectuats als murs, considerem que aquests murs estarien tots ells bastits mitjançant carreus aprofitats, pedres sense treballar i maons, lligats amb abundant morter de calç i sorra, de tonalitats molt blanques (amb una alta proporció de calç). La seva factura constructiva ens indica que s'haurien edificat al segle XVIII-XIX, durant les obres realitzades per Joan Soler i Faneca. Possiblement tots aquests murs estarien substituint, i en algun cas revestint i reparant, els murs de tancament existents en el moment de l'inici de les obres de Joan Soler i Faneca. Cal tenir present la parcialitat de les dades aportades pels sondeigs, juntament amb el fet que no s'ha pogut documentar de manera exhaustiva l'alçat de cap dels murs de tancament.

Retirada dels paviments i rebliments previs a la planta baixa

Una altra de les tasques que es preveïen en el projecte de l'obra era la instal·lació d'un nou paviment en aquest espai. A les zones on es desmuntava la coberta de la planta soterrani s'han retirat tots els nivells de circulació anterior, així com els seus preparats i rebliments previs, fins a arribar a l'estructura corresponent a la volta de coberta del soterrani; a la resta de l'espai s'han retirat els nivells anteriors fins a arribar a la cota requerida per a la instal·lació del nou paviment. D'aquesta manera, s'han retirat els darrers nivells de circulació (que depenent de les zones estaven formats per rajoles, parquet o làmines plàstiques) amb el seu nivell de

rebliment-preparació previ, que estava format per restes de morter de calç i algun fragment de maó. A les zones on el paviment estava format per parquet, juntament amb el seu preparat s'ha localitzat un seguit de peces de fusta (llistons), col·locades horitzontalment, que actuarien base del paviment, alhora que regularitzarien el nivell.

A la zona nord, per sota d'aquest nivell de rebliment s'ha localitzat un altre paviment de parquet. Se situava a 10cm respecte el paviment presentat anteriorment. Aquest paviment tenia també un seguit de llistons de fusta, que actuaven de base i regularització del nivell. Per sota d'aquestes fustes, s'ha localitzat un estrat de rebliment, que presentava unes característiques molt similars amb el del paviment cronològicament més modern (restes de nòdols de morter de calç). Aquests dos paviments presentats funcionaven amb un envà de maons, al qual es lliuraven i que ha estat desmuntat. Tant l'envà com els dos paviments, els situem cronològicament al segle XX.

Per sota dels estrats de rebliment associats amb aquests paviments, s'ha documentat un altre nivell de circulació, que estava format per un paviment de cairons disposats a junt seguit i lligats amb morter de calç. S'ha localitzat a 25cm respecte el primer dels paviments presentats i s'assentava al damunt d'una base de morter de calç (de 5cm), que era el que actuava de lligam dels cairons. Possiblement aquest paviment es correspondria al nivell d'ús del moment de la construcció de l'espai. El paviment

Localització del paviment de cairons

i el seu preparat s'assentaven al damunt d'un estrat de rebliment, que estava format per restes de morter de calç i algun maó, sense compactar. Aquest nivell de rebliment previ cobria també la volta de la coberta del soterrani, així com reblia l'espai corresponent al seu carcanyol. Possiblement per aquest fet aquest nivell estava tan poc compactat, ja que havia d'omplir l'espai, sense que suposés un pes massa important per al carcanyol i a la mateixa volta. Un cop retirat aquest rebliment, ja apareixia l'estructura de la volta pròpiament dita que serà presentada en relació al seguiment de les obres al soterrani. Aquesta estructura, així com el rebliment associat amb aquest, se situarien cronològicament al darrer terç del segle XVIII inicis del segle XIX (durant les obres de Joan Soler i Faneca, que finalitzà el seu fill Tomàs Soler i Ferrer).

Planta soterrani

A l'espai corresponent al soterrani de la zona A s'ha desmuntat la volta corresponent a la seva coberta, a la zona central i part del sud (on estava bastida mitjançant un embigat de formigó i revoltos), per construir una nova coberta de l'espai. En relació a la coberta de la zona central, s'ha desmuntat la volta de l'espai on s'ubicava l'escala d'accés al soterrani i de l'àmbit situat al nord respecte aquest, juntament amb el mur que els diferenciava. Així mateix, s'han desmuntat els envans de maons que revestien els murs de la zona central i nord (que funcionaven com a doble envà d'aïllament per a protegir l'interior de les humitats) i s'han retirat els paviments que formaven el nivell de circulació de tot l'espai i els seus preparats, per sanejar l'espai i aïllar-lo de la humitat. L'escala d'accés al soterrani també ha estat desmuntada i se n'ha edificat una nova, que s'estructurava a partir del nou ascensor instal·lat. En relació amb aquest ascensor, s'ha excavat la seva fossa al subsòl del soterrani, per col·locar-hi la maquinària. L'excavació d'aquesta fossa es presenta en el següent apartat, juntament amb l'estratigrafia documentada durant el rebaix general que s'ha efectuat a tot l'espai del soterrani.

Part superior de la volta de coberta del soterrani

Durant el desenvolupament de les obres, les primeres tasques que s'han dut a terme han estat el desmuntatge de la volta corresponent a la coberta de la zona central de l'espai, ja que així facilitava els treballs que s'havien de realitzar al soterrani (per poder retirar la runa i entrar els nous materials). Aquesta volta de coberta se situava des de la zona on s'ubicava l'escala d'accés al soterrani i en direcció nord, als cinc espais al nord respecte aquesta. D'aquesta manera (tal i com ja hem esmentat en relació a la planta baixa), s'ha retirat el rebliment del caranyol, que alhora cobria l'estructura de la volta pròpiament dita. Aquesta volta era d'arc escarcer, molt similar tipològicament amb la volta de coberta de la planta baixa. Estava construïda majoritàriament amb maons disposats a plec de llibre i lligats nombrós morter de calç i sorra

(que presentava les mateixes característiques que el morter dels murs de tancament). Als dos extrems de la volta, es combinaven els maons pedres sense treballar de mida mitjana i petita, lligats amb el mateix morter de calç. En ambdós extrems, la volta s'assentava als murs de tancament est i oest de l'espai, amb els que era solidària estratigràficament.

Així mateix, en cada un dels cinc espais que es definien, aquesta volta s'assentava als seus murs de tancament nord i sud. Aquests murs tenien un gruix de 70-90cm i presentaven la mateixa factura constructiva que els murs est i oest, als quals es lliuraven. A partir d'aquest fet, considerem que els diversos espais d'aquesta zona s'haurien definit en el mateix moment cronològic de la construcció del soterrani (a finals del segle XVIII-inicis del segle XIX), si bé a nivell constructiu en un moment posterior a l'edificació dels murs perimetrals del mateix (a est i oest) i prèviament a instal·lació de la seva coberta. A la zona central d'aquests murs nord i sud dels espais s'hi obria la porta que permetia l'accés i comunicació entre ells. Aquestes portes tenien una amplada de 0'80-1m i s'havien definit en el mateix moment de la construcció dels murs, mitjançant el parament dels mateixos. La llinda de cadascuna d'elles estava definida mitjançant una arc escarcer, que es dibuixava mitjançant maons col·locats a sardinell.

Perfil de la volta del soterrani, des de la zona desmuntada de l a mateixa

Detall dels murs de tancament del soterrani assentats al damunt de l'UE-1.034

Tal i com hem pogut constatar durant el seguiment dels rebaixos al subsòl efectuats al soterrani, els murs de tancament perimetrals de l'espai i els que definien els cinc àmbits diferenciats a la zona nord respecte l'escala d'accés, s'assentaven al damunt del nivell de sorres (UE-1.034) de possible formació natural, que serien prèvies a la construcció del soterrani i dels murs i estructures anteriors a aquest.

Als murs de tancament perimetrals dels cinc espais ubicats a la zona central i nord del soterrani s'han desmuntat els envans de maons que els revestien. Aquests envans els definien murs de totxanes (de 3cm de gruix), disposades de manera regular, en posició vertical i lligades amb morter de calç i sorra, de tonalitats blanquinoses. Els murs de revestiment se situaven a 6-10cm respecte els murs de tancament dels espais i tindrien com a funcionalitat l'aïllament de l'interior dels espais, per evitar la humitat. Per la seva factura constructiva i posició estratigràfica, situem cronològicament la construcció d'aquests envans a inicis del segle XX. A nivell estratigràfic, cal desta-

Detall dels envans de cobertura dels murs de tancament

car que el paviment corresponent al darrer moment d'ús de l'espai (UE-1.000 i la seva reparació UE-1.001) es lliuraven a aquests envans; aquesta dada ens indicaria que en el moment de la instal·lació del darrer paviment aquests murs ja s'haurien edificat. En aquest sentit, a nivell cronològic possiblement la construcció dels envans seria coetània a la instal·lació del paviment (al segle XX), si bé a nivell constructiu inicialment es van edificar els envans.

Un cop desmuntats aquests envans ja apareixien els murs de tancament dels diversos espais. Aquests estaven bastits mitjançant pedres sense treballar, de mida mitjana i gran, juntament amb maons, disposats tots ells de manera irregular i lligats amb un abundant morter de calç i sorra, de tonalitats blanques. Al parament del mur s'hi

lliurava un revestiment de morter de calç, que possiblement se situaria cronològicament al mateix moment de la construcció dels murs (a finals del segle XVIII-inicis del segle XIX).

Als murs de tancament de dos d'aquests espais (al tercer i quart àmbits a partir de la zona on s'hi ubicava l'escala d'accés al soterrani) el revestiment de morter de calç presentava unes grafies manuscrites de color negre, que havien estat pintades al damunt i se situaven a una alçada entre 70cm i 1'20m. Les grafies representades es corresponien a una paraula "Coquille", que se situava a la zona central del mur de tancament oest del tercer espai, juntament amb els números 10, 12 i 14 acompanyats de la lletra "K" en majúscules (10K, 12K, 14K), que estaven separats entre ells per línies verticals; aquests números amb les lletres i les línies divisòries estaven grafiats a la resta de murs de tancament del mateix espai i als murs oest i nord-oest i sud-oest de l'àmbit que se situava al nord respecte aquest. La major humitat que presentaven els murs de tancament d'aquest darrer espai va motivar que l'estat de conservació de les grafies en els mateixos fos més deficient. A

Grafies manuscrites al mur de tancament est del soterrani

Detall d'una lletra «M» i l'empremta d'una mà esquerra

la zona nord del mur oest d'aquest espai, amb el mateix tipus de pintura negra es dibuixava una empremta d'una mà esquerra, que podria correspondre's a la de qui va dibuixar aquestes grafies. Als murs de tancament nord i sud dels dos espais al damunt dels números amb la lletra "K" s'hi dibuixaven dues "M" majúscules, amb un punt final en cadascuna d'elles (M.M.).

Per la ubicació d'aquestes grafies considerem que possiblement s'haurien definit en el moment inicial de l'ús d'aquesta zona central i nord del soterrani (al segle XIX) i estarien associades amb la seva possible funcionalitat com a zona de magatzem de productes. En aquest sentit, la paraula francesa "coquilles" es correspondria a petxines; les dues "M" serien les inicials d'algun altre producte, mentre que la lletra "K" podria

tractar-se de mesura de pes (kilograms) o bé de les dimensions del producte. D'aquesta manera, en aquests espais s'hi podrien emmagatzemar mol·luscs, que serien separats possiblement o bé per grups de pes o bé per les seves dimensions.

Aquests productes emmagatzemats al soterrani possiblement entrarien al seu interior des d'una porta que se situava al sud del mur de tancament oest del segon dels espais (en relació a l'àmbit on s'hi situava l'escala) i que comunicaria el soterrani amb el carrer, a la zona oest de l'edifici. Aquesta porta permetia l'accés a l'interior del soterrani dels productes i el personal que treballaria en aquest espai, des de l'actual plaça d'Antoni López, sense que haguessin d'entrar des de les portes principals de l'edifici. La diferència d'alçada entre el nivell de circulació exterior i el soterrani es salvava mitjançant una escala d'accés, que presentava una lleugera desviació est-oest. La seva amplada era de 55cm i tenia una alçada de 1'54m. La pujada de cota dels nivells de circulació de la zona de l'actual plaça d'Antoni López hauria suposat que l'obertura ac-

Accés al soterrani des de l'actual plaça Antonio López

tual d'aquesta porta en relació a l'exterior presenti unes dimensions força reduïdes pel que fa a la seva alçada (45cm). Aquesta escala ha estat localitzada durant les obres realitzades, si bé no ha quedat afectada per les mateixes i ha estat tapiada.

Hi hauria la possibilitat inicialment es preveïés efectuar un altre accés al soterrani des de la zona del pati de l'edifici. Aquesta opció la presentem a partir del tapiat d'una obertura que s'ha documentat al sud del mur de tancament est del mateix espai on s'hi ubicava la porta que comunicava amb l'exterior. La part inferior d'aquesta obertura se situava a la mateixa alçada de l'arrenc de la volta de la coberta del soterrani, en el punt de contacte d'aquesta i el mur de tancament est de la planta baixa. El tapiat de l'obertura estava bastit mitjançant maons disposats de manera regular i lligats amb morter de calç de tonalitats blanques (molt similars al morter de lligam dels murs i estructures del soterrani). Considerem que aquesta possible obertura no hauria estat en ús, ja que si bé es va definir en el moment de la construcció del tancament est del soterrani i de l'espai situat al damunt d'aquest (a finals del segle XVII), la volta de la coberta de l'espai es lliurava al tapiat de l'obertura. Així mateix, ni en el mur de tancament est de l'espai, ni a la volta de coberta en aquest punt s'observaven indicis de cap obertura, que hagués estat tapiada posteriorment.

Obertura tapiada al sud del mur est del soterrani

Els espais ubicats a la zona sud respecte el punt on s'ubicava l'escala d'accés al soterrani presentaven una planta i unes característiques ben diferenciades respecte els de la zona nord. D'aquesta manera, a partir del mur on es lliurava l'escala s'hi ubicaven dos espais de dimensions reduïdes i un àmbit de dimensions considera-

Detall de l'alçat del mur UE-1.018

bles a l'extrem sud. Aquest mur (UE-1.018) ha estat també desmuntat i estava bastit mitjançant carreus de mida mitjana i gran, disposats de manera regular i lligats amb morter de calç i sorra, de tonalitats blanques. La part superior del mur havia estat reparada mitjançant maons i pedres sense treballar. El seu gruix era de 68cm i s'assentava al damunt de la seva banquetta de fonamentació (UE-1.014). D'aquesta fonamentació se n'ha

documentat la seva zona nord durant l'excavació de la fossa de l'ascensor i estava construïda mitjançant pedres poc treballades, disposades de manera regular i lligades amb el mateix morter de calç que el del mur UE-1.018. L'amplada documentada de l'UE-1.014 respecte el mur UE-1.018 era de 60-66cm i tenia una alçada de 25cm.

Per la seva factura constructiva i posició estratigràfica en relació als murs de tancament de la zona central i nord del soterrani (que se li lliuraven), considerem que el mur UE-1.018 i la seva fonamentació (UE-1.014) s'haurien bastit en un moment anterior respecte els murs dels espais d'aquesta zona esmentada, que se situaria cronològicament vers el segle XV. Aquest mur s'hauria bastit durant

Part inferior del mur UE-1.018 i la seva fonamentació UE-1.014

les ampliacions de l'edifici de la Llotja efectuades en aquest període, quan es va edificar una torrassa al sud-oest del pati i un seguit d'edificacions al nord d'aquesta (la capella i zones d'habitatge pels preveres i verguers). Possiblement en el moment de les obres de Joan Soler i Faneca, a finals del segle XVIII-inicis del segle XIX es va aprofitar aquest mur i es va edificar el soterrani, que no existiria anteriorment. En relació a aquest mur, els nivells de circulació associats amb el seu ús prèviament a la construcció del soterrani haurien estat desmuntats en el moment de l'edificació del mateix. Per les característiques del mur, considerem que aquests nivells se situarien a un nivell inferior respecte la cota del nivell d'ús de la planta baixa documentada de l'edifici i per damunt dels del soterrani; d'aquesta manera, la part del mur UE-1.018 aprofitada com a tancament del soterrani es correspondria a la seva part inferior, per sota dels nivells de circulació associats amb la seva construcció i ús inicials.

Al seu extrem oest el mur UE-1.018 presentava una obertura, que es corresponia a una porta de comunicació i accés entre els espais de la zona central i nord del soterrani i els del sud. Aquesta s'hauria definit en el moment de la construcció del soterrani (a finals del segle XVIII), tal i com ens ho indica el trencament efectuat al mur per a la seva obertura, així com la cota d'ubicació del seu marxapeu, vinculada amb el primer nivell d'ús del soterrani. El marxapeu i el perímetre de la porta reparaven el trencament del mur efectuat en el moment de la seva obertura i estaven definits mitjançant maons i pedres de petites dimensions, lligats amb el mateix morter de calç i sorra que els murs i voltes dels espais de la zona nord.

Obertura tapiada al mur UE-1.018

En un moment posterior (possiblement a finals del segle XIX-inicis del segle XX) la porta va ser tapiada, mitjançant un mur de pedres sense treballar de mida diversa i maons, disposats de manera irregular i lligats amb ciment pòrtland. El tapiat d'aquesta porta va suposar que se n'obris una de nova, per a comunicar els espais del soterrani, a nord i sud respecte l'escala d'accés. Aquesta porta es va obrir a l'est respecte el mur UE-1.018 i va suposar el trencament del mur en aquest punt. La reparació del trencament, mitjançant maons i ciment pòrtland, definia el perímetre de la porta.

A partir de la porta oberta en el moment de la construcció del soterrani a l'oest del mur UE-1.018 continuava en direcció sud el passadís que permetia l'accés i comunicació entre els tres espais situats en aquesta zona. Els murs de tancament d'aquests espais situats al sud respecte el mur UE-1.018 no han quedat afectats per les obres realitzades a l'edifici. Tan sols hem pogut observar parcialment el parament del mur que discorria en paral·lel al sud respecte el mur UE-1.018. La part inferior d'aquest mur presentava una factura constructiva molt similar a la de l'UE-1.018 (carreus de mida mitjana, disposats de manera regular), amb una reparació a les cotes superiors amb pedres i maons (també similar a la de l'UE-1.018). D'aquesta manera, aquest mur situat al sud respecte l'UE-1.018 podria haver estat bastit en el mateix moment cronològic que el primer i la seva part inferior hauria estat aprofitada com a tancament dels espais del soterrani.

El fet d'aprofitar aquests murs existents en aquest punt podria haver motivat que la disposició dels espais i les dimensions dels mateixos variessin de manera molt considerable entre els espais situats al nord i al sud respecte el mur UE-1.018. Pel que fa al mur que tancava pel nord l'espai situat a l'extrem sud del soterrani, tot i que no haguem pogut documentar les seves característiques constructives, considerem que podria també correspondre's a un mur anterior, la base del qual hauria estat aprofitada en el moment de la construcció del soterrani. Aquesta dada l'apuntem a tall d'hipòtesi, a partir de les seves dimensions que presentava aquest mur, seguint les característiques dels murs situats al nord respecte aquest, així com la diferència de la distribució dels espais d'aquesta àrea sud de l'espai respecte la zona central i nord.

Pel que fa a l'escala d'accés a la planta soterrani des de la planta baixa de l'edifici, ha estat desmuntada la que funcionava en el moment previ a l'inici de les obres.

Aquesta escala era de dos trams a escaire, amb un primer tram (a les cotes superiors) que tenia una direcció est-oest, amb el seu límit sud que el definia el mur UE-1.018 pel sud i el mur UE-1.015, pel nord. El mur UE-1.015 estava bastit mitjançant maons i pedres sense treballar, disposats de manera irregular i lligats amb ciment pòrtland. Aquest mur s'hauria bastit per a funcionar com a tancament nord de l'escala. El seu gruix era de 45, mentre que la seva base tenia una amplada de 70cm; la part corresponent a aquesta base se situava a l'interior d'un retall (UE-1.024) a les UE-1.003, 1.004, 1.005 i 1.006, que actuaria de rasa de fonamentació del mur, la base del qual reblia totalment. La factura constructiva d'aquest mur, juntament amb la seva posició estratigràfica ens indicaria que s'hauria edificat al segle XX.

El segon tram de l'escala tenia una direcció sud-nord i estava definit per quatre graons, que s'ubicaven a l'interior de l'espai situat al nord de l'escala i es lliuraven al mur de tancament oest de l'espai, sense cap mur a l'est que tanqués el seu perímetre. Els graons de l'escala estaven construïts mitjançant totxanes, lligades amb ciment pòrtland, amb la seva base de circulació que la formaven les mateixes rajoles que definien el paviment del moment previ a l'inici de les obres. La factura constructiva de tot el conjunt de l'escala ens indicaria que aquesta s'hauria edificat al segle XX, possiblement en substitució d'una escala anterior.

Escala d'accés al soterrani, amb les restes de maons associades amb la possible escala anterior

En relació a aquesta escala d'accés anterior, durant els treballs de desmuntatge de l'escala existent s'ha documentat una estructura de maons (de 10cm d'amplada i 15cm de gruix), que discorria en perpendicular respecte la zona est del mur UE-1.018 i al qual es lliurava. A aquesta estructura se li lliuraven per l'est, les restes d'una filera horitzontal de maons col·locats en pla i lligats amb el mateix morter de calç i sorra que actuaven de lligam de l'estructura. Per les seves característiques i ubicació, considerem que aquesta estructura i els maons amb els que funcionaven es correspondrien a les restes de l'extrem est de l'escala inicial d'accés al soterrani, edificada a finals del segle XVIII. Aquesta escala hauria estat desmuntada i substituïda en el moment en què es va edificar l'existent, al segle XX.

Tot l'espai on s'hi ubicava el primer tram de l'escala del segle XX, així com per damunt i per sota de les restes d'aquest extrem de la possible escala inicial, estava reblert per un nivell de restes de material de construcció (restes de morter de calç i maons), que es lliurava al mur UE-1.015 i al damunt del qual s'hi va edificar

l'escala del segle XX. Aquest nivell de restes de material de construcció podria estar associat amb el desmuntatge de la possible escala existent, un cop edificat el mur UE-1.015 i prèviament a la instal·lació dels graons de la nova escala.

En relació al mur UE-1.018 i als espais situats al nord i sud respecte aquests, cal destacar que a la planta baixa de l'edifici, prèviament a la construcció del soterrani, aquest mur possiblement seria el que tancaria pel sud l'espai corresponent a la capella; el mateix mur tancaria pel nord l'espai corresponent a les latrines, mentre que el mur situat al sud tancaria pel sud aquest àmbit i pel nord un espai de cuina. Aquesta dada l'apuntem seguint un plànol de 1714, relatiu al projecte de construcció d'una caserna militar a la Llotja, es presenten els espais existents i el seu aprofitament en relació al seu nou ús. Cal destacar en relació a aquest plànol, que els espais descrits se situen a la planta baixa de l'edifici, sense cap esment o referència a cap soterrani. D'aquesta manera, considerem que el soterrani s'hauria definit posteriorment al dibuix del plànol, durant les obres iniciades al darrer terç del segle XVIII. Per sota l'espai on anteriorment s'hi ubicava la capella es va edificar la part corresponent al soterrani situada al nord respecte el mur UE-1.018, amb tots els seus murs de tancament edificats de nova planta, mentre que al sud respecte la capella s'hi van definir els àmbits del mateix soterrani que aprofitarien la part inferior dels murs existents (el mateix UE-1.018 i els murs al sud d'aquest). Aquest aprofitament dels murs i la construcció dels murs de la zona central i nord justificarien la diferència entre la planta de les dues àrees del soterrani.

2.2.2. Rebaixos al subsòl. Excavació fossa ascensor

Rebaixos al subsòl.

A l'inici de les obres, el nivell de circulació de tot l'espai corresponent al soterrani el definia un paviment de rajoles de color blanc (UE-1.000). Les rajoles del paviment s'assentaven al damunt d'un nivell de ciment pòrtland, que actuava de preparació i lligam del paviment. El paviment UE-1.000 presentava diverses reparacions, especialment als espais situats a la zona sud del soterrani i a l'oest de l'àmbit on s'ubicava l'escala, que s'havien efectuat mitjançant un paviment de ciment pòrtland (UE-1.001). Tant l'UE-1.000 com l'UE-1.001 s'haurien format al segle XX. El paviment UE-1.000 probablement s'hauria instal·lat en el mateix moment de la construcció de l'escala d'accés al soterrani, que ha estat desmuntada durant les obres a les quals està vinculada la present intervenció arqueològica. Aquesta dada l'apuntem a partir del fet que les rajoles del paviment són les mateixes que les que definien els graons de l'escala.

A partir del projecte arquitectònic s'ha efectuat un rebaix de 30-45cm respecte la cota superior de l'UE-1.000 a tot l'espai del soterrani, per tal de poder col·locar els rebliments de graves necessaris per aïllar els espais de la humitat i instal·lar un nou nivell de circulació.

Paviment de rajols UE-1.003

Per sota de l'UE-1.000 s'han localitzat les restes d'un paviment de rajols quadrats, de 25x25cm, que estaven disposades a junt seguit i lligades amb morter de calç. Aquest paviment ha estat identificat com a UE-1.003 i s'assentava al damunt del seu preparat, UE-1.004, que estava format per un nivell de morter de calç, que presentava les mateixes característiques que les del morter que actuava de lligam dels rajols. El conjunt del paviment UE-1.003 i el seu preparat (UE-1.004), tenien un gruix de 6-9cm i han estat documentats a pràcticament tots els espais del soterranis, si bé en alguns punts el paviment presentava un estat de conservació força deficient; en altres

punts, especialment a la zona sud, les restes d'aquest paviment i del seu preparat no han estat localitzades i haurien estat substituïdes pel ciment que actuava de preparat del paviment UE-1.000.

A nivell estratigràfic, el paviment UE-1.003 i el seu preparat es lliuraven a les cotes inferiors dels murs de tancament del soterrani. En el moment de la construcció de l'escala del segle XX, es va desmuntar la zona del paviment on s'hi va edificar el mur UE-1.015 (trencament UE-1.010; l'espai . Per les seves característiques i posició estratigràfica situem cronològicament la instal·lació de l'UE-1.003 al segle XIX. Aquest paviment repararia el primer nivell associat amb l'ús inicial de l'espai, les restes del qual o de la seva preparació, les definiria el nivell de morter de calç UE-1.005, que se situava per sota del rebliment previ a la instal·lació de l'UE-1.003.

Un cop retirat aquest paviment, per sota del seu preparat de morter de calç UE-1.004 s'ha documentat un nivell format majoritàriament per sorres poc netes i amb restes de material de construcció, que ha estat identificat com a UE-1.005. Aquest estrat tenia un gruix de 6-9cm i es correspondria a un estrat de regularització i rebliment previ de l'espai, prèviament a la instal·lació del paviment UE-1.003. A nivell cronològic, situem la seva formació en el mateix moment que el paviment, al segle XIX.

El paviment UE-1.003, així com el seu preparat i rebliment previs (UE-1.004 i 1.005 respectivament) van ser tallats per la rasa de fonamentació del mur UE-1.015 (UE-1.024) i presentaven dos trencaments més (UE-1.002), que també tallaven el paviment UE-1.000. El primer dels trencaments tenia una direcció nord-sud i discorria per la zona central dels espais del soterrani. La seva amplada era de 38cm; l'alçada de 22cm i definia una secció de parets rectes i fons pla.

Trencament UE-1.002, amb l'UE-1.002A situada al seu interior

Al seu interior s'hi situava una estructura (UE-1.002A) rectangular, definida mitjançant maons (de 15x30cm), a l'interior de la qual quedava un espai on s'hi ubicava un tub de cablejat elèctric de gruix considerable. Possiblement l'UE-1.002A funcionaria com a protecció del cablejat que se situava al seu interior. L'altre trencament s'ha documentat a l'espai on s'hi ubicava l'escala d'accés, i discorria en diagonal, des del seu extrem sud-est fins a la zona central, on contactaria amb l'UE-1.002A. A l'interior d'aquest retall s'hi situaven també cables elèctrics. D'aquesta manera, els retalls UE-1.002 es correspondrien a passos de cablejats elèctrics, que s'haurien efectuat al segle XX. La part superior dels trencaments estava coberta mitjançant la reparació de ciment pòrtland UE-1.001 del paviment UE-1.000.

Per sota de l'UE-1.005 s'ha documentat l'UE-1.006, que es corresponia a un nivell de morter de calç, que ha estat documentat a tot l'espai del soterrani. Tenia una potència de 4-6cm i es lliurava a les cotes inferiors dels murs de tancament dels espais. Per les seves característiques, considerem que l'UE-1.006 es correspondria al preparat d'un paviment, del qual no se n'han conservat restes. Per la seva posició estratigràfica, situem cronològicament la formació de l'UE-1.006 a finals del segle XVIII-inicis del segle XIX. D'aquesta manera, el paviment que hauria funcionat amb aquest estrat seria el nivell de circulació del primer moment d'ús del soterrani.

L'UE-1.006 cobria un estrat de rebliment, UE-1.007, que estava format per un nivell de terra argilosa, de tonalitats molt fosques i bastant compactada. Aquest nivell tenia un gruix de 5-8cm a tot l'espai del soterrani, exceptuant a la zona on s'hi ha edificat la nova escala d'accés i l'ascensor. En aquest punt, on s'ha excavat la fossa de l'ascensor, l'UE-1.007 cobria i reblia les restes de l'estructura documen-

tada en aquesta zona i que es presenta a continuació. Per les seves característiques i posició estratigràfica, considerem que l'UE-1.007 es tractaria d'un estrat de rebliment que s'hauria format en el moment posterior a la construcció dels murs de tancament de la zona central i nord del soterrani (als quals es lliurava) i que regularitzaria l'espai, prèviament a la instal·lació del seu primer nivell d'ús (associat amb l'UE-1.006). A banda d'això, l'UE-1.007 també va funcionar com a amortització del dipòsit abans esmentat.

Nivell de sorres UE-1.034

Per sota de l'UE-1.007 a tot l'espai corresponent al soterrani, exceptuant el punt on s'hi ubicava el dipòsit, s'ha documentat un nivell de sorres netes (UE-1.034), de tonalitats vermelloses, que possiblement es correspondria a un nivell de formació natural, sense restes o indicis d'activitat antropològica. Aquestes sorres haurien estat parcialment retallades per a la construcció del soterrani, amb els murs dels espais situats a la zona central i nord, que se li

assentaven al damunt. El dipòsit situat a la zona central-sud del soterrani, que va ser documentat durant l'excavació de la fossa de l'ascensor, també tallava l'UE-1.034). En aquest nivell de sorres s'han finalitzat els rebaixos a tot l'espai del soterrani, un cop assolida la cota requerida per l'obra.

Excavació fossa ascensor

Tal i com hem esmentat anteriorment, a la zona central-sud de la zona s'hi ha instal·lat un ascensor, a partir del qual discorre la nova escala d'accés al soterrani des de la planta baixa. La part inferior de l'estructura, corresponent a la fossa on s'hi situa part de la seva maquinària, ha estat excavada al soterrani, per sota de la cota final del rebaix general efectuat a tots els espais.

Inicialment, l'espai que ha estat excavat en relació a aquesta fossa de l'ascensor havia de tenir una planta aproximadament quadrada de 3x3m i una profunditat de 1'60m respecte el nivell de circulació de l'espai (1'20m de l'estructura de l'ascensor més 0'40m de base). Per tal de poder documentar tota l'estructura localitzada s'han ampliat les dimensions de l'excavació (amb el vist i plau de la Direcció Facultativa i la Propietat), amb unes dimensions finals de 3'75m (est-oest) i 3'20m (nord-sud).

Cal destacar que la zona nord afectada per la construcció de l'ascensor es va començar a excavar a l'inici de les obres, prèviament al desmuntatge de l'escala d'accés, per poder localitzar d'inici les possibles restes situades al subsòl i preveure els treballs d'excavació de la resta de la fossa. Al documentar-se els primers paviments i els murs de tancament del dipòsit situats per sota d'aquest i la seva continuïtat cap al sud, es va decidir efectuar el desmuntatge dels paviments i l'excavació de tot l'espai afectat de manera conjunta, per tal de poder documentar tota l'estructura que s'havia començat a localitzar. D'aquesta manera, un cop desmuntada l'escala i els murs i cobertes de la zona central i nord del soterrani, es va procedir a l'excavació de la fossa de l'ascensor.

Durant aquesta excavació, per sota de l'UE-1.007 s'han documentat les restes de tres murs de tancament (UE-1.008, 1.009 i 1.013), que definien una estructura de planta rectangular, que hem identificat com a dipòsit (planta i seccions als plànols 3, 4 i 5). Aquests murs definien el tancament nord (UE-1.009), est (UE-1.013) i oest (UE-1.008) de l'estructura, mentre que el tancament sud el definia el mur UE-1.018 (presentat anteriorment), al qual es lliuraven els extrems sud dels murs UE-1.013 i 1.008.

Vista general, des del nord, de l'estructura definida pels murs UE-1.008, 1.009 i 1.013

Per la seva posició estratigràfica i tipologia constructiva, situem aquesta estructura en època moderna, segles XVI-XVII, prèviament a les reformes de l'edifici (al segle XVIII) que van suposar la construcció del soterrani. Les seves característiques i ubicació ens indiquen que es correspondria a un possible dipòsit d'emmagatzematge de productes sòlids. Aquest dipòsit se situaria per sota del nivell de circulació amb el que funcionaria i del qual no n'hem documentat restes o indicis, ja que hauria estat desmuntat en el moment de la construcció del soterrani. L'estructura estaria aïllada, sense estar en contacte amb cap altre estructura al seu voltant, tal i com ens ho indicava el fet que els seus murs de tancament no tinguessin continuïtat més enllà del perímetre del dipòsit. Així mateix, en cap altre punt del soterrani s'han documentat restes o indicis de l'existència de cap altre estructura soterrada, que pogués haver funcionat amb aquesta. Tal i com passaria amb el nivell de circulació superior amb el que funcionaria el dipòsit, les possibles estructures (soterrades o per damunt del nivell de circulació) que podrien estar associades amb aquest i que se situessin per damunt de la cota final del rebaix efectuat per a la construcció del soterrani, ja haurien estat desmuntades.

La llargada del dipòsit era de 3'10m i la seva amplada, de 1'95m; se n'ha documentat una alçada de 75-85cm. La cota de localització se situava entre els 0'16 i 0'40m respecte el paviment UE-1.000. Tota l'estructura s'ubicava a l'interior i rebia un retall, UE-1.025, que s'havia efectuat a un nivell de sorres poc netes (UE-1.012) situades per sota de l'UE-1.007 i al nivell de sorres de formació natural (UE-1.034), que se situava per sota l'UE-1.007. La cara exterior dels murs de tancament nord, est i oest del dipòsit es lliuraven als límits de l'UE-1.025 i s'assentaven al damunt de l'UE-1.034.

Alçat oest de l'extrem sud del mur UE-1.008. S'observa com es lliura al mur UE-1.018 i s'assenta al damunt de la seva fonamentació UE-1.014

Aquests murs de tancament estaven construïts mitjançant pedres sense treballar, carreus aprofitats i maons, tots ells disposats de manera poc regular i lligats amb abundant morter de calç, de tonalitats groguenques. La part inferior de pràcticament els tres murs la formava una línia de rajoles ceràmiques (de 2cm de gruix). Pel que fa a la seva cara interior, estava revestida mitjançant el mateix tipus de morter de lligam dels murs. A nivell estratigràfic, els tres murs eren solidaris entre ells i, com ja hem

esmentat, els extrems sud dels murs est i oest es lliuraven al mur UE-1.018 i s'assentaven al damunt de la seva fonamentació (UE-1.014). La factura constructiva i posició estratigràfica dels murs UE-1.009, 1.013 i 1.008 ens indiquen que s'haurien bastit en el mateix moment cronològic; en relació al mur UE-1.018, aquest seria anterior cronològicament respecte el dipòsit i hauria estat aprofitat (a les cotes inferiors de la seva zona central) com a tancament sud de l'estructura.

El mur de tancament nord de l'estructura, UE-1.009, tenia una llargada de 1'97m, una amplada de 22cm i una alçada de 77-80cm. Al seu extrem oest contactava amb el mur de tancament oest, UE-1.008, que tenia una llargada de 3'10m, una amplada de 18-26cm i una alçada de 70-90cm. A l'interior d'aquest mur, a la zona central, s'hi situa un nivell irregular de morter de calç, que reforçaria la base del mur en aquest espai. Aquest nivell de morter de calç (de 20cm de llargada, una amplada màxima de 10cm i una alçada de 15cm) presentava les mateixes característiques que el que actuava de lligam dels murs. Pel que fa al mur de tancament est, UE-1.013, tenia una llargada de 3'10m, una amplada de 14-20cm i una alçada de 76-80cm.

L'interior del dipòsit estava reblert per l'UE-1.007, que es correspondria a l'estrat associat amb el seu rebliment i amortització. Per sota d'aquest estrat no s'han documentat restes o indicis de cap paviment de base de l'estructura, si bé cal destacar que a la zona sud, la part superior de la fonamentació UE-1.014 del mur UE-1.018 actuaria de base en aquest punt. A la resta de l'estructura, per sota de l'UE-1.007 s'ha documentat l'UE-1.019. Aquest estrat estava format per un nivell de terra sorrenca, de tonalitats marró fosc i bastant compactada. Es lliurava a la part inferior dels murs de tancament del dipòsit i a l'UE-1.014 i tenia una potència de 5-8cm. Per les seves característiques i ubicació, considerem que l'UE-1.019 es correspondria a la part que podria actuar de base interior del dipòsit. Les tonalitats fosques de l'estrat podrien estar motivades pel contacte amb el producte emmagatzemat a l'interior de l'element.

A la zona central de l'interior del dipòsit s'hi situava la base del mur de tancament nord de l'escala (UE-1.015), la rasa del qual (UE-1.024) tallava l'UE-1.007. La base del mateix mur continuava en direcció est i oest respecte el dipòsit i s'assentava al damunt del tram dels murs UE-1.008 i 1.013 per on discorria.

Vista general de l'estructura en relació al soterrani, amb la base del mur UE-1.015 al seu interior

Pel que fa a la zona exterior respecte als murs de tancament de l'estructura, s'ha localitzat un nivell de sorres brutes, de poca consistència (UE-1.012). Aquest estrat es correspondria al mateix nivell de sorres de formació natural, (UE-1.034), que haurien estat modificades (de tonalitat i textura) durant el procés de construcció del dipòsit. En relació a aquest, el retall UE-1.025 associat amb la seva construcció tallava també l'UE-1.012. Per sota de l'UE-1.012 ja s'hi situava l'UE-1.034.

Tal i com ja s'ha esmentat anteriorment, la funcionalitat d'aquest element l'associem amb l'emmagatzematge de productes i estaria soterrat respecte al nivell de circulació del moment del seu ús. En aquest sentit les seves característiques constructives són similars a les dels dipòsits localitzats durant la intervenció arqueològica duta a terme els anys 2000 i 2001¹, a la zona del pòrtic de la plaça Palau, durant les obres de rehabilitació d'aquest espai i del saló gòtic. En relació a aquestes estructures, la seva orientació era la mateixa, si bé les dimensions de l'estructura documentada en la present intervenció eren més reduïdes. A nivell cronològic, també hem esmentat que la seva factura constructiva i posició estratigràfica respecte als murs

Nivell de sorres UE-1.034, un cop desmuntada l'estructura

del soterrani (construïts durant les obres de Joan Soler i Faneca a finals del segle XVIII inicis del XIX) fa que situem aquest element en època moderna, entre els segles XVI-XVII, el mateix moment en què es construeixen els dipòsits localitzats a la zona del pòrtic. En aquest sentit, la documentació escrita d'aquest moment, ens indica l'ús que es fa de l'edifici com a pallol de la ciutat, tan a la zona on s'hi situarà posteriorment el pòrtic (plaça Palau), com a la zona on hi havia la capella (que hauria estat

desmuntada en el moment de la construcció del soterrani).

Cal destacar que el dipòsit localitzat quedava totalment afectat per la construcció de l'ascensor. Un cop redactat i presentat el corresponent informe d'afectació, s'ha rebut l'autorització de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, per a procedir al seu desmuntatge (amb control arqueològic).

A l'extrem sud-est de l'àrea excavada, s'ha documentat l'extrem oest d'un retall a les UE-1.012 i 1.034, així com a la banqueta UE-1.014. D'aquest retall (UE-1.016) se n'ha documentat una llargada de 55cm, amb el seu extrem nord que hauria estat tallat per la base del mur UE-1.015. La seva alçada documentada era de 1'20m i continuava per sota de la cota final de l'excavació de la fossa de l'ascensor. A l'interior de l'UE-1.016 s'hi situava una estructura

Alçat est de l'UE-1.017

definida mitjançant un mur de maons (UE.1.017), que s'assentava al damunt d'un mur de pedres de petites dimensions (UE-1.023); ambdós murs estaven lligats amb ciment i l'estructura que definien continuava en direcció est respecte el límit de la zona excavada i no quedava afectada pels rebaixos de l'obra. Per les seves característiques i ubicació, considerem que l'estructura situada a l'interior de l'UE-1.016 es correspondria a la part inferior d'un pou mort, destinat a la recollida de residus de l'edifici. Aquest element s'hauria edificat al segle XIX o a inicis del segle XX, en un moment previ a la construcció del mur UE-1.015.

2.3. Seguiment obres zona S (sud-est pati). Sondeigs al subsòl

La zona S se situa al sud-est respecte el pati i a l'est de la zona M. El projecte arquitectònic preveia un rebaix general de tot l'espai de 50cm. Davant d'això i en previsió de la possible aparició de restes arqueològiques s'ha dut a terme un primer sondeig (sondeig I), per valorar aquesta possibilitat. Al apreciar-se els serveis de cronologia contemporània que apareixien s'ha dut a terme un segon sondeig (sondeig II) per constatar l'existència d'aquests en aquest espai (planta i seccions dels sondeigs al plànol 6). La cota dels sondeigs ha arribat fins als 50-55cm que requeria el rebaix previst per l'obra. Cal destacar que finalment el projecte d'obra s'ha variat en aquesta zona i els rebaixos previstos no s'han dut a terme. A nivell d'obres, en aquesta zona s'han desmuntat les plaques de guix que definien la coberta de l'espai i han aparegut les bigues de ferro i totxanes amb les que funcionava aquesta. Un cop sanejada la coberta s'ha instal·lat un nou aplacat que definia el nou sostre.

Vista general de la zona S des de l'est, amb el sondeig II a primer terme

El sondeig I s'ha efectuat al nord oest de l'espai, arran del mur de tancament nord del mateix i tenia una amplada de 1'70m i una llargada de 1'45-0'85m. El sondeig II, s'ha realitzat al sud est i tenia una planta quadrada, de 1x1m. A nivell general, en els dos sondeigs per sota del paviment de ciment pòrtland que definia el nivell de circulació existent a l'inici dels treballs (UE-1.200), s'ha documentat un nivell de rebliment-preparat (UE-1.201), que estava format per restes de material de construcció. Per sota d'aquest nivell, a 20cm respecte al nivell de circulació, s'ha localitzat un paviment enrajolat (UE-1.202), de cronologia contemporània (segle XX), ja que la unió de les peces estava feta mitjançant ciment pòrtland. Per sota d'aquest paviment s'ha documentat l'UE-1.209, que definia un estrat de terra poc homogènia, de tonalitats marró fosc, amb restes de material de construcció (maons i morter). Tenia una potència de 10-28cm. Aquest estrat es correspondria a un rebliment, que amortitzaria i regularitzaria l'espai, prèviament a la instal·lació del paviment UE-1.202.

Per sota de l'UE-1.202, a la zona oest del sondeig s'ha localitzat una estructura de maons lligats amb ciment, UE-1.203, que presentava una coberta definida mitjançant una volta. Aquesta estructura es correspondria a un pas d'embornal de sortida d'aigües i ha estat documentada parcialment, ja que el seu extrem oest se

n'anava més enllà del límit del sondeig. La seva direcció era nord-sud i se n'ha documentat una amplada de 84cm, amb una amplada interior documentada de 38cm. El seu mur de tancament est tenia una amplada de 28cm i al seu damunt s'hi assentava la volta de coberta. El mur de tancament oest, així com la continuació en direcció nord i sud de l'estructura se situaven més enllà dels límits del sondeig. Pel que fa a l'interior de l'estructura, se n'ha documentat una amplada de 56cm i estava reblert per un nivell de runa; aquest rebliment ens indicaria que l'UE-1.203 ja hauria estat amortitzada.

El rebliment previ a la instal·lació del paviment UE-1.202 (UE-1.209) es lliurava a l'estructura, fet que ens indica que l'UE-1.203 seria anterior respecte l'UE-1.209. La construcció i ús d'aquest embornal seria contemporani al paviment UE-1.202 (al segle XX); a nivell constructiu, inicialment es va edificar l'UE-1.203, posteriorment es va reblir l'espai mitjançant l'UE-1.209 i finalment es va instal·lar el paviment UE-1.202.

Estructures localitzades al sondeig I

La part superior del mur de tancament est de l'UE-1.204 definia la base d'una altre estructura de pas d'aigües (UE-1.204), que estava bastida mitjançant maons, lligats amb ciment. La seva secció era rectangular, amb un espai interior per on circularien els líquids, i presentava una direcció nord-sud. L'amplada de l'UE-1.204 era de 28cm i la seva alçada, de 10cm. Tal i com passava amb l'UE-1.203, l'UE-1.204 continuava més enllà dels límits nord i sud del sondeig. La posició estratigràfica de

l'UE-1.204 ens indicaria que s'hauria bastit en el mateix moment que l'UE-1.203 i, per tant, hauria estat també en ús contemporàniament amb el paviment UE-1.202 (al segle XX). A nivell estratigràfic, l'UE-1.209 també es lliurava a l'UE-1.204, fet que ens indica l'anterioritat de l'estructura respecte el rebliment.

A l'extrem est del mateix sondeig, per sota de l'UE-1.209 s'han documentat les restes d'un mur de maons (UE-1.205), lligats amb morter de calç, amb una direcció nord-sud. La seva amplada era de 36cm i l'alçada documentada, de 24cm; se n'ha localitzat una llargada de 57cm i el seu extrem sud anava més enllà del límit del sondeig. Al nord d'aquest mur hi havia dues obertures (UE-1.206) que discorrien per l'interior del mur de tancament nord de l'espai, que funcionarien conjuntament amb l'estructura definida per l'UE-1.205. Tot i la parcialitat de la documentació del

conjunt que definien el mur UE-1.205 i les obertures UE-1.206, a partir de les seves característiques, considerem que estaria associat a una estructura de conducció o desguàs d'aigua. A nivell estratigràfic, el fet que l'UE-1.209 cobrís tant l'UE-1.205, com l'UE-1.206 ens indicarien que probablement aquest estrat estaria amortitzant els dos elements. Així doncs, les UE-1.205 i 1.206 haurien funcionat amb un nivell de circulació anterior a l'UE-1.202, del qual no n'hem documentat restes, que hauria estat substituït per l'UE-1.202. Possiblement l'estructura UE-1.203 estaria substituint la que definien les UE-1.205 i 1.206. La posició estratigràfica i factura constructiva de l'UE-1.205 i 1.206 ens fa ubicar cronològicament aquest conjunt entre finals del segle XIX i el segle XX.

Pel que fa al sondeig II, a la seva zona est per sota del paviment UE-1.202, s'ha localitzat una estructura de pas d'aigua (UE-1.207), que estava construïda mitjançant maons, lligats amb ciment. L'UE-1.207 tenia una planta rectangular i una direcció nord-sud. La seva secció era rectangular, de 50cm d'amplada i 42cm d'alçada; se n'ha documentat una llargada 1m i continuava més enllà dels límits nord i sud del sondeig. La base i la coberta de l'UE-1.207 la definien una alineació de maons col·locats en pla; els seus murs de tancament est i oest tenien una amplada de 10cm, deixant un espai interior de circulació de 30cm.

Estructura UE-1.208 al sondeig II

A l'oest respecte l'UE-1.207 s'han localitzat les restes de la base d'un element (UE-1.208), que estava construït mitjançant pedres de petites dimensions i fragments de maons, lligats amb morter de calç. A les cotes superiors de l'extrem nord-oest de l'UE-1.208 s'hi conservava un maó en pla, que podria correspondre's a la base de circulació de l'estructura. Les estructures UE-1.207 i 1.208 estaven en contacte, fet que ens indicaria que podrien haver estat edificades en el mateix moment (a finals del segle XIX-inicis del segle XX). Ambdues estructures haurien funcionat possiblement amb el nivell de circulació anterior a l'UE-1.202 (igual que l'UE-1.205 del sondeig I). L'UE-1.208 ja no funcionaria amb l'UE-1.202 i hauria estat amortitzada en el moment de la formació de l'UE-1.209, ja que aquest estrat cobria l'estructura. Pel que fa a l'UE-1.207 hauria continuat en ús amb l'UE-1.202, tal i com ens ho indicava el fet que l'UE-1.209 es lliurava a l'UE-1.207 i que la coberta d'aquesta se situava per sota del paviment.

2.4. Seguiment obres zona M (sud saló gòtic)

Els treballs efectuats en els espais situats a la zona M han consistit de manera general a retirar les cobertes de cel-ras de plaques de guix, per tal de recuperar les cobertes de volta bufada (dels àmbits 5, 6 i 7), de volta d'arc rebaixada (de la zona est de l'àmbit 8), de volta de mig punt (a l'àmbit 4) o l'embigat de ferro amb revoltos de maons i ciment ràpid (de la zona oest de l'àmbit 8).

Procés de desmuntatge de la coberta de la planta baixa de l'àmbit 4

A l'espai corresponent a l'àmbit 4 s'ha obert una nova porta d'accés al mateix i s'ha tapiat l'existent. En aquest àmbit s'hi ha edificat una escala d'accés des de la primera planta a la planta baixa (on es comunica amb la zona de cuina i s'hi situa un accés cap al pòrtic de la plaça Palau). La construcció d'aquesta escala ha suposat que es desmuntés el nivell de circulació de l'àmbit 4 i la coberta que diferenciava aquest respecte l'espai situat a la planta baixa.

L'obertura de la nova porta ha suposat un trencament al mur de tancament sud de l'àmbit 4. Mitjançant aquest trencament hem pogut constatar la factura constructiva del mur. Aquest estava bastit mitjançant pedres sense treballar de mida mitjana, algun element constructiu aprofitat i maons, tots ells lligats amb abundant morter de calç i sorra, de tonalitats blanques. La factura constructiva d'aquest mur ens indica que s'hauria edificat durant les obres de Joan Soler i Faneca, a finals del segle XVIII-inicis del segle XIX. A partir d'aquesta dada, i un cop valorada la cronologia baix-medieval dels murs de tancament nord de l'àmbit 4 i sud i est de l'espai situat al sud respecte aquest, considerem que inicialment l'espai corresponent a l'àmbit 4 ocuparia la zona d'aquest i la de l'espai situat al sud. En el moment de les obres de finals del segle XVIII es va dividir l'àmbit en dos espais, que es comunicaven mitjançant una porta oberta a la zona central del mur que actuava de separació i que es va edificar en aquest moment. La porta existent, a la zona central del mur, ha estat tapiada i s'ha obert la nova porta que hem presentat.

Porta oberta a l'àmbit 4

La coberta desmuntada que diferenciava l'àmbit 4 respecte el mateix espai situat a la planta baixa estava definida mitjançant un embigat de ferro, amb revoltons de ciment ràpid. Al damunt de la coberta s'hi assentava el paviment de rajoles que definien el nivell de circulació de l'espai superior. Els desmuntatge d'aquesta coberta (per a la construcció ja esmentada d'una escala) ens ha permès repicar tot el mur de tancament nord de l'espai, que el separava respecte el saló de contractacions. Tal i com presentarem en el següent apartat, aquest mur es corresponia al mur de tancament sud inicial del mur de contractacions i nord de l'espai corresponent a l'àmbit 4.

A la zona corresponent a la planta baixa de l'àmbit 4, durant les obres s'ha rebaixat 20cm el nivell de circulació de la zona de contacte d'aquest espai amb el pòrtic del Pla de Palau, per poder ampliar el pas de cablejat existent en aquesta zona. Aquest rebaix ha permès localitzar de manera molt parcial (ja que ja havia quedat afectat pel pas dels serveis) les restes d'un paviment de lloses amb reparacions de maons, del qual se n'ha documentat una llargada de 2m i una amplada de 15cm (se situava a l'extrem nord de la zona rebaixada i continuava més enllà del límit del rebaix). Al damunt d'aquest paviment s'hi situava un reblliment de terra amb abundants restes de morter i maons, que actuava de preparació del nivell de circulació actual de l'espai (un paviment de ciment pòrtland). La parcialitat de la documentació de les restes d'aquest paviment fa que no puguem determinar de manera clara la seva cronologia; tot i això, considerem que es tractaria d'un paviment de possible instal·lació baix-medieval (en el moment de la construcció de l'edifici) o moderna (als segles XVI-XVII), que hauria estat en ús en un període de temps força ampli, com ens indicarien les seves reparacions amb maons.

Rebaix a la planta baixa de l'àmbit 4, amb les restes del paviment localitzades

A l'extrem sud del mur que separava els àmbits 6 i 7 s'ha obert també una nova porta d'accés i comunicació d'aquests espais. Aquesta obertura ha permès que també es pogués constatar la factura constructiva del mur, que presentava les mateixes característiques que les del mur abans presentat en relació a la porta oberta a l'àmbit 4 (pedres sense treballar, elements aprofitats i maons lligats amb abundant morter de calç). La cronologia de la construcció del mur la situem a finals del segle XVIII-inicis del segle XIX.

Obertura al mur amb les restes d'una possible sortida de fum

A la zona sud de l'obertura efectuada, el mur presentava una obertura que discorria en vertical respecte el mateix; al límit de l'obertura, el parament del mur tenia una tonalitat negra intensa i amb restes de cendres. Aquestes restes ens indicarien que aquesta obertura estaria associada amb una sortida de fum, que estaria vinculada amb alguna estructura de combustió situada a la planta baixa i de la qual no en quedarien restes. La instal·lació d'aquest pas s'hauria definit en el moment de la construcció del mur, ja que no aquest presentava cap trencament.

Als àmbits 5 i 6 s'han desmuntat els envans que definien el tancament nord existent dels espais.

A l'envà de l'àmbit 6 s'hi situava una finestra i una petita porta, que permetien l'accés a un petit espai, al mur nord del qual s'hi situava el finestral d'estil gòtic; aquest finestral es podia observar des de l'àmbit 6 a partir de la finestra esmentada. Aquest finestral, així com el situat al mur nord de l'àmbit 5, es presenten a l'apartat corresponent al repicat de murs.

2.4.1. Repicat murs de tancament

Un cop valorats els sondeigs inicials efectuats als murs de tancament d'aquesta zona M, es va acordar amb la direcció d'obra, la propietat i amb els Serveis d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya ampliar alguns dels sondeigs efectuats, per tal de poder documentar més àmpliament els murs de cronologia baix-medieval localitzats, així com la relació estratigràfica entre ells i amb les seves obertures (especialment els fragments de finestrals d'estil gòtic que se situaven al mur sud del saló de contractacions, al nord dels àmbits 5 i 6).

D'aquesta manera, s'ha repicat tot el mur de tancament nord de l'àmbit 4, des de la planta baixa a la primera i fins a arribar a la zona on s'hi situava la seva coberta. Un cop constatat que aquest mur era el mateix que tancava pel nord dels àmbits 5 i 6 (que tancava pel sud, en tots els casos, el saló de contractacions) i que en els dos àmbits s'hi situaven els finestrals associats amb aquest mur, s'ha ampliat l'espai de sondeig en aquests punts, per determinar de manera clara la relació estratigràfica entre els finestrals i el mur. En relació al tram d'aquest mur a l'àmbit 4, cal destacar que aquest ha estat netejat i s'han sanejat i reparat els seus morters de junta, per tal de poder quedar vist un cop finalitzades les obres.

Per poder constatar la cronologia i relació estratigràfica entre el mur nord dels àmbits 4, 5 i 6 respecte el mur que tancava per l'est l'àmbit 4 i l'espai situat al sud respecte aquest, s'ha repicat aquest mur est a tot l'espai corresponent a l'àmbit 4, a un tram de la zona central de l'espai al sud d'aquest i a l'angle de tancament d'aquest mur amb el mur sud de l'edifici. En aquest mur sud de l'edifici s'ha repicat la zona de la finestra situada a l'espai al sud de l'àmbit 4 i la finestra oberta al mateix mur sud situada al sector 7. L'objectiu d'aquests repicats en relació a les finestres era constatar la relació entre aquestes obertures i el mur sud.

Detall de la part superior del MR-2 un cop efectuats els treballs de neteja i restauració

La darrera zona on s'ha efectuat una ampliació del repicat dels sondeigs ha estat a l'àmbit 8, on s'ha documentat tot el parament del seu mur de tancament sud (i també de l'edifici), tant a la planta baixa com a la primera planta i fins a arribar a la coberta de l'espai. Mitjançant aquest sondeig s'havia de determinar la possible cronologia baix-medieval d'aquest mur, juntament amb les dades aportades pel repicat a la zona sud de l'àmbit 4.

La darrera zona on s'ha efectuat una ampliació del repicat dels sondeigs ha estat a l'àmbit 8, on s'ha documentat tot el parament del seu mur de tancament sud (i també de l'edifici), tant a la planta baixa com a la primera planta i fins a arribar a la coberta de l'espai. Mitjançant aquest sondeig s'havia de determinar la possible cronologia baix-medieval d'aquest mur, juntament amb les dades aportades pel repicat a la zona sud de l'àmbit 4.

A nivell general cal destacar que durant la realització de les cales de sondeig i la posterior ampliació d'aquestes mitjançant el repicat dels murs, s'han localitzat tres murs de tancament baix-medieval (MR-1, 2 i 3), que haurien estat edificats en el moment de la construcció inicial de l'edifici, al segle XIV. Aquesta cronologia l'apuntem tant per les seves característiques constructives, com per la relació estratigràfica entre ells.

El primer dels murs que han estat localitzats es corresponia al mur sud del saló gòtic, per la seva cara exterior (MR-2), que alhora actuava de tancament nord dels àmbits 4, 5 i 6; el segon, seria el mur de tancament est de l'àmbit 4 i de l'espai situat al sud d'aquest (MR-3), per la seva cara interior, que definiria un angle de tancament amb el mur sud del saló (MR-2) i el mur sud de l'edifici (MR-1); el tercer mur seria el de tancament sud de l'edifici (MR-1), per la seva cara interior, que definiria angle de tancament amb el mur est (MR-3) i discorreria en paral·lel amb el mur sud del saló. A partir de les seves ubicacions en el conjunt de l'edifici, considerem que el MR-2 es correspondria a un mur de tancament interior (de separació entre el saló i l'espai situat al sud), mentre que els MR-1 i 3 serien els murs de tancament perimetrals est i sud respectivament. Tot i les obres i ampliacions efectuades a l'edifici (d'època baix-medieval i moderna), el MR-3 s'hauria mantingut com a

tancament sud de l'edifici, amb revestiments d'obra de més o menys gruix, que s'haurien dut a terme especialment durant les obres de finals del segle XVIII (tal i com es constatava en els tancaments sud dels àmbits 5 i 6). Pel que fa a al MR-3 va passar a funcionar com a mur interior de l'edifici, de manera clara amb les reformes de finals del segle XVIII (quan es va edificar el pòrtic del Pla de Palau), si bé possiblement en un moment anterior ja hi hauria estructures i possiblement més murs associats amb la Llotja que se situarien a l'est respecte aquest mur. En

aquest sentit, cal destacar les restes de les estructures corresponents a dipòsits soterrats que van ser documentades durant la intervenció arqueològica efectuada a la zona del pòrtic del Pla de Palau².

Detall del parament del MR-2, amb les restes de l'encintat de morter

La tipologia constructiva dels tres murs era pràcticament la mateixa: estaven bastits mitjançant carreus de mitjanes dimensions, disposats de manera regular, lligats amb morter de calç de tonalitats ocre-vermelloses i amb un encintat amb volum, que s'ha conservat en diverses zones (especialment al MR-2). Aquest encintat imitava les línies d'un carreuat i tenia una funcionalitat decorativa; estava definit mitjançant morter de calç, amb poca proporció d'àrid. A nivell general, l'estat de conservació de tots aquests murs era bo.

Cal destacar que al mur de tancament nord dels àmbits 4, 5 i 6 (MR-2), que tancaria pel sud el saló de contractacions, s'hi situaven dos finestrals d'estil gòtic (OB-1 i 2), els quals han estat documentats parcialment. La relació estratigràfica entre els emmarcaments d'aquests finestrals respecte el MR-2 ens indicarien que s'haurien definit en el mateix moment de l'edificació del mur. Les reformes i noves distribucions dels espais situats al sud del saló (efectuades durant les obres de Joan Soler i Faneca) van motivar que les obertures es tapiessin i a un dels extrems de cada finestra se li lliuressin els nous murs de tancament edificats. Aquest fet ha motivat la documentació parcial dels elements.

A les cotes superiors documentades del mateix MR-2, s'ha documentat una filera horitzontal d'obertures, que s'haurien definit en el mateix moment de la construcció del mur. Les dimensions, ubicació i distribució d'aquestes obertures ens indicarien que podrien haver funcionat com a base de subjecció d'un possible embigat de coberta. Tal i com presentarem en relació als tapiats de les obertures i a la manca d'obertures de les mateixes característiques al mur paral·lel en direcció sud (MR-1), hi hauria la possibilitat que finalment aquest embigat no s'instal·lés.

En relació al mur de tancament est de l'àmbit 4, MR-3, el seu funcionament com a mur perimetral inicial de l'edifici ens l'ha reafirmat (a banda de la seva ubicació en el conjunt) la documentació d'una obertura de grans dimensions (OB-3), definida en el mateix moment de construcció del mur, que es correspondria a una portalada d'accés a l'edifici. Tal i com presentarem, aquesta porta estava centrada en relació a l'espai que tancament per l'est el MR-3 (entre el saló de contractacions i el mur sud de l'edifici) i se n'ha documentat la seva part superior. En relació a aquesta porta, desconeixem si podria ser l'accés principal a la Llotja, o un dels seus accessos laterals (en el cas que hi hagués una porta principal al saló de contractacions).

Els trams documentats de tots aquests murs medievals presentaven trencaments, majoritàriament associats a encaixos d'estructures (molts d'ells de coberta), que haurien estat reparats i tapiats posteriorment a la retirada dels elements amb els que funcionarien. La majoria d'aquests trencaments i les seves reparacions s'haurien dut a terme prèviament a les obres realitzades per Joan Soler Faneca (a finals del segle XVIII) i se situarien cronològicament entre els segles XV-XVIII; val a dir que no descartem que algun dels trencaments s'hagués produït durant els treballs relatius a les obres de reforma de l'edifici esmentades. Tan sols una filera de trencaments al MR-2 documentada (OB-26) hauria estat associada a un element de coberta posterior a les obres de finals del segle XVIII. Aquestes obertures es corresponien als encaixos de l'embigat de ferro existent a l'inici de la present intervenció, que actuava de coberta de la planta baixa de l'àmbit 4 i de base de nivell de circulació del mateix espai a la primera planta. Aquesta coberta, com ja s'ha esmentat, ha estat desmuntada i les OB-26 es correspondrien a els encaixos de les bigues retirades. Pel que fa a la resta dels trencaments, com s'anirà presentant, les seves reparacions ens indicarien una cronologia majoritàriament d'època moderna i se situaven per sota dels revestiments dels murs associats amb les obres de finals del segle XVIII. En relació a les reparacions que tapiaven aquestes obertures, cal destacar que no han estat desmuntades.

Mur sud de l'edifici (MR-1)

El MR-1 es corresponia al mur de tancament sud de l'espai situat al sud de l'àmbit 4, del qual se n'ha documentat també un tram a l'àmbit 8. Aquest mur considerem que seria el mur de tancament sud de la construcció inicial de l'edifici de la Llotja, de finals del segle XIV. La seva direcció era est-oest i tan sols en el tram situat al seu extrem est es conservaven restes d'encintat al damunt del seu parament. La part localitzada que s'ubicava a l'àmbit 8

Extrem oest del MR-1 documentat, a la primera planta

ha estat documentada a la planta baixa i primera de l'espai (alçat 10, plànol 13). La llargada documentada en aquesta zona ha estat de 2'70m i la seva alçada, de 6'50m. Val a dir que en els dos punts del mur on s'hi havien recolzat els sistemes

Extrem oest del MR-1 documentat, a la planta baixa

de coberta d'època contemporània (a 2'05m i 5'02m respecte la part inferior del mur), els carreus que el definien haurien estat repicats o retirats i s'hi situava una reparació de ciment pòrtland i maons. La part superior del MR-1 a l'àmbit 8 finalitzava en el punt de contacte entre aquest mur i la coberta de bigues de ferro, que se li lliurava i trencava part del seu parament. Desconeixem si per damunt d'aquest embigat (que s'hauria definit al segle XX) el MR-1 tindria continuïtat.

A la planta baixa de l'àmbit 8 s'hi situava la part inferior d'aquest tram de mur. Al seu extrem oest, el MR-1 presentava un trencament (OB-45) de planta i alçat rectangulars. Aquesta OB-45 es correspondria a una finestra que probablement s'hauria obert durant les obres de finals del segle XVIII. La reparació del trencament es va dur a terme mitjançant el MR-45, que alhora definia el perímetre de la finestra. El MR-45 estava bastit mitjançant algun carreu aprofitat, pedres sense treballar i maons, disposats tots ells de manera irregular i lligats amb un morter de calç de tonalitats blanquinoses. La factura constructiva i tipus de morter de junta del MR-45 era molt similar a la dels murs de tancament dels àmbits 5 i 6, documentats durant els sondeigs inicials als murs. A partir d'aquesta dada, juntament amb el fet que la forma de la finestra que definia el MR-45 seguia el perímetre de les finestres durant les obres de finals del segle XVIII (dirigides per Joan Soler i Faneca), hem situat cronològicament aquest trencament i la seva reparació en aquest moment.

Part superior de l'OB-45

A 1'50m respecte la part inferior del mur, s'ha documentat una filera horitzontal de cinc trencaments al MR-1. Els dos trencaments situats als límits est i oest del conjunt tenien una secció rectangular, de 10cm d'alçada i 7 d'amplada, mentre que els tres interiors presentaven una secció quadrada de 20x20cm. Aquests tres trencaments centrals estaven agrupats, a 10cm de distància entre ells. Per les seves característiques, disposició i cota d'ubicació considerem que aquest conjunt podria correspondre's als encaixos de subjecció d'alguna estructura que es lliuraria al mur i se situaria en aquest punt. Considerem com a poc probable que estiguin vinculats a alguna estructura de coberta de l'espai. Per damunt d'aquesta línia de trencaments, a 30cm, s'ha documentat una altra alineació. Aquesta la formaven quatre trencaments rectangulars de 20cm d'alçada i entre 7-15cm d'amplada. La separació entre els trencaments era irregular, si bé la seva ubicació característiques ens fan considerar que probablement es correspondrien a l'encaix d'algun sistema de coberta, que es lliuraria al mur. En ambdós casos, aquests trencaments s'haurien dut a terme en un moment posterior a la construcció del MR-1, possiblement en època moderna. Un cop retirats els elements situats al seu interior, es van reblir els trencaments mitjançant ciment.

A la zona corresponent a la primera planta de l'àmbit 8, el MR-1 presentava quatre trencaments més. El primer (OB-46) se situava a l'extrem oest del mur, en el mateix punt on s'ubicava l'OB-45 de la part inferior del mur. L'OB-46 tenia una alçada de 2'50m, una amplada de 2m i es corresponia a l'obertura d'una altra finestra, que se situaria cronològicament en el mateix moment que l'OB-45 (a finals del segle XVIII). La reparació del trencament OB-46 s'havia efectuat mitjançant el MR-46, que també definia el perímetre de la finestra. El MR-46 estava bastit mitjançant carreus aprofitats i maons, disposats de manera poc regular i lligats amb el mateix morter de lligam del MR-45. A la part superior de l'OB-46, el MR-46 definia l'arc rebaixat de la part superior de la finestra, que estava bastit mitjançant maons col·locats en pla; al damunt d'aquest arc, la part superior del rebliment de l'OB-46 el formava un arc de descàrrega, que estava associat amb la mateixa finestra. Els maons que definien l'arc de descàrrega estaven disposats a sardinell i lligats amb el mateix morter del MR-46.

A 20cm a l'est respecte l'OB-46 i a 30cm respecte el nivell de circulació de la primera planta d'aquest àmbit, s'ha localitzat l'OB-47. Els límits de l'obertura eren aproximadament quadrats (de 45x45cm), amb els seus límits irregulars. Aquesta obertura estaria associada amb alguna estructura, l'extrem sud de la qual se situaria a l'interior de l'obertura. Un cop retirat l'element es va reblir l'OB-46 mitjançant fragments de maons, lligats amb ciment portland (MR-46). A 50cm a l'est i 10cm per damunt de l'OB-47 s'ha localitzat un altre trencament (OB-48) al MR-1. L'OB-48 era també quadrada (de 25x25cm), amb els seus límits irregulars. La funcionalitat d'aquest trencament estaria també associat amb l'encaix al seu interior de l'extrem d'algun element que se situaria en aquest punt. Un cop es va retirar, es va reblir

l'OB-48 amb el MR-48, que presentava la mateixa factura constructiva del MR-47. A 30cm a l'est i 20cm per damunt de l'OB-48, s'ha documentat l'OB-49, que es corresponia igualment a un trencament al MR-1. Els límits de l'OB-49 eren irregulars, amb una amplada de 35cm i una alçada que anava dels 20cm (a l'est) als 35 cm (a l'oest). Un cop retirat l'element associat amb l'OB-49, el trencament es va reblir mitjançant el MR-49, que estava també construït amb fragments de maons i ciment.

Per la proximitat entre les OB-47, 48 i 49, considerem que podrien haver format part de la subjecció d'una mateixa estructura. En aquest sentit, inicialment ens hem plantejat la possibilitat que poguessin haver estat relacionades amb una escala d'accés de la planta primera a una planta superior; en aquesta possible escala les OB-47, 48 i 49 funcionarien com a base de l'estructura dels graons de la mateixa, com ens indicarien la diferent alçada entre els tres trencaments i la seva ubicació i distribució d'oest a est. Aquesta possibilitat relativa a una escala la considerem poc probable, ja que per damunt de l'OB-49 no s'ha localitzat cap altre obertura que donés continuïtat a l'escala, ni indicis d'una coberta propera, que marqués el final dels graons. Així doncs, hem de considerar que els tres trencaments podrien haver-se dut a terme en el mateix moment cronològic, si bé també podrien no ser contemporanis. En qualsevol cas, el que sí hem constatat és que l'amortització de les tres obertures (i la possible retirada de l'estructura o estructures amb les que estarien associats) s'hauria dut a terme en el mateix moment, en època moderna.

A l'extrem est de l'àmbit 8 i del tram del MR-1 documentat en aquest espai s'hi ubicava el mur que separava aquest de l'àmbit 7. Tal i com s'ha constatat durant els sondeigs previs, aquest mur (MR-51) s'hauria edificat a finals del segle XVIII i

s'hi van col·locar en aquest moment la porta i finestra (OB-54 i 55), que estaven definides amb emmarcaments de pedra i que haurien estat possiblement extreïtes d'algun altre punt de l'edifici.

Alçat de l'OB-4

La cara est del MR-51 se situava a la mateixa alçada d'una finestra (OB-4) oberta al mur de tancament sud de l'edifici. Les característiques diferenciades d'aquesta obertura respecte la resta de les finestres del mateix mur de tancament ha motivat que es repiqués la seva cara interior, per constatar la seva factura constructiva. En relació a les diferències entre aquestes finestres, s'ha de destacar que mentre la resta de les finestres (com les OB-45, 46 i 5 del MR-1) presentaven més amplada a la part interior respecte l'exterior del mur i tenien un arc esplanat

a la seva part superior, l'OB-4 tenia la mateixa amplada (1'60m) en tot el seu perímetre i la seva part superior estava definida mitjançant un arc de mig punt.

En relació al repicat de l'OB-4 s'ha de destacar que tan sols s'ha pogut dur a terme a la zona corresponent a l'interior de l'obertura, ja que el seu extrem oest coincidí (com hem esmentat) amb l'angle de tancament del MR-1 amb el MR-51, mentre que a la seva zona est s'hi situava un engruiximent del

Detall de l'extrem est de l'OB-4, amb l'estructura de revestiment del segle XVIII, que se li lliura

mur, que s'hauria edificat al segle XVIII (ja que actuaria de punt de connexió del mur de tancament amb la volta de coberta definida en aquest moment). Val a dir que el revestiment d'aquest mur ha estat repicat a la zona de contacte d'aquest amb l'OB-4. Mitjançant aquest repicat hem constatat que el mur que es lliurava a l'OB-4 estava bastit mitjançant fragments de maons i pedres de petites dimensions, lligats amb abundant morter de calç, de tonalitats blanques. La factura constructiva d'aquest mur ens ha confirmat la seva cronologia de construcció, a finals del segle XVIII.

Pel que fa a l'OB-4 (alçats 7, 8 i 9, plànol 12), el seus límits interiors estaven definits per un mur de carreus (MR-43), de mida mitjana (a la part corresponent a l'arc) i gran (a la part inferior), disposats de manera regular i lligats amb un morter de calç i sorra de tonalitats ocre-vermelloses. La factura constructiva del MR-43 i la ubicació del límit nord de l'OB-4 a la mateixa línia de tancament del MR-1 ens ha fet considerar que aquesta finestra s'hauria definit en el moment de la construcció d'aquest mur, a finals del segle XIV. En aquest sentit, cal destacar que no s'observava cap trencament al mur associat amb aquesta finestra, si bé cal recordar la parcialitat de la documentació del mur sud en aquest punt. A la zona nord de les dues cares (est i oest) del MR-43 s'hi situava un trencament (OB-53), que tenia una planta irregular i discorria en vertical per les dues cares del mur, fins a la zona inferior de la seva volta. La ubicació i característiques de l'OB-53 ens fa considerar que estaria vinculada amb la subjecció d'alguna estructura, tipus porta o reixa, que s'hauria col·locat posteriorment a l'edificació de la finestra. Un cop retirada l'estructura, es va reblir el trencament amb maons i ciment ràpid (MR-36). Les característiques del MR-36 ens indicarien que aquest s'hauria definit al segle XX.

L'altre punt on s'ha documentat el MR-1 se situava al seu extrem est, a l'angle de tancament d'aquest mur amb el MR-3 (que tancaven pel sud-est l'espai situat al

Extrem est del MR-1

sud de l'àmbit 4). El repicat del revestiment d'aquest tram del mur s'ha dut a terme un cop constatada l'amplada del tancament sud de l'edifici en aquest punt, similar al del mur sud de l'àmbit 8, i que en ambdós casos presentaven un gruix inferior respecte el tancament sud dels àmbits 5 i 6 (dels quals ja s'havia constatat la seva edificació a finals del segle XVIII, durant els sondeigs inicials). D'aquesta manera, un cop retirats els revestiments del mur en aquest punt, s'ha localitzat el MR-1, que presentava la mateixa factura constructiva que el mateix mur a l'àmbit 8.

De l'extrem est del MR-1 se n'ha documentat una llargada de 1'10-2m i una alçada de 3m (alçat 5, plànol 11). Al damunt de la part superior documentada del mur se li assentava la volta

de la coberta de l'espai (edificada a finals del segle XVIII). A les cotes inferiors d'aquest mur, a la planta inferior, no s'ha realitzat cap sondeig ni repicat de revestiments, ja que quedava fora de la zona intervinguda en el projecte d'obra. A nivell estratigràfic, en aquest extrem est el MR-1 era solidari amb el MR-3 (que tancaria per l'est l'espai i possiblement l'edifici en el moment de la seva construcció inicial. A 1'50m respecte el nivell de circulació de la planta on s'ha efectuat el repicat, el MR-1 tenia dos trencaments (OB-21 i 22), que se situaven a la mateixa alçada. Ambdós trencaments eren aproximadament quadrats (de 45-50cm).

D'est a oest, el primer dels trencaments, OB-21, se situava a l'extrem est del MR-1, a la zona on definia l'angle de tancament amb el MR-3. A 20cm a l'oest s'hi ubicava l'OB-22. Per les característiques i ubicació de les dues obertures, considerem que es correspondrien als encaixos a l'interior dels quals s'hi podrien haver col·locat l'extrem sud d'alguna estructura, que es lliuraria al MR-1. Hi hauria la possibilitat que aquesta estructura formés part d'un sistema de coberta de l'espai (tipus embigat), si bé aquesta possibilitat ens sembla poc probable, ja que aquestes obertures no tenien continuïtat en direcció oest, si més no a la zona on s'ha efectuat el repicat. Així mateix, si aquesta coberta havia de funcionar amb el mur nord dels àmbits 4, 5 i 6 (MR-2), els mateixos

Part inferior localitzada de l'extrem est del MR-1

trencaments havien de tenir continuïtat en aquest mur. Tot i que la continuïtat que constatarem una estructura de coberta tampoc ha estat documentada en relació al MR-2, en aquest mur sí que s'ha localitzat dos trencaments que se situaven en el mateix punt, a la mateixa cota i presentaven unes dimensions similars respecte les OB-21 i 22. Tal i com es presenta en relació al MR-2, aquests dos trencaments (OB-28 i 29) tenien una planta rectangular i se situaven a 30cm l'un de l'altre. Tot i les lleugeres diferències que presentaven aquests trencaments, considerem que es correspondrien tots ells (OB-21 i 22 del MR-1 i OB-28 i 29 del MR-2) a la base de subjecció d'algun element (possiblement serien bigues de fusta) vinculat amb alguna estructura situada en aquest punt.

Cal destacar en relació a les quatre obertures, que totes elles havien suposat un trencament als murs de tancament amb els que funcionaven. Aquest fet ens indica que s'haurien definit en un moment posterior a la construcció dels MR-1 i 2 (entre els segles XV i XVIII). Així mateix la retirada dels elements i amortització de les estructures s'haurien dut a terme en el mateix moment, ja que els murs que les tapiaven presentaven la mateixa factura constructiva. Els MR-21 i 22 (que tapiaven les OB-21 i 22) i els MR-28 i 29 (que amortitzaven les OB-28 i 29) estaven bastits mitjançant fragments de maons, disposats de manera irregular i lligats amb abundant morter de calç de color blanc. A la part superior del MR-28 s'hi situava un carreu aprofitat, del qual se n'apreciava la seva cara interna menys treballada, que formava part del parament del mur. La factura constructiva de tots aquests murs ens indicarien que s'haurien definit a finals del segle XVIII-inicis del segle XIX, durant les obres efectuades a l'edifici.

A l'extrem oest d'aquesta zona documentada del MR-1 s'hi situava una finestra (OB-5), a la cara interior de la qual s'ha repicat parcialment el seu revestiment (alçats 5 i 6, plànol 11). A partir d'aquest repicat hem constatat que la factura constructiva del mur que definia l'OB-5 (MR-25) estava bastit mitjançant maons i carreus aprofitats, disposats de manera irregular i lligats amb morter de calç de tonalitats blanques. La factura constructiva d'aquest mur ens indica que s'hauria bastit possiblement a finals del segle XVIII, en el mateix moment en què es s'hauria definit l'OB-5. El MR-25 a més de definir el perímetre de l'OB-5 estaria reparant el trencament al MR-1 que s'hauria efectuat per a la seva obertura.

Mur sud del saló de Contractacions (MR-2)

El MR-2 tenia una direcció est-oest i es corresponia al mur de tancament nord dels àmbits 4, 5 i 6, que tancava pel sud el saló de contractacions. Aquest mur ha estat documentat en tres trams diferenciats: el primer se situava a tot el tancament nord de l'àmbit 4, mentre que els dos restants es corresponien als dos punts on aquest mur no va ser engruixit, durant les obres de finals del segle XVIII, i els trams del mur se situaven a la part interior dels arcs que actuaven de base de la coberta definida en aquest moment. Val a dir que en aquests dos darrers punts, s'hi han

documentat de manera parcial les obertures corresponents a dos finestrals (OB-1 i OB-2).

A l'àmbit 4 (alçat 3, plànol 9) s'ha documentat una llargada del MR-2 de 4'80-5'60m i una alçada de 6'30m, ja que s'ha localitzat des de la planta baixa fins a l'arrenc de la volta de coberta de l'espai (que hauria estat bastida a finals del segle XVIII). El parament del mur en aquesta zona presentava restes de l'encintat de morter, que dibuixava un carreuat. A les cotes superiors de l'extrem est del tram documentat en aquest àmbit, el MR-2 era solidari estratigràficament amb el mur de tancament est de l'espai, MR-3; a la resta d'aquest extrem la porta inferior OB-43 i la finestra central OB-37, obertes ambdues al MR-3, haurien trencat el contacte entre els dos murs. La relació estratigràfica entre els MR-2 i 3 ens indicaria (juntament amb la seva mateixa factura constructiva) que s'haurien bastit en el mateix moment cronològic. Tal i com ja hem presentat en relació al MR-1, el MR-2 tenia diferents obertures, la majoria de les quals havien suposat un trencament del mur.

Extrem superior est del MR-2 a l'àmbit 4

A la part superior del mur s'han documentat un seguit d'obertures rectangulars, de 40cm d'alçada i 20cm d'amplada, que se situaven a 40cm entre elles. Val a dir que aquestes obertures (amb les mateixes dimensions i distància entre elles) també han estat documentades als trams documentats del MR-2, als àmbits 5 i 6; a la zona corresponent a l'àmbit 4 s'han documentat vuit obertures (d'oest a est: OB-13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20), mentre que al mateix mur de l'àmbit 5 se n'han localitzat tres a l'àmbit 5 (d'oest a est: OB-10, 11 i 12) i quatre de l'àmbit 6

(d'oest a est: OB-6, 7, 8 i 9). Per la seva ubicació (en relació a l'alçada del mur), així com per la uniformitat de les seves dimensions i de la distància entre elles, considerem que totes aquestes obertures es correspondrien a un conjunt de bases de subjecció d'un embigat que actuaria de coberta de l'espai que definien al nord el MR-2, al sud el MR-1 i a l'est el MR-3. Aquest embigat s'hauria projectat i els seus encaixos haurien estat definits durant el procés de construcció del

Extrem oest superior del MR-2

mur, ja que totes aquestes obertures serien solidàries estratigràficament amb el MR-2, sense haver suposat el trencament del mur.

Molt possiblement l'embigat no s'hauria instal·lat, ja que al MR-1 no s'ha documentat la correspondència amb l'altra línia de subjecció de les bigues que s'hauria de situar en aquest mur (ni a la mateixa alçada ni a una possible cota més baixa, en el cas de definir-se una pendent de la coberta cap al sud). A banda d'aquesta evidència, les característiques del tapiat de les obertures i la relació d'aquest amb l'encintat del mur ens indiquen que aquest tapiat es podria haver dut a terme en el mateix moment constructiu del mur i anteriorment a l'encintat que se li lliurava. Hi hauria també la possibilitat que aquestes obertures estiguessin destinades a subjectar alguna estructura elevada (algun tipus d'altell o pas situat tan sols en aquesta banda de la sala), que es lliuraria al MR-2, sense correspondència amb el mur que discorria en paral·lel pel sud (MR-1). Tot i que no podem descartar aquesta opció, de cara a presentar hipòtesis relatives a la funcionalitat d'aquestes obertures, considerem aquesta possibilitat com a poc probable.

Pel que fa al tapiat de les obertures, al tram del mur documentat a l'àmbit 4 estava definit mitjançant un carreu en cadascuna d'elles (d'oest a est: MR-13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20), tots ells amb unes dimensions molt similars a les dels carreus del

Detall del MR-18, que tapiava l'OB-18

mur i que estaven col·locats en vertical respecte la direccionalitat de les filades del parament. El tapiat de les obertures de l'àmbit 5 (d'oest a est: MR-10, 11 i 12) i 6 (d'oest a est: MR-6, 7, 8 i 9) estava definit per dos carreus de dimensions més reduïdes, que estaven col·locats un al damunt de l'altre, adaptant-se cadascun d'ells a l'alineació de la filada on quedaven integrats. La part del morter de lligam documentada en relació a tots els tapiats presentava unes característiques molt similars a les del morter del MR-2. Les característiques del tapiat d'aquestes obertures ens mostren una similitud clara en relació al tipus de material utilitzat per a la seva execució (tant pel que fa als carreus, com pel morter); aquest fet ens indicaria una contemporaneïtat en relació al moment cronològic de la construcció del mur i del tapiat de les obertures, si bé a nivell de procés

constructiu s'haurien dut a terme posteriorment a l'edificació del mur, moment en el que es van definir les obertures. Per una altra banda, les mateixes característiques dels tapiats ens indicarien una intencionalitat clara de mantenir la uniformitat constructiva del mur. Tot i que considerem com a molt probable aquesta opció del tapiat de les obertures efectuada durant el mateix procés constructiu del MR-2 (en

el moment de la construcció de l'edifici, a finals del segle XIV), en el cas que aquests tapiats s'haguessin dut a terme en un moment posterior cronològicament se situarien cronològicament vers el segle XV; aquesta dada l'apuntem a partir de les característiques constructives dels tapiats.

En relació a l'encintat que es lliurava al mur, s'hauria definit en un moment posterior al tapiat de totes aquestes obertures. Aquesta dada l'apuntem a partir del fet que en algun punt del MR-2 (especialment a la zona corresponent a l'àmbit 4) s'observaven restes de l'encintat, que es lliuraven a la zona central, inferior o superior dels carreus que tapiaven les obertures. El carreuat que definiria aquest encintat ajudaria també a uniformitzar el conjunt del mur, ja que emmascararia les diferències que els tapiat suposaven en el parament.

La resta de les obertures documentades en el tram documentat del MR-2 a l'àmbit 4, s'haurien definit en un moment posterior a la seva construcció, ja que totes elles havien suposat un trencament del mur. A l'extrem est de les seves cotes superiors s'han localitzat els trencaments OB-28 i 29, la part inferior dels quals se situava al mateix nivell (a 4'60m respecte la cota inferior localitzada del mur). D'est a oest, la primera de les obertures, OB-29, se situava a l'angle de tancament del MR-2 amb el MR-1 i tenia una amplada de 35cm i una alçada de 60cm. A 30cm a l'oest de l'OB-29 s'hi ubicava l'OB-28, que tenia una amplada de 35cm i una alçada de 45cm. Tot i que l'alçada de l'OB-29 era superior, les dimensions de les dues obertures i la proximitat entre elles ens fa considerar que es correspondrien a la base de subjecció de dos elements (possiblement de fusta), que formarien part d'una mateixa estructura, que es lliuraria al MR-2.

OB-28 i 29 al MR-2

Tal i com hem presentat en relació a les OB-21 i 22 del MR-1, aquestes obertures juntament amb les OB-28 i 29 molt possiblement estarien relacionades amb una mateixa estructura, que es lliuraria als MR-1, 2 i 3 a l'extrem est de l'espai que definien aquests murs. La cronologia de la seva formació la situem entre els segles XV-XVIII, a partir de la seva relació estratigràfica amb els MR-1 i 2 i en relació als revestiments associats a les obres de finals del segle XVIII. La major alçada de l'OB-29 podria estar associada al moment del desmuntatge de l'estructura, quan al retirar-se l'element situat al seu interior s'ampliés l'obertura associada amb aquest; una altra possibilitat seria que en el conjunt de l'estructura del que formaven

part totes aquestes obertures, l'element situat a l'interior de l'OB-29 fos de dimensions més grans.

Un cop l'estructura associada amb les OB-28, 29, 21 i 22 es va desmuntar, els elements situats al seu interior van ser retirats i es van tapiar les obertures; l'OB-29 mitjançant el MR-29 i l'OB-28 amb el MR-28. El MR-29 estava bastit mitjançant maons, disposats horitzontalment (de manera poc ordenada) i lligats amb morter de calç de tonalitats blanques. Pel que fa al MR-28, presentava dos fragments de maons a la seva part inferior i un element petri (possiblement un fragment de carreu aprofitat) al damunt, que acabava de reblir l'obertura. El morter de lligam del MR-28 era el mateix que el del MR-29. Les característiques dels tapiats de les OB-28 i 29 eren les mateixes que les de les OB-21 i 22, fet que ens indica que s'haurien dut a terme en el mateix moment cronològic. A partir de la factura constructiva dels MR-28, 29, 21 i 22, de la seva posició estratigràfica en relació als revestiments del moment de les obres de Joan Soler i Faneca, així com la ubicació de les obertures amb les que funcionaven en relació als nous espais definits durant

Trencaments OB-26 al MR-2

les mateixes obres, situem cronològicament el tapiat de les obertures a finals de segle XVIII, possiblement en el moment inicial dels treballs.

A una cota inferior respecte les OB-28 i 29 el MR-2 presentava un seguit de trencaments alineats horitzontalment (OB-26), que se situaven a 3m respecte la base documentada del mur. Aquestes obertures se situaven a 60-70cm entre elles i tenien una amplada de 10cm i una alçada de 20cm. Tal i com hem esmentat anteriorment,

l'OB-26 es corresponia als encaixos de l'embigat de ferro que definia la coberta de l'espai situat a la planta baixa de l'àmbit 4 i el nivell d'ús de la primera planta del mateix espai. Aquest embigat de coberta era l'existent en el moment de l'inici de la present intervenció i ha estat desmuntat durant les obres. Les característiques de l'embigat amb el que funcionaven les OB-26 ens indicarien que aquesta coberta s'hauria definit al segle XX. Un cop retirades les bigues de ferro de la coberta, durant els treballs de restauració del MR-2, els trencaments associats amb l'OB-26 han estat tapiats mitjançant morter de calç.

Per sota de l'OB-26 (a 70cm) s'ha localitzat una altra filera de trencaments al MR-2 (OB-27), que haurien funcionat també com a subjecció d'un embigat anterior. Les obertures corresponents a l'OB-27 se situaven a 2'25m respecte la part infe-

rior documentada del mur i a una distància de 55-70cm entre elles; la seva amplada era de 10-18cm i l'alçada, de 15-20cm. Un cop l'embigat associat amb l'OB-27 s'hauria desmuntat, possiblement en el moment de la instal·lació del que estaria associat amb l'OB-26, es van tapiar els trencaments mitjançant ciment ràpid i algun fragment de maó (MR-27).

Les característiques de les obertures associades amb aquest embigat ens indicarien que possiblement s'hauria definit al segle XIX (diferien de les característiques dels tipus de cobertures associades amb les obres de finals del segle XVIII). Pel que fa al desmuntatge de l'estructura i el tapiat de les obertures, el situem al segle XX, tant per les característiques del MR-27, com per la seva relació amb l'embigat que s'hauria definit posteriorment (vinculat amb l'OB-26).

Extrem oest de l'OB-27

A l'espai entre les OB-26 i 27 s'han localitzat dues obertures més al MR-2 (OB-30 i 31), que se situaven a la zona oest. Ambdues obertures haurien suposat un trencament al mur i se situaven a la mateixa alçada, a 2'40m respecte la cota final documentada del mur. L'OB-30 s'ubicava més a l'est i tenia una amplada de 35-40cm i una alçada de 30cm. A 95cm a l'oest s'ha localitzat l'OB-31, que tenia una amplada de 30cm i una alçada de 35cm. Per la proximitat, així com per la seva ubicació a la mateixa alçada i les seves dimensions similars, considerem que les OB-30 i 31 podrien haver funcionat conjuntament, com a encaix de dos elements de fusta, que actuarien de base de suport d'alguna estructura situada a l'alçada on s'ubicaven les obertures i que es lliuraria al MR-2. La manca de més trencaments a est i oest respecte les OB-30 i 31 ens ha fet descartar l'opció que haguessin format part d'un embigat de coberta de l'espai. Desconeixem si l'estructura amb la que funcionarien podria estar relacionada amb la que presentada en relació a les OB-28, 29 (del MR-2) i 21 i 22 (del MR-1), o amb la relativa a l'OB-32 (que es presenta més endavant); tampoc podem determinar de manera clara si totes elles podrien haver funcionat contemporàniament o serien de diferents moments cronològics. El que sí hem determinat que és totes elles serien posteriors al moment de construcció del MR-2, ja que el tallaven.

En qualsevol dels casos, un cop l'estructura que funcionaria amb les OB-30 i 31 hauria estat desmuntada es van amortitzar les dues obertures mitjançant els MR-30 i 31 respectivament. Les característiques dels dos tapiats eren les mateixes: estaven bastits mitjançant fragments de maons, disposats de manera poc regular

i lligats amb morter de calç de tonalitats blanques. La seva factura constructiva era molt similar als tapiats de les OB-28, 29 i OB-32 del mateix MR-2, fet que ens indicaria que s'haurien definit tots ells a finals del segle XVIII, en el moment previ a les obres de Joan Soler i Faneca.

El darrer dels trencaments al tram del MR-2 documentat a l'àmbit 4, OB-32, s'ha documentat a la zona oest de la part inferior del mur, a 1'20m respecte la part inferior documentada del mateix i a 78cm respecte el seu extrem oest. L'alçada de l'OB-32 era 45cm, mentre que la seva amplada anava dels 30cm (a la part inferior) als 60cm (a les cotes superiors). A partir de les seves característiques, possiblement l'OB-32 hauria funcionat d'encaix de subjecció d'una estructura de

Cotes inferiors de l'extrem est del MR-2, amb l'OB-32 i l'OB-43 al MR-3

fusta, que es lliuraria al MR-2. Tal i com ja hem esmentat, desconeixem si aquesta estructura podria ser coetània amb les associades amb les OB-30, 31 i 28 i 29 del mateix MR-2. La diferència d'amplada que presentava aquest trencament estaria associat amb una ampliació de l'obertura, que s'hauria produït o bé per les dimensions irregulars de l'element situat al seu interior, o bé en el moment del desmuntatge del mateix (que hauria suposat un trencament del perímetre superior de l'obertura).

L'interior de l'OB-32 es va reblir, en el moment de la retirada de l'element situat al seu interior, mitjançant fragments de maons, disposats de manera poc ordenada i lligats amb morter de calç de tonalitats blanques (MR-32). Aquest tapiat presentava les mateixes característiques que els tapiats de les OB-30, 31 28 i 29, fet que ens podria indicar que s'haurien dut a terme en el mateix moment cronològic tots ells (a finals del segle XVIII).

Als àmbits 5 i 6 també s'ha documentat, de manera parcial, el MR-2. Durant les obres de finals del segle XVIII, a part dels murs tancaments nord i sud dels dos espais se'ls va lliurar un nou tram de mur, per tal de donar simetria als nous àmbits definits, alhora que actuaven de base de les noves cobertes instal·lades. Al mur nord dels dos espais, en paral·lel respecte el punts on es van obrir les finestres al tancament sud, no es va revestir el mur existent (el MR-2). En aquests dos punts, la diferència entre el gruix del nou mur edificat respecte l'existent es salvava mitjançant un arc, que formava part de la base de la nova coberta, alhora que donava uniformitat i simetria al conjunt de l'espai.

Els trams del MR-2 localitzats als àmbits 5 i 6 se situaven a l'interior dels arcs que es lliuraven al mur. En els dos punts, s'observaven els elements petris corresponents a part de dos finestrals gòtics. El repicat que s'ha dut a terme al MR-2 en ambdós punts, tenia com a objectiu constatar la relació estratigràfica entre els dos finestrals i el mur de tancament amb el que funcionaven, per tal de determinar la seva possible ubicació original en aquest punt.

A l'àmbit 5, del MR-2 se n'ha documentat una llargada de 2-2'50m i una alçada màxima d'1m (alçat 1, plànol 8). A la part inferior localitzada del mur s'hi situava l'extrem oest del finestral OB-1. En relació a aquest finestral, cal destacar que els elements petris que el definien ja s'observaven de manera parcial a l'inici de la intervenció i quedaven tancats per un envà de totxanes, que seguia l'amplada del mur de l'espai de finals del segle XVIII. A la zona on s'hi situava el finestral, s'obria una finestra a l'envà, que permetia observar el finestral des de l'àmbit 5; a l'oest del mateix envà s'hi ubicava una porta per accedir al petit espai que es definia a l'interior. Aquest envà (edificat al segle XX) va ser desmuntat a l'inici de les obres.

Tram documentat del MR-2 a l'àmbit 5, amb l'OB-1

Un cop repicats els revestiments del MR-2, s'ha pogut constatar la factura constructiva del mur (bastit amb carreus, disposats de manera ordenada) i la posició estratigràfica de l'OB-1 respecte aquest. La part documentada d'aquest mur es corresponia a la part que s'ubicava al damunt de l'OB-1. En relació al mur, com ja s'ha presentat anteriorment (en relació al tram del MR-2 de l'àmbit 4) a les seves cotes superiors s'hi situaven tres obertures (OB-10, 11 i 12), que estarien associades a la projecció inicial d'una coberta mitjançant un embigat de fusta, de la qual aquestes obertures formarien part dels encaixos on s'hi ubicarien els extrems de les bigues. Probablement aquest sistema de coberta es va desestimar i es van tapiar les OB-10, 11 i 12 mitjançant els MR-10, 11 i 12, que estaven definits mitjançant dos fragments de carreus cadascun d'ells, que seguien l'alineació de les filades del mur.

Pel que fa al finestral gòtic, OB-1, se n'ha documentat el seu extrem oest, que discorria des de la zona central de l'arc on s'ubicava el tram del MR-2 localitzat i continuava en direcció est, més enllà del límit del mateix arc. El mur amb el que funcionava aquest arc, que tancava pel nord de l'àmbit 4, tapiava la resta de l'obertura. A nivell estratigràfic, l'OB-1 era solidària amb el MR-2, sense que la seva obertura hagués suposat cap trencament al mur. Aquesta dada estratigràfica,

Detall decoratiu d'un dels capitells de l'OB-1

juntament amb les característiques estilístiques dels elements petris que definien el finestral, ens fan considerar que aquest es va definir en el mateix moment de la construcció del mur, a finals del segle XIV.

L'OB-1 es corresponia a una finestra coronella, de la qual se n'han documentat dos dels seus arcs trevolats; més enllà de l'extrem est localitzat del finestral, hi hauria com a mínim un tercer arc (ja que s'ha documentat el capitell damunt el qual recolzaria per l'oest). El muntant de l'extrem documentat del finestral (oest) estava definit mitjançant un emmarcament de pedra carreuada, que també definia cadascun dels arcs. L'arc situat a l'extrem oest del finestral descansava per l'oest al damunt de la imposta situada a la part superior del muntant. L'extrem est d'aquest mateix arc, juntament amb l'altre

arc localitzat, recolzaven al damunt d'un mainell de pedra, amb dos capitells gòtics a la part superior, que presentaven decoracions vegetals. La cara interior de la part superior dels dos capitells i de la imposta de l'extrem est, presentaven una decoració amb motius florals.

Aquesta decoració es repetiria a la resta de les cares de tots aquests elements (tal i com s'ha constatat en els capitells de l'OB-2), si bé a la cara exterior nord dels que s'han documentat de l'OB-1 aquesta decoració s'hauria perdut; en aquest sentit, cal destacar que en aquests punts s'observava el desgast de la pedra, possiblement produïda per una acció antròpica i que hauria suposat la desaparició d'aquestes decoracions. A cadascun dels arcs trevolats, el punt d'unió entre l'arc superior i els inferiors presentava restes d'una decoració floral, que també hauria estat afectada per una acció antròpica.

L'espai on s'ubicava l'OB-1 no tenia coberta ni paviment per sota de l'espai corresponent a l'àmbit 5. Aquest fet ha permès determinar la continuïtat del finestral per la seva part inferior, així com calcular la seva alçada total. Tot i això, al no poder accedir a l'espai on s'ubicava aquesta part inferior del finestral (se situava fora

Mainell de pedra de l'OB-1

de l'àmbit d'actuació de les obres) no s'ha pogut efectuar la seva documentació planimètrica. Per sota del capitell situat més a l'oest es conservava la columneta de pedra (mainell), al damunt de la qual s'assentava el primer. A l'altre capitell documentat (a l'extrem est) aquesta columneta havia estat retirada.

L'alçada de tot el conjunt del finestral que formava l'OB-1 era de 3'94 i se n'ha documentat una llum de 1'5m, amb una llum dels arcs trevolats de 70cm; l'alçada de la columneta conservada era de 2'80m. Com ja hem esmentat, l'obertura continuaria en direcció est, ja que a l'extrem est del segon dels arcs trevolats es conservava el capitell que actuaria de base d'un tercer arc. La ubicació d'aquest capitell coincidia amb el límit est de l'arc definit a finals del segle XVIII, a l'interior del qual s'hi conservava l'OB-1.

En el mateix moment de la construcció de l'arc, es va revestir la part corresponent a aquest darrer capitell, mitjançant fragments de maons, amb abundant morter de calç. Ha estat durant els treballs relatius a la present memòria quan s'ha repicat aquest revestiment i s'ha localitzat el capitell esmentat.

Capitell de l'extrem est de l'OB-1, tapiat pel mur est de l'àmbit 5

Trencament OB-42 al MR-2, amb la reparació MR-4

A l'extrem oest de l'OB-1, el MR-2 presentava un trencament (OB-42), que discorria des de la zona de contacte entre el mur i el finestral (tan sols es conservaven dos carreus del mur que estaven en contacte amb l'emmarcament de l'OB-1) i arribava fins al límit superior oest del límit de l'arc on s'ubicava aquest tram del MR-2. El trencament OB-42 tenia una alçada màxima 2'72m i una amplada màxima de 1m. A partir de la ubicació de l'OB-42 en relació a l'OB-1, considerem que aquest trencament podria estar vinculat amb una possible intencionalitat d'extreure els elements petris del finestral gòtic. D'aquesta manera, s'haurien començat a retirar els carreus del MR-2 que estaven en contacte amb l'extrem oest del finestral, per tal de poder desmuntar els elements, sense afectació directa sobre els mateixos (qui sap, per poder col·locar-los en algun altre punt).

L'opció relativa a aquesta extracció s'hauria desestimat i s'hauria mantingut el finestral a la seva ubicació original. Aquesta possibilitat la

presentem a tall d'hipòtesi, si bé no podem descartar que el trencament OB-42 estigués associat amb alguna altra motivació que desconeixem, o bé que fos una reparació d'algun tram del MR-2 que presentés un estat deficient (per alguna acció directa o pel desgast del seu parament). Així mateix, cal destacar que, per les dimensions que presentava l'OB-42, ens sembla poc probable que aquest trencament estigués destinat a ubicar algun element al seu interior, que estaria vinculat a alguna estructura ubicada en aquest punt del MR-2 (entre el segle XV i finals del segle XVIII).

El trencament OB-42 va ser reparat mitjançant el MR-4, que estava bastit mitjançant maons, disposats de manera regular i lligats amb abundant morter de calç de tonalitats blanques. El MR-4 continuava més enllà de l'extrem de l'arc edificat a finals del segle XVIII; aquest arc es lliurava al MR-4, fet que ens indica que inicialment s'hauria reparat l'OB-42 i posteriorment es va definir l'arc. La factura constructiva del MR-42 ens indicaria que s'hauria bastit probablement a finals del segle XVIII, durant les obres de Joan Soler i Faneca. La relació estratigràfica entre el MR-42 i l'arc que se li lliurava (ubicat en el mateix moment cronològic) ens indicaria que inicialment s'hauria reparat l'OB-42 i posteriorment es va definir l'arc. La cronologia del MR-4 i les característiques de l'OB-42, ens fan considerar que molt possiblement el trencament s'hauria produït en el mateix moment cronològic que la seva reparació, a finals del segle XVIII.

Finestral OB-2 localitzat a l'àmbit 6

A l'espai corresponent a l'àmbit 6 s'ha documentat un altre tram del MR-2, que també presentava una obertura (OB-2) corresponent a un altre finestral (alçat 2, plànol 8). Tal i com s'ha presentat anteriorment, la part localitzada del MR-2 en aquest punt estava emmarcada per un arc edificat a finals del segle XVIII. La part localitzada del MR-2 tenia una amplada màxima de 2'90m i una alçada de 1'10m. A la part superior del mur s'hi situaven les OB-6, 7, 8 i 9, que es corresponien a les obertures associades a un possible embigat, que ja han estat presentades anteriorment. Les OB-6, 7, 8 i 9 van ser tapiades mitjançant els MR-6, 7, 8 i 9, que presentaven la mateixa factura constructiva que els MR-10, 11 i 12 descrits anteriorment.

Pel que fa al finestral OB-2, s'ha localitzat el seu extrem est i presentava les mateixes característiques constructives i estilístiques que l'OB-1, així com la igual relació estratigràfica de solidaritat amb el MR-2. De l'OB-2 se n'han documentat tres dels seus arcs trevolats (el tercer de manera parcial) i continuava en direcció oest, més enllà del límit de la part que ha estat documentada. En relació a la

decoració floral de la part superior dels capitells, en aquesta OB-2 a la part frontal dels mateixos s'observava la seva empremta, que igualment hauria quedat afectada per una possible acció antròpica. A la part inferior dels dos capitells localitzats no es conservaven les restes de les columnetes que definien el mainell, amb dues petites bigues de ferro col·locades per sota d'aquests i que actuarien de base de subjecció. L'alçada documentada del finestral corresponent a l'OB-2 ha estat de 1'80m, amb una llum localitzada de 2'05m; l'amplada de la llum entre els arcs trevolats era de 70cm.

OB-2, amb la relació estratigràfica de solidaritat amb el MR-2

Mur de tancament est de la construcció inicial de l'edifici (MR-3)

El darrer dels murs baix-medievals documentats, MR-3, es corresponia al mur de tancament est de l'àmbit 4 i de l'espai situat al sud d'aquest. La factura constructiva del mur era la mateixa que els presentats anteriorment i a nivell estratigràfic era solidari amb els MR-2 i MR-1 (tal i com s'ha constatat als contactes de les cotes superiors dels tres); en diversos punts de les zones documentades del mur, s'observaven restes del mateix encintat localitzat als dos murs anteriors. Per la seva posició en relació a l'edifici i a partir especialment d'una de les obertures localitzades (OB-3), considerem que el MR-3 es podria correspondre al mur de tancament sud-est de la Llotja de finals del segle XIV. En el moment de les obres de finals del segle XVIII, amb la construcció del pòrtic (a l'est), el MR-3 hauria passat a funcionar com a mur interior de l'edifici.

Extrem nord del MR-3, amb el contacte amb el MR-2. S'observa la seva relació estratigràfica de solidaritat entre els dos murs

El MR-3 s'ha documentat a tot l'espai corresponent a l'àmbit 4 (des de la planta baixa fins a les cotes superiors de la primera planta) i a dos punts de l'espai situat al sud (a la zona de contacte amb el MR-1 i al nord del mateix espai), on s'han repicat els revestiments per constatar la continuïtat del mur (alçat 4, plànol 10). En relació al repicat efectuat relatiu a la continuïtat del mur, cal destacar que en el moment del repicat al sud de l'àmbit 4 es va localitzar un petit tram de l'arc que

Extrem sud del MR-3

definia l'OB-3, que va motivar que s'ampliés l'espai de sondeig per constatar la possible continuïtat i característiques d'aquesta obertura. D'aquesta manera la part documentada a l'àmbit 4 tenia una amplada de 3'05-1'90m i una alçada màxima de 7m; a la zona de contacte del mur que separava l'àmbit 4 amb l'ubicat al sud (on s'hi situava l'OB-3) s'ha localitzat un tram del MR-2 de 3'82m i una alçada de 1'75-2'33m; a l'angle que definia el MR-3 amb el MR-1 se n'ha documentat una amplada de 1'10m i una alçada de 2'70m.

A la zona central del MR-3 (a 3'60m respecte el seus extrems nord i sud) s'hi situava l'obertura OB-3, que si bé ha estat documentada de manera parcial considerem que es correspondria a un portal d'accés a l'interior de l'edifici. Aquesta

possibilitat la presentem a partir de les seves característiques i dimensions considerables. De l'OB-3 se n'ha documentat la seva part superior, mentre que la resta de l'element se situaria fora de l'àmbit d'actuació de la present intervenció (a la planta baixa de l'espai). A nivell estratigràfic, l'OB-3 era solidària amb el MR-3, sense que la seva obertura hagués suposat cap trencament al mur. Aquesta dada estratigràfica ens indicaria que aquesta porta s'hauria definit en el mateix moment de la construcció del MR-3, a finals del segle XIV.

La part documentada del muntant de l'OB-3 estava bastida mitjançant pedres de mida mitjana ben treballades. Pel que fa al seu capçal, el definia un arc rebaixat. La dovella de la clau de l'arc presentava un lleuger desplaçament inferior, sense que s'observessin afectacions a l'estructura per aquest moviment. Aquest fet ens podria indicar que en el moment del tapiat de la porta (a finals del segle XVIII), s'hauria intentat retirar aquesta peça, o bé s'hi hagués efectuat alguna acció directa sense retirar-la (d'aquí el desplaçament). La mateixa dovella presentava un desgast considerable a la seva part central i superior, possiblement produït per una acció antròpica. En relació a aquest desgast, hi hauria la possibilitat que en aquest punt hi hagués algun tipus

Porta OB-3 del MR-3

d'element decoratiu, que formaria part de la mateixa dovella. L'extracció d'aquest element hauria motivat tant el desgast de la pedra, com el desplaçament de la mateixa esmentat anteriorment. A la zona de contacte entre el MR-3 i el muntant de la porta, els carreus que definien el parament del mur s'adaptaven als límits de l'emmarcament del muntant; en el mateix punt es conservaven restes de l'encintat localitzat als MR-1, 2 i 3.

De l'OB-3 se n'ha localitzat la part corresponent al seu muntant est i pràcticament tota la seva volta superior; el muntant oest i l'extrem de la volta en aquest punt se situaven al punt on el mur que tancava pel sud l'àmbit 4 es lliurava al MR-3. A partir del càlcul del final de l'arc en aquest punt, així com per la distància en relació a l'extrem nord del MR-3, considerem que el muntant oest se situaria a 10-15cm respecte la cara sud del mur. La llum documentada de la porta era de 3'15m, amb una possible llum total d'entre 3'25-3'30m. L'alçada localitzada de l'OB-3 anava dels 90cm a 1'20m; a partir de la cota inferior documentada del MR-3 a l'àmbit 4, aquesta porta tindria una alçada de 4'50m (respecte el nivell de circulació actual).

Extrem sud de l'OB-3, amb el seu contacte amb el MR-3

L'accés a l'interior de l'edifici que formava l'OB-3 hauria estat en ús possiblement fins al moment previ a les obres efectuades per Joan Soler i Faneca a l'edifici de la Llotja, a partir del darrer terç del segle XVIII. En aquest sentit, en aquest moment s'hauria edificat la part corresponent al pòrtic del Pla de Palau i el MR-3 hauria passat a funcionar com a mur interior. Pel que fa a la porta OB-3 hauria estat tapiada i a la seva cara exterior (a l'est) se li lliurarien els murs i l'estructura de coberta del nou pòrtic edificat. Hi hauria la possibilitat que l'extrem est de la porta, a la planta baixa, hagués estat parcialment aprofitat en el moment de l'obertura de la porta que es va obrir per comunicar la zona del pòrtic amb l'espai situat al sud del saló gòtic. Aquesta dada l'apuntem sense que s'hagi pogut comprovar arqueològicament, ja que la part inferior de l'OB-3 quedava fora de l'àmbit d'actuació de la intervenció.

En qualsevol cas, la part localitzada de l'OB-3 es va tapiar mitjançant el MR-50, que estava bastit mitjançant pedres sense treballar i maons, disposats de manera irregular i lligats amb abundant morter de calç, de tonalitats blanquinoses. Durant els treballs de tapiat de la porta o en un moment posterior (possiblement en el transcurs de les obres de finals del segle XVIII) en una de les dovelles de l'arc de l'OB-3 (a l'oest de la clau de l'arc) s'hi va dibuixar un relleu. Aquest dibuix es corresponia al cap d'una au i estava efectuat de manera poc acurada, sense cap

Detall del dibuix efectuat en una de les dovelles de l'OB-3

intencionalitat decorativa (tot el mur aniria revestit), ni de marca específica associada a les obres (de caire commemoratiu o que pogués indicar una marca de picapedrer, que en aquest cas que s'hauria efectuar en el moment de definir la porta). A la mateixa dovella i en altres del mateix arc, hi havia petits trencaments, que havien estat reparats amb ciment ràpid; aquests trencaments s'haurien dut a terme i reparat al segle XX i estarien associats a forats efectuats per a subjectar elements (tipus prestatgeries).

A la resta del MR-3 s'han documentat un seguit de trencaments, alguns dels quals estarien associats amb possibles elements de coberta (embigats), així com tres trencaments corresponents a una porta i dues finestres (OB-43, 23 i 37). Tal i com veurem, tots aquests trencaments s'haurien dut a terme posteriorment a la construcció del MR-3, possiblement a partir del segle XV-XVI i fins al segle XX.

Pel que fa a les obertures associades amb elements de coberta de l'espai, s'han localitzat les OB-24, 25, 36, 35, 34 i 33. D'aquests trencaments, les OB-24 i 25 s'han documentat al sud del MR-3, mentre que la resta se situaven a l'espai corresponent a l'àmbit 4 (al tram nord del MR-3). Aquestes obertures se situaven totes elles a la mateixa alçada (a 1'75m respecte el nivell de circulació de la primera planta i a 4'97m del de la planta baixa), a 10cm respecte la cota superior de la porta OB-3 i tenien una amplada de 30-35cm i una alçada de 40cm; la distància entre elles anava dels 60 als 70cm. Per les seves característiques, dimensions i ubicació, considerem que totes aquestes obertures es correspondrien als encaixos d'un embigat, que formaria la coberta de l'espai. Per la seva relació respecte l'OB-3, aquesta coberta hauria funcionat durant l'ús de la porta. Així mateix, cal destacar que les obertures localitzades als MR-1 (OB-21 i 22) i 2 (OB-28 i

OB-35 i 36, amb el MR-5 que les tapiava

29) se situaven just per sota de la part inferior d'aquest embigat; d'aquesta manera, l'estructura associada amb les obertures als MR-1 i 2 podria haver funcionat de manera coetània amb aquesta coberta, o fins i tot podria tractar-se d'un reforç de la mateixa. La relació estratigràfica d'aquestes obertures respecte el MR-2 ens indica que s'haurien definit en un moment posterior a la construcció del mur, possiblement al segle XVI, durant els treballs de reforma i ampliació de l'edifici que es van dur a terme en aquests segles.

L'embigat que funcionaria amb aquestes obertures s'hauria retirat en el moment de les obres efectuades al darrer terç del segle XVIII, quan es van definir nous espais i cobertes. Un cop desmuntades les bigues, les obertures van ser tapiades, de sud a nord mitjançant els MR-24, 26, 34 i 33, que estaven bastits tots ells amb maons i pedres de petites dimensions, lligats amb morter de calç de tonalitats blanquinoses. Cal destacar que les OB-35 i 36 van ser tapiades amb el mateix mur (MR-5) que amortitzava la porta OB-37 situada al damunt de les dues.

L'OB-37 s'ubicava a la part superior de les OB-35 i 36, a la zona nord del MR-3. La seva situació al damunt de l'embigat, que alhora definia el nivell de circulació de la planta ubicada al damunt seu, ens indicava que es correspondria a una porta, possiblement associada amb un balcó exterior. De l'OB-37 se n'ha documentat la seva zona central i nord, amb una alçada màxima de 1'90m (continuava més enllà de la part superior documentada del MR-3) i una amplada de 1'70m (amb el seu possible límit sud que s'ubicaria on el mur sud de l'àmbit 4 es lliurava al MR-3).

A l'extrem nord de la porta, el trencament al MR-3 que hauria suposat la seva obertura va ser reparat mitjançant el MR-35, que alhora definia el muntant nord de la porta. El MR-35 estava bastit amb pedres sense treballar i maons, disposats de manera regular i lligats amb morter de calç. Les característiques constructives del MR-35 ens fan considerar que l'OB-37 s'hauria definit vers el segle XVI; la probable contemporaneïtat constructiva d'aquesta porta amb l'embigat abans presentat ha motivat que ambdues estructures les situem en el mateix moment cronològic. L'amortització de l'OB-37 i d'aquest embigat es va dur a terme en el mateix moment (a finals del segle XVIII), ja que el MR-5 tapiava la porta i les OB-35 i 36. El MR-5 estava bastit mitjançant maons, disposats de manera regular i lligats amb abundant morter de calç, de tonalitats blanquinoses.

Trencaments OB-23 i 37

OB-41 i el seu tapiat (MR-42) al sud del MR-3

Per damunt de la cota de localització de l'embigat associat amb les obertures presentat (a 30-35cm), s'han localitzat dues obertures al nord (OB-40) i sud (OB-41) del MR-3. Ambdues obertures se situaven a la mateixa alçada (a 2'50m respecte el nivell de circulació de la primera planta) i tenien unes dimensions similars (15cm d'amplada i 15-20cm d'alçada). Cal destacar que la possible continuació d'aquestes obertures a la resta del MR-3 no ha estat localitzada, degut a la

parcialitat del repicat d'aquest mur. Per les característiques de les dues obertures, considerem que podrien haver funcionat com a encaix d'un possible embigat de coberta, o bé com a base d'alguna estructura que es lliuraria al mur (en aquests punts o en tota la seva extensió). En el cas que es correspongués a un embigat, aquest hauria de ser anterior respecte la porta OB-37 (la porta no està al mateix nivell respecte i no estaria en ús posteriorment a la seva obertura (les obertures no continuen en el tapiat de la porta).

A partir de les característiques del tapiat de les obertures, hi hauria la possibilitat que aquestes estiguessin associades amb la subjecció d'alguna estructura utilitzada durant les obres del darrer terç del segle XVIII (tipus bastida). Aquests tapiats (MR-42 de l'OB-41 i MR-40 de l'OB-40) els definien fragments de maons, lligats amb abundant morter de calç de tonalitats blanquinoses. La factura constructiva dels MR-42 i 40 podrien situar cronològicament la seva cronologia en el moment de les obres de Joan Soler i Faneca. La cronologia d'aquests tapiats reforçaria la possibilitat que les OB-41 i 42 formessin part d'una subjecció d'un element vinculat a les obres de finals del segle XVIII.

A la zona central de l'angle de tancament entre el MR-3 i el MR-2, el MR-3 tenia un altre trencament, OB-23, que es corresponia a una porta. La cota inferior de l'OB-23 se situava a la del nivell de circulació existent a l'inici de la present intervenció (vinculat amb les OB-26 del

OB-23

MR-2) i que s'ha desmuntat durant les obres efectuades. L'amplada de tot el trencament era de 1'50 i de 1'20 l'obertura interior de la porta; pel que fa a la seva alçada, era de 1'82m. El perímetre del muntant sud de la porta el definia un mur de maons, lligats amb ciment (MR-37); el muntant sud i el capçal el formaven el perímetre del trencament efectuat al MR-2, que estaven reparats mitjançant ciment ràpid. La part superior de l'OB-23 tallava les cotes inferiors de les OB-34 i 33 i els seus tapiats (MR-33 i 34 respectivament). L'extrem est de l'obertura estava tapiada i revestida mitjançant ciment pòrtland i a la seva zona oest (arran de l'alineació del MR-2) s'hi situava una barana metàl·lica. Per les característiques del mur i morters que reparaven l'OB-23, situem la cronologia de la seva ubicació al segle XX. La manca d'una obertura en el mateix punt a la zona del pòrtic del Pla del Palau ens fan descartar que l'OB-23 hagués funcionat com a accés a un possible balcó, que s'obriria al pòrtic. Així doncs, considerem que aquesta obertura s'hauria efectuat per a ubicar-hi algun tipus d'armari, o bé per funcionar com a punt de circulació d'aire a l'àmbit 4. En aquest sentit, l'espai entre aquesta obertura i en el mateix punt de la planta baixa (OB-43) estava obert, si més no a l'inici de la present intervenció (per aquest motiu la barana de protecció).

Extrem sud de l'OB-43

A la part inferior documentada del MR-3, a la planta baixa de la zona corresponent a l'àmbit 4, s'hi situava una porta, OB-43, que permetia l'accés a l'interior de l'espai des del pòrtic, que actualment està en ús. L'OB-43 va suposar un trencament del MR-3, el perímetre del qual va ser reparat mitjançant el MR-38. Aquesta reparació estava construïda mitjançant fragments de maons, lligats amb ciment pòrtland i amb reparacions de ciment ràpid en algun punt. L'OB-43 se situava a l'angle de tancament dels MR-2 i 3 i tenia la mateixa amplada que l'OB-23 (1'20m); la seva alçada era de 2'20m respecte la zona del pòrtic i de 2'80 en relació a la coberta que separava la planta baixa i la primera de l'àmbit 4. Tal i com hem esmentat, la zona interior entre les OB-43 i 23 estava oberta a l'inici

dels treballs. Les característiques de la reparació que definia el perímetre de la porta associada amb l'OB-43 ens fan ubicar cronològicament la seva obertura al segle XX.

A la mateixa planta baixa, al sud respecte l'OB-43, el MR-3 presentava dos trencaments més, OB-38 i 39. Tot i la proximitat dels dos trencaments, les seves dimensions diferenciades, així com la seva ubicació sense cap alineació entre ells, ens fa considerar com a poc probable que haguessin format part de dos elements associats a una mateixa estructura. Tot i això, les característiques dels seus tapiats

ens indicarien que aquests es podrien haver efectuat en el mateix moment cronològic (a finals del segle XVIII-inicis del segle XIX). Així doncs, considerem que les OB-38 i 39 podrien estar associades o bé a algun tipus d'estructures utilitzades durant les obres d'aquest període, o bé a elements que haurien funcionat en un moment anterior i que durant les obres s'haurien desmuntat.

El primer dels trencaments, OB-39, se situava a 40cm al sud respecte la porta i a 1'35m de la part inferior documentada del MR-3; el seu perímetre era irregular, amb els límits arrodonits i tenia una amplada màxima de 18cm i una alçada de 27cm. El seu interior estava tapiat mitjançant fragments de maons i morter de calç, de tonalitats blanquinoses (MR-39). A 20cm al sud respecte l'OB-39 s'ha documentat

l'OB-38, que se situava a 1'03m respecte la part inferior del MR-3; la seva amplada era de 32-40cm i tenia una alçada de 40cm. L'interior de l'obertura estava tapiat mitjançant el MR-40, que estava bastit amb maons, lligats amb el mateix morter de calç de lligam del MR-39. A la part superior sud de l'OB-38, el MR-40 presentava una reparació de ciment ràpid (del segle XX).

Extrem nord del MR-3 a la planta baixa, amb els trencaments OB-38 i 39

3. CONCLUSIONS

La intervenció arqueològica duta a terme a l'edifici de la Llotja de Mar de Barcelona, entre els mesos de maig i juliol de l'any 2005, estava vinculada a les obres efectuades als espais situats a la primera planta de la zona sud del Saló de Contractacions, així com als de l'ala oest de l'edifici. El projecte arquitectònic, redactat per l'arquitecte Agustí Mateos, preveia el desmuntatge dels envans i cobertes de tots els espais situats a la planta baixa i primera de la zona oest, així com de part de la coberta del soterrani existent a la mateixa àrea. A la zona sud respecte el Saló, s'havien de desmuntar un seguit d'envans i falsos sostres de la primera planta i una part de la coberta de la mateixa planta (a l'extrem nord-est). Pel que fa als rebaixos al subsòl, s'havia d'excavar un espai al soterrani de la zona oest, on s'hi havia d'instal·lar la maquinària d'un nou ascensor; al mateix soterrani, es preveia un rebaix general de sanejament de tot el subsòl, per tal de protegir l'espai de les humitats. En un darrer espai, al sud-est del pati interior de l'edifici, s'han efectuat dos sondeigs per preveure un possible rebaix de tot l'espai, que finalment no s'ha dut a terme.

Els treballs efectuats han consistit en el seguiment i documentació arqueològica de tot el procés de les obres, tant pel que fa al desmuntatge dels murs, envans i cobertes dels espais, com de tots els moviments de terres efectuats al subsòl. A l'inici de les obres s'han dut a terme un seguit de sondeigs als murs de tancament de les zones afectades per les obres, per constatar la seva factura constructiva i adscripció cronològica. Aquests sondeigs han estat proposats pel Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona, amb el vist i plau de la propietat de l'edifici (la Cambra de Comerç de Barcelona), de la direcció facultativa i de l'empresa executora de les obres (Closa i Alegret, SA). En tres punts on hi havia elements petris corresponents a tres finestres i una porta, s'havien d'efectuar sondeigs als murs per determinar si els aquests elements eren coetanis al moment de la construcció dels murs, o bé s'hi havien col·locat posteriorment. Cal destacar que dues de les finestres se situaven al mur que tancava pel sud el Saló de Contractacions i presentaven unes característiques i ornamentacions d'estil gòtic. Un cop valorats els resultats dels primers sondeigs, es va decidir efectuar un repicat general de tots els trams corresponents al mur de tancament sud del Saló i es van ampliar les cales dels murs situats al sud i est d'aquest.

A nivell general, els resultats de la intervenció arqueològica duta a terme, a la qual es correspon la present memòria d'intervenció, han permès constatar la cronologia baix-medieval (de finals del segle XIV) del mur de tancament sud del saló de Contractacions, així com del murs situats al sud i est respecte el primer. Així mateix, a la zona oest de l'edifici (un cop desmuntats els envans i cobertes del segle XX, que definien els espais de la planta baixa i un altell) s'ha constatat que la major part del cos d'edifici i el seu soterrani s'haurien construït durant les obres dirigides per Joan Soler i Faneca (del darrer terç del segle XVIII). A la mateixa zona, en un moment anterior (al segle XVI) s'hi va edificar un dipòsit soterrat, per a

l'emmagatzematge de productes, que es lliurava a un mur de cronologia anterior (vers el segle XV) i que presentava les mateixes característiques constructives que els dipòsits localitzats al subsòl del pòrtic del Pla de Palau, durant la intervenció arqueològica efectuada entre els anys 2000-2001³.

Pel que fa a l'edifici de la Llotja de Mar, a nivell general es va construir per tal que els mercaders comptessin amb un lloc on poder-se reunir i desenvolupar l'activitat de contractació comercial. Les primeres referències relatives a la necessitat de la construcció d'un edifici destinat a aquest fi se situen al 1339⁴, ja que el que existia fins a aquell moment no es considerava adient a la seva funcionalitat. A mitjans del mateix segle els treballs s'haurien iniciat, si bé haurien quedat aturats. En aquest sentit, el 1357 les autoritats municipals van prohibir entrar a l'espai on s'hi estava edificant la Llotja i efectuar-hi focs i el 1380 els mercaders afirmaven no disposar encara de llotja en condicions. En relació a aquest inici dels treballs de construcció de l'edifici, durant la intervenció arqueològica duta a terme els anys 2000 i 2001 es van documentar (a les rases efectuades a la nau central i lateral nord) els nivells de rebliment associat a la preparació del terreny, prèviament a la construcció dels seus murs de tancament i estructures i restes de combustions efectuats en un d'aquests nivells, que podrien estar associats amb aquests focs realitzats a l'espai on s'hi desenvolupaven les obres. Durant la mateixa intervenció es van localitzar les restes de dues fonamentacions, que podrien estar també associades amb l'inici dels treballs.

Finalment, la part fonamental de l'edifici gòtic s'hauria edificat vers els anys 1382/1383 i els comptes de la campanya constructiva –dirigida pel mestre d'obres Pere Arvei– es van liquidar el 1393. Les *Rúbriques de Bruniquer* afirmen que "*...en l'any 1383, se edificà dita Lotge*". La Llotja era la seu del Consolat de Mar, màxim tribunal en qüestions comercials marítimes i terrestres. A la intervenció dels anys 2000 i 2001 es va documentar, a la nau lateral sud del saló de Contractacions, el paviment de lloses que s'hauria instal·lat en aquest moment inicial de construcció de l'edifici.

Durant la intervenció arqueològica a la que es correspon la present memòria s'han documentat (durant el repicat dels revestiments dels murs) diferents trams del mur de tancament sud del saló, així com el mur que discorreria pel sud respecte aquest i el mur que tancava per l'oest l'espai entre aquests (corresponent a la façana marítima de l'edifici). Els tres murs localitzats presentaven restes d'un encintat de morter, que imitava un carreuat. A partir de la seva factura constructiva, situem cronològicament aquests murs a finals del segle XIV, en el moment de la construcció inicial de l'edifici. La relació de solidaritat estratigràfica entre aquests tres murs ens indicava que s'haurien bastit en el mateix moment cronològic. Cal destacar que els murs situats al sud i oest respecte el mur del saló de Contractacions es correspondrien als murs perimetrals de l'edifici. D'aquesta manera, en el moment

de la construcció inicial de la Llotja, formarien l'edifici tant el saló de contractacions, com l'espai situat al sud, que definiria la seva façana marítima.

A la zona central del mur de tancament est documentat s'hi obria una porta d'accés a l'interior de l'edifici, que estava centrada en relació a aquest espai al sud del saló. D'aquesta porta se n'ha documentat la seva part superior, que la formaria un arc rebaixat; l'obertura d'aquesta porta era coetània a l'edificació del mur, ja que no havia suposat cap trencament al mateix. Pel que fa al mur de tancament sud de l'edifici, en una de les finestres situades a l'oest, s'ha efectuat el repicat dels revestiments i s'ha constatat que aquesta es correspondria possiblement a una obertura definida en el mateix moment de la construcció del mur.

Pel que fa al mur de tancament sud del saló de Contractacions, es coneixia l'existència de dues finestres coronelles, que s'observaven de manera parcial ja a l'inici de la intervenció. Mitjançant el repicat dels murs efectuats s'ha constatat que les dues finestres s'haurien obert en el mateix moment de la construcció del mur. Durant les obres realitzades a l'edifici al darrer terç del segle XVIII, part d'aquests finestrals van quedar coberts pels nous murs construïts. En el mateix mur de tancament sud del saló, per damunt de la part superior dels finestrals, s'ha localitzat una alineació d'obertures al mur. Per les seves característiques i ubicació, considerem que estarien associats als encaixos d'un embigat de coberta de l'espai. Aquest embigat possiblement no s'hauria instal·lat, ja que per una banda no s'ha localitzat la correspondència amb el mateix al mur paral·lel (de tancament sud de l'edifici) i, per una altra, totes les obertures estaven tapiades mitjançant un carreu (col·locat en vertical respecte la disposició de les filades del mur) o dos fragments de carreu. El fet de tapiar les obertures amb els carreus mostrava una intencionalitat de mantenir la uniformitat constructiva del mur; aquesta uniformitat ens fa considerar que el tapiat s'hauria dut a terme possiblement en un moment final de la construcció del mur (quan s'hauria desestimat l'opció d'instal·lar l'embigat). L'encintat que presentaven els murs, abans esmentat, seria posterior al tapiat d'aquestes obertures, ja que es lliurava al mateix.

A banda del saló de Contractacions i l'espai situat al sud respecte el mateix, la Llotja disposava d'un pati o hort, que s'ubicava a l'oest del saló i que va ser definit el 1399. Aquest hort presentava fileres de tarongers i llimoners i al 1408 s'hi va edificar una font a la seva zona central. Durant la primera meitat del segle XV, es van dur a terme diferents obres de reparació i manteniment de l'edifici, de manera especial a les cobertes; d'aquestes reparacions cal destacar les que es van efectuar per reparar els efectes del terratrèmol del 1428.

Al segle XV, a l'extrem nord-oest de l'hort s'hi va edificar una torrassa, que inicialment estaria destinada a la protecció de l'edifici, si bé al mateix segle era utilitzada com a residència dels verguers. A mitjans del mateix segle (el 1452) al nord de la torre s'hi va edificar una capella i diferents estances per als preveres beneficiats de la

capella (que posteriorment van ser ocupades pels verguers i les seves famílies).

Durant els treballs de seguiment de les obres dutes a terme al soterrani d'aquesta zona a l'oest de l'actual pati de l'edifici, s'ha documentat la part inferior d'un mur de tancament (juntament amb la seva fonamentació), que es podria correspondre a la base del mur que algun dels espais situat al nord de la torrassa esmentada (la capella o les edificacions destinades a zona de residència dels preveres). La factura constructiva d'aquest mur ens indicava que s'hauria bastit vers el segle XV.

A partir de 1526 es van començar a preparar unes obres a l'edifici, que tenien com a objectiu inicial eixamplar la zona d'habitatge d'un dels verguers i edificar un pòrtic ornamental a la romana, que recorreria per la part inferior del pati tota la façana marítima fins a la torrassa i les cases dels verguers. Finalment les obres es van dur a terme a mitjans del segle XVI i van suposar que la galeria ornamental prevista d'inici s'ampliés en vertical, per a ubicar-hi noves estances (com ara el nou arxiu o la casa del Consell de Vint). Durant els mateixos treballs i al llarg del segle XVI es van instal·lar elements ornamentals a l'edifici, que tenien com a objectiu mostrar la noblesa i poder del Consolat de Mar.

Les obres es van donar per finalitzades el 1563, si bé durant el procés dels treballs es van anar constatant els problemes de finances que tenia la institució⁵. Aquestes obres van motivar el desmuntatge de la capella medieval. Inicialment es va mostrar poc interès en construir-ne una de nova i es va estudiar la possibilitat de bastir una capella de la Llotja a l'església de Sant Sebastià, que s'ubicava a l'oest de l'edifici. Tot i això, el visitador del bisbe de Barcelona va decretar, el 1574, la reedificació de la capella, que serà beneïda el 1608.

Durant el segle XVII les obres efectuades a l'edifici estarien destinades al seu manteniment i reparacions en diferents punts. La manca d'obres destacables estaria associada amb la decadència de l'estament mercantívol, que estava en una situació de fallida econòmica. En aquest segle, els diferents espais de l'edifici eren utilitzats amb objectius ben diferents respecte la seva concepció inicial. D'aquesta manera, al saló de Contractacions s'hi representaven òperes i en altres espais i al mateix saló s'hi emmagatzemava blat (fonamentalment de la ciutat, així com del rei). Els còsols sovint es queixaven dels diferents usos dels espais, que destorbava l'exercici del comerç i denigrava l'edifici (en especial el seu espai més representatiu que era el saló).

L'excavació associada amb la instal·lació d'un ascensor a la zona central-sud del soterrani ha permès localitzar les restes d'una estructura soterrada, de planta rectangular, que es lliurava a la cara nord del mur abans esmentat del segle XV. La relació estratigràfica amb aquest mur i la factura constructiva dels murs que definien l'estructura ens indicava que s'hauria bastit en un moment posterior al segle XV (entre els segles XVI-XVII). Les seves característiques i la seva ubicació per sota

del nivell de circulació amb el que funcionaria (que hauria desaparegut en el moment de la construcció del soterrani), ens fan considerar que aquesta estructura podria haver funcionat com a possible dipòsit de productes sòlids (possiblement gra). Cal destacar que aquesta estructura estava aïllada, sense restes o indicis de funcionar amb cap altre element ni al seu voltant ni a la resta de l'espai del soterrani actual. Cal destacar en aquest sentit, que hi hauria la possibilitat que aquests possibles elements se situessin per damunt de la cota del nivell de circulació del soterrani, fet que hauria motivat que en el moment de la construcció del mateix es desmuntessin. A partir de la part documentada de l'estructura, considerem que aquest dipòsit s'hauria edificat durant el període en què els espais de l'edifici eren utilitzats com a magatzem de gra (de manera especial al segle XVII).

En relació a l'edifici, aquest dipòsit se situava al sud respecte la capella (finalitzada a inicis del segle XVII) i al nord de la torrassa del segle XV. Al plànol efectuat per Alexandre de Rez, l'any 1724 (quan l'edifici va passar a funcionar com a caserna militar), per damunt d'aquesta estructura soterrada s'hi situaven unes latrines. Aquesta dada ens ha fet considerar inicialment que aquesta estructura es correspongués a una fossa sèptica, vinculada a les latrines. L'opció relativa a aquest ús com a fossa, la considerem poc probable ja que, per una banda l'estrat situat a l'interior de l'estructura (corresponent a la seva amortització) no presentava restes ni característiques associables al sediment habitual de l'interior de les fosses sèptiques; per una altra banda, la disposició de les latrines que es marca en el plànol no presentava la mateixa orientació que l'estructura documentada i l'extrem est de les mateixes se n'anava més enllà del límit est del dipòsit. Tot i això, al no documentar la part superior d'aquesta estructura ni les latrines (tots ells desmuntats en el moment de la construcció del soterrani) no ens permet descartar de manera clara aquesta opció (desconeixem el possible sediment superior de l'estructura i les possibles connexions amb les diferents latrines).

Així doncs, a tall d'hipòtesi considerem que aquesta estructura s'hauria edificat inicialment com a dipòsit (al segle XVI-XVII) i que podria haver estat aprofitada com a fossa de desguàs de les latrines, un cop amortitzada com a dipòsit (el sediment associat amb els residus orgànics podria estar a les cotes superiors no documentades del seu interior), al segle XVII-inicis del XVIII.

En relació a aquest possible dipòsit, cal destacar que durant la intervenció arqueològica dels anys 2000 i 2001 a la zona de la Plaça Palau es van documentar les restes de dues estructures soterrades més, ubicades cronològicament entre els segles XVI-XVII i que van ser identificades inicialment com a dipòsits de gra, vinculats també a l'ús de l'edifici com a pallol de la ciutat. Tot i això, hi hauria també la possibilitat que aquestes estructures del pòrtic estiguessin associades a l'inici dels treballs de construcció d'una caserna, que es van iniciar el 1740. Aquests treballs preveien l'enderroc de l'edifici existent i es van aturar, sense enderrocar-se l'edifici i amb una primera construcció de fonaments dels pavellons destinats a les

tropes. Les parts edificades van ser enderrocades i es va terraplenar l'espai, prèviament a l'inici de les obres de Joan Soler i Faneca que afirmava que el pòrtic neoclàssic de l'actual Plaça Palau es va edificar sobre aquest espai⁶.

El projecte de construcció d'una caserna a la Llotja seguia el programa de l'enginyer militar Pròsper de Verboom, que havia rebut l'encàrrec de Felip V de militaritzar la ciutat de Barcelona, després de la victòria de l'exèrcit borbònic el 1714. A partir d'aquest moment, l'edifici va passar a mans de l'estat borbònic i el Consolat de Mar es va quedar sense seu. El projecte de Verboom preveia, a banda de la construcció de la Ciutadella i la reforma del castell de Montjuïc, que edificis de gran rellevància (els Estudis, la Llotja i el convent de Sant Agustí) s'havien de convertir en casernes. L'elecció d'aquests edificis estaria vinculada tant a la seva ubicació en la trama urbana, com a la significació simbòlica que tenien a la ciutat. El primer projecte que es va efectuar en relació a la Llotja, l'esmentat anteriorment d'Alexandre de Rez de 1724, presentava una adaptació de l'edifici existent per al seu nou ús com a caserna.

En aquest plànol hi apareixia la porta d'accés a l'edifici, que se situava a la zona central del mur oest de l'espai al sud del saló i que ha estat localitzada en la present intervenció; així mateix, es marcaven les dues finestres obertes al mur sud del mateix saló. A banda de les descripcions dels espais, l'autor del plànol especificava el mal estat de l'edifici, que encara arrossegava els efectes dels bombardejos de 1714, per part de les tropes de Felip V. L'any 1740 l'enginyer Francisco Miguel Marín va realitzar el projecte abans esmentat, que preveia la demolició de pràcticament tot l'edifici existent (inclòs el saló de Contractacions). Les obres es van iniciar el 1741 i la seva aturada va permetre que es conservés l'edifici.

La Junta Particular de Comerç, que va substituir el Consolat de Mar a partir del 1735, va aconseguir instal·lar-se de nou en una petita cambra de la seva antiga seu el 1760. El 1771 es va retornar l'edifici a la Junta de Comerç, i es va iniciar el procés de remodelacions i reparacions necessàries per a l'edifici, que ja no es contemplava com a caserna militar, sinó com a seu de l'esmentada institució. L'arquitecte encarregat del projecte va ser Joan Soler i Faneca i les obres, iniciades al darrer terç del segle XVIII, les va acabar el seu fill ja a començament del segle XIX. Les obres realitzades per Soler i Faneca van definir la fesomia actual de l'edifici i van permetre la conservació del saló de Contractacions. De manera destacable es va construir el pòrtic de la plaça Palau, que va passar a funcionar com a porta principal d'accés a l'edifici i es van construir un seguit d'edificacions al voltant del pati, que van motivar que aquest presentés un nou perímetre i fesomia.

L'espai corresponent al soterrani es va edificar en aquest mateix moment, tal i com ens ho indicaven la factura constructiva dels seus murs de tancament i estructures de coberta (de la zona central i nord). La zona sud del soterrani seguia la distribució dels espais anteriors a la seva construcció, amb l'aprofitament de

les fonamentacions dels murs de les edificacions anteriors situades en aquest punt (la torrassa inicial, a l'angle nord-oest i els espais situats al nord de la mateixa). La coberta dels àmbits situats en aquesta zona s'haurien bastit durant les obres de Joan Soler i Faneca (amb una reparació de la sala situada a l'extrem sud duta a terme al segle XX). Pel que fa a la zona central i nord del soterrani, els seus murs de tancament es van bastir durant els treballs de finals del segle XVIII. Mentre a la zona sud els espais presentaven plantes de mides diverses (seguint els murs de tancament existents), els àmbits situats a la nova zona edificada a la part central i nord del soterrani tenien una planta rectangular i es comunicaven entre ells mitjançant un passadís central, que discorria per tot l'espai.

Possiblement la funcionalitat del soterrani estaria associada a l'emmagatzematge de productes, tal i com ens ho indicaven les marques de separació dels espais, així com indicadors de possibles mesures i productes com ara petxines ("coquilles"), que es van grafiar amb pintura a les parets d'alguns dels espais i que durant la present intervenció han estat documentats en algun dels murs. L'entrada dels productes al soterrani s'efectuaria des de l'exterior de l'edifici (a la zona de l'actual plaça d'Antonio López), mitjançant una porta i una escala que han estat documentades a la zona central del mur oest; així mateix, des de la planta baixa de l'edifici també s'accediria al soterrani, a partir d'una escala que hauria estat substituïda (al segle XX) per l'existent a l'inici de la present intervenció.

A l'espai situat al sud respecte el saló de Contractacions, el mur que anteriorment tancava per l'est l'edifici va passar a funcionar com a mur interior del mateix i la porta d'accés existent va ser amortitzada i tapiada. La cara exterior del mur de tancament sud de l'edifici es va revestir mitjançant un nou mur, que presentava la mateixa factura constructiva que la resta de murs de façana de l'edifici bastits en aquest moment i donava unitat constructiva a tot el conjunt. La cara interior del mateix mur sud, així com la cara sud del mur del saló de Contractacions van ser també parcialment revestits mitjançant les estructures que actuaven de base de la nova estructura de coberta de l'espai, que es va definir en aquest moment. Aquests murs associats amb les cobertes es lliuraven als extrems dels finestrals gòtics oberts al mur sud del saló; aquest fet ha motivat que aquestes finestres s'hagin documentat parcialment. La resta de trams dels murs de tancament baix-medievals van ser revestits mitjançant morter de calç; el repicat d'aquest revestiment ha permès la documentació d'aquests murs durant la present intervenció.

Prèviament a aquest revestiment, es van retirar estructures i elements que es lliuraven als murs de tancament, tal i com ens ho indicaven les reparacions de diferents obertures als murs associats amb aquestes estructures. D'aquestes estructures cal destacar una alineació de trencaments al mur de tancament oest, que formaven els encaixos d'un embigat de coberta de l'espai previ a les obres de finals del segle XVIII. Aquest embigat s'hauria definit en un moment posterior a la

construcció del mur (entre els segles XV-XVII), ja que havien suposat un trencament del mateix. Fins a aquest moment (tal i com mostrava el plànol de Rez) l'alçada de la planta baixa de l'espai situat al sud del saló arribaria fins a aquesta línia d'embigat i per damunt d'aquest s'hi ubicaria una planta superior. A partir de les obres de Joan Soler i Faneca es van definir tres plantes, de les quals a la primera és on s'ha dut terme la major part del repicat dels murs (la resta de les plantes quedaven fora de l'àmbit de les obres on s'emmarca la present intervenció arqueològica). A la zona oest d'aquesta primera planta en un dels murs que es van edificar, per a compartimentar els nous espais definits, es van col·locar una porta i una finestra (amb una reixa de ferro), que possiblement haurien estat extretes d'algun altre punt del mateix edifici. La factura dels emmarcaments dels dos elements ens indicava que possiblement s'haurien bastit entre finals del segle XIV i el segle XV.

Tal i com hem esmentat la fesomia perimetral de l'edifici actual de la Llotja es correspon a les obres efectuades per Joan Soler i Faneca. Durant els segles XIX i XX es van dur a terme diferents obres associades amb noves distribucions dels espais i reparacions de murs i estructures de l'edifici. En aquest sentit, a la zona oest de l'edifici, a la planta superior respecte el soterrani es va construir un altell, amb coberta de bigues de ferro, que ha estat desmuntat durant les obres associades amb la present intervenció. A la mateixa zona de l'edifici es va definir una nova coberta de l'espai situat a l'extrem sud del soterrani, que es va bastir mitjançant un embigat de ferro amb revoltos. Als àmbits situats al sud respecte el saló, es van col·locar plaques de guix al sostre, que tapaven la coberta definida per Joan Soler i Faneca.

Notes

- ¹ Abad, S., Caballé, G., Suau, L. (2003). *Memòria de la intervenció arqueològica realitzada a l'edifici de la Llotja de Mar de Barcelona*. Servei d'Arqueologia. Inèdita.
- ² Abad, S., Caballé, G., Suau, L. (2003). *ob.cit*
- ³ Abad, S., Caballé, G., Suau, L. (2003). *ob.cit*.
- ⁴ Bernaus, M (2003) "La Llotja de Barcelona" A: *L'Art Gòtic a Catalunya III: dels Palaus a les masies*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, p.213-217
- ⁵ Torras Tilló, S (2001) "*Mare Aureum*", *Artistes i artesans de la Llotja de Mar de Barcelona a l'època del Renaixement*. Museu Marítim de Barcelona.
- ⁶ Bernaus, M; Caballé, G "De Llotja de mercaders a caserna militar: la Llotja de Barcelona

a l'època moderna" A: *Pedralbes. Revista d'Història Moderna. Actes del 5è Congrés d'Història Moderna de Catalunya. La societat catalana, segles XVI-XVIII: identitats, conflictes i representació.* Any XXIII, núm.23. Volum I, Barcelona 2003, p. 781-795.

4. BIBLIOGRAFIA

AAVV (1991) " Barcelonès i Baix Llobregat" A: *Gran Enciclopèdia Comarcal de Catalunya*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

AAVV (1992) *Història de Barcelona*. Enciclopèdia Catalana.

Abad, S., Caballé, G., Suau, L. (2003). *Memòria de la intervenció arqueològica realitzada a l'edifici de la Llotja de Mar de Barcelona*. Servei d'Arqueologia. Inèdita.

Ainaud; Gudiol; Verrie (1947), *Catálogo monumental de España: la ciudad de Barcelona*. CSIC, Instituto Diego Velázquez. Madrid.

Basegoda Nonell, J (1986), *La Casa de la Llotja de Mar de Barcelona*. Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona.

Bernaus, M (2003) "La Llotja de Barcelona" A: *L'Art Gòtic a Catalunya III: dels Palaus a les masies*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, p.213-217

Bernaus, M; Caballé, G; Puig, F (2002) «La intervenció arqueològica realitzada a l'edifici de la Llotja de Mar. Octubre-novembre 2000; març-julio 2001» A: *Llotja oberta. Rehabilitació de l'edifici de la Llotja de Mar. 1996-2002*. A.Mateos (coord). Barcelona, p.178-192

Bernaus, M; Caballé, G. (2003) «Estudi històricoarqueològic del Saló de Contractacions i el pòrtic de la Plaça Palau de la Llotja de Mar de Barcelona». A: *Actes del II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya*. St Cugat del Vallès 18-21 abril 2002. ACRAM. Vol.I p.350-358

Bernaus, M; Caballé, G (2003) "De Llotja de mercaders a caserna militar: la Llotja de Barcelona a l'època moderna" A: *Pedralbes. Revista d'Història Moderna. Actes del 5è Congrés d'Història Moderna de Catalunya. La societat catalana, segles XVI-XVIII: identitats, conflictes i representació*. Any XXIII, núm.23. Volum I, Barcelona p. 781-795.

Torras Tilló, S (2001) "*Mare Aureum*", *Artistes i artesans de la Llotja de Mar de Barcelona a l'època del Renaixement*. Museu Marítim de Barcelona.

INVENTARI D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

ZONA A (soterrani)

UE-1.000

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: paviment de rajoles de color blanc, juntament amb el seu preparat de ciment, que forma el nivell de circulació del soterrani en el moment de l'inici de la intervenció.

Posició física:

Se li lliura 1.001

És tallat per 1.002

Cronologia: segle XX

UE-1.001

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: paviment de ciment portland, corresponent a una reparació del paviment de rajoles UE-1.000. Rebleix també la rasa del pas de serveis UE-1.002. Aquesta reparació, que també cobria les rases dels passos de serveis del soterrani, s'ha documentat a l'espai on s'hi ubicava l'escala d'accés al soterrani i en algun punt dels àmbits situats al sud respecte aquesta.

Posició física:

Es lliura a 1.000

Rebleix 1.002

Cronologia: segle XX

UE-1.002

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: retall a UE-1.000, 1.003, 1.004 i 1.005, que travessa la zona intervinguda de nord a sud i de nord a sud est. La seva amplada va dels 20 als 30cm, mentre que la llargada va més enllà de l'espai intervingut. Es correspon a una rasa per al pas de cablejat elèctric i d'una conducció de desguàs d'aigua.

Posició física:

Talla 1.000, 1.003, 1.004, 1.005

És reblert per 1.001

Cronologia: segle XX

UE-1.002A

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: estructura bastida mitjançant maons de 15x30cm, lligats amb ciment portland, que se situa a l'interior del retall UE-1.002, a la seva zona central (direcció nord-sud). La seva amplada és de 30cm i la llargada va més enllà del límit de l'espai intervingut, tant en direcció nord com sud. La seva secció és rectangular; es conserven les restes d'algun dels maons que definien la seva coberta. Al seu interior s'hi situaven tubs de cablejat elèctric, fet que ens indicaria que hauria estat definida com a estructura de protecció d'aquest cablejat.

Posició física:

És cobert per 1.001

És solidari amb 1.001

Rebleix 1.002

Cronologia: segle XX

UE-1.003

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: paviment de rajols quadrats (de 25x25cm), disposats a junt seguit. S'ha documentat a pràcticament tot l'espai intervingut. S'assenta al damunt d'un preparat de morter de calç (UE-1.004), que alhora actua de lligam dels rajols. Es correspon a un nivell de circulació anterior a l'UE-1.001, que podria funcionar en el primer moment d'ús de l'espai.

Posició física:

És cobert per 1.000, 1.001

És tallat per 1.002, 1.024

Cobreix: 1.004

Cronologia: finals segle XVIII-segle XIX

UE-1.004

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: estrat de preparació del paviment UE-1.003. Està fet a base de morter de calç, que és similar al que actua de junt de les rajoles del paviment. S'ha documentat a tot l'espai intervingut, fins i tot on no s'havien conservat restes del paviment UE-1.003.

Posició física:

Se li recolza 1.003

És tallat per 1.002, 1.024

Cobreix 1.005

Cronologia: finals segle XVIII-segle XIX

UE-1.005

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: estrat de rebliment documentat per sota del preparat de morter de calç UE-1.004. Està format majoritàriament per sorra, amb restes de material de construcció. Es correspon a un estrat de rebliment i anivellament de l'espai, previ a la instal·lació del paviment UE-1.003 i el seu preparat UE-1.004

Posició física:

És cobert per 1.004

És tallat per 1.002

Cobreix 1.006

Cronologia: finals segle XVIII-segle XIX

UE-1.006

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: nivell de morter de calç, localitzat per sota de l'UE-1.005 i que se situa

per tot l'espai intervingut. Es correspon al preparat d'un possible paviment, del qual no se n'han conservat restes. Aquest preparat és el nivell de circulació més antic documentat en aquesta zona i, juntament amb el paviment amb el que estaria vinculat, podrien correspondre's al nivell associat amb el procés de construcció del soterrani o bé del seu primer moment d'ús (al segle XVIII).

Posició física:

És cobert per 1.005

És tallat per 1.002, 1.024

Cobreix 1.007, 1.012

Cronologia: segle XVIII

UE-1.007

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: estrat de terra argilosa, de tonalitats molt fosques, que se situa per sota de l'UE-1.006. Cobreix les restes dels murs UE-1.008, 1.009, 1.013, així com també rebleix l'interior de l'estructura que defineixen aquests. Es correspondria a l'estrat d'amortització dels murs esmentats i de l'estructura de dipòsit que definirien. Aquesta amortització es dugué a terme prèviament a la construcció del soterrani (segle XVIII) i de la instal·lació del nivell de circulació d'aquest, del qual l'UE-1.006 en seria el preparat. Així mateix, aquest estrat rebliria tot l'espai un cop edificats els murs de tancament del soterrani.

Posició física:

És cobert per 1.006

Cobreix 1.008, 1.009, 1.013, 1.016, 1.017, 1.012

És tallat per: 1.024

Cronologia: segle XVIII

UE-1.008

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: mur direcció nord-sud, que està construït a base de pedres poc treballades, maons i algun petit fragment de ceràmica, tots ells lligats amb morter de calç de tonalitats groguenques. La seva llargada és de 3'2m; la seva amplada, de 37-45cm i l'alçada conservada és de 80cm. Es correspon al mur de tancament oest d'un espai, que juntament amb els murs UE-1.009 (amb el que és solidari estratigràficament) i 1.013, definirien les restes d'un possible dipòsit. Aquest era anterior a la construcció del soterrani, que es dugué a terme posteriorment a l'amortització de l'estructura que definien. Aquest mur quedava afectat per les obres i ha estat desmuntat.

Posició física:

És cobert per 1.007

Se li lliura 1.007

Es lliura a 1.012

Es recolza a 1.019

És solidari amb 1.009

És igual a 1.013

És tallat per: 1.024

Cronologia: segles XVI-XVII

UE-1.009

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: mur direcció est-oest, que està construït mitjançant pedres poc treballades, maons i algun petit fragment de ceràmica, tots ells lligats amb morter de calç de tonalitats groguenques. La seva llargada és de 2'02m; la seva amplada, de 40-43cm i l'alçada conservada, de 80cm. Es correspon al mur de tancament nord d'un espai, que definiria un possible dipòsit. Aquest element el defineix amb els murs UE-1.008 i 1.013, amb els que és solidari estratigràficament. Aquesta estructura és anterior a la construcció del soterrani, que es realitzà un cop aquesta ja estava amortitzada. El mur quedava afectat per les obres i ha estat desmuntat.

Posició física:

És cobert per 1.007

És tallat per 1.002

Se li lliura 1.007

Es lliura a 1.012

Es recolza a 1.019

És solidari amb 1.008, 1.013

És tallat per: 1.024

Cronologia: segle XVI-XVII

UE-1.011

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: estructura corresponent a l'escala que permetia l'accés a la planta soterrani, des de la planta baixa del mateix edifici. Aquesta unitat inclou els seus murs de tancament nord, est i oest, així com els graons de la mateixa. Tot l'element estava construït mitjançant maons, lligats amb ciment portland, mentre que el paviment que definia el nivell de circulació de l'escala estava fet a base de les mateixes rajoles que definien el paviment UE-1.000. La part inferior del mur de tancament nord rebria el trencament UE-1.024.

Posició física:

És solidari amb 1000, 1.015

Rebleix 1.010

Cronologia: segle XX

UE-1.012

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: estrat de sorres brutes, de tonalitats ataronjades i sense materials arqueològics. S'ha documentat per sota de l'estrat de rebliment UE-1.007, a la zona exterior del possible dipòsit definit pels murs UE-1.008, 1009 i 1013. Es correspondria a un estrat de rebliment, sense activitat antròpica documentada, previ a la construcció del dipòsit, ja que els seus murs de tancament el tallen.

Posició física:

És cobert: 1.007

És tallat: 1.024

Cobreix: 1.034

Cronologia: indeterminada

UE-1.013**Situació:** soterrani (zona A)**Descripció:** mur direcció nord-sud, que està construït a base de pedres poc treballades, maons i algun petit fragment de ceràmica, tots ells lligats amb morter de calç de tonalitats groguenques. La seva llargada és de 3'20m; la seva amplada, de 30-37cm i l'alçada conservada és de 80cm. Es correspon al mur de tancament est d'un espai, que juntament amb els murs UE-1.009 (amb el que és solidari estratigràficament) i 1008, definirien les restes d'un possible dipòsit. Aquest era anterior a la construcció del soterrani, que es dugué terme posteriorment a la seva amortització. El mur quedava afectat per les obres i ha estat desmuntat.**Posició física:**

És cobert per 1.007

Se li lliura 1.007

Es lliura a 1.012, 1.014

Es recolza a 1.019

És solidari amb 1.009

És igual a 1.008

Cronologia: segle XVI-XVII**UE-1.014****Situació:** soterrani (zona A)**Descripció:** banquetta de fonamentació del mur UE-1.018. Està construïda mitjançant carreus de mitjana dimensió (possiblement aprofitats) i maons, lligats tots ells amb morter de calç de color blanc (amb una alta proporció de calç). La seva amplada va dels 50 als 75cm, mentre que la seva alçada és de 20cm. El mur UE-1.018 se li recolza al damunt (si bé presenten la mateixa tipologia constructiva), mentre que els extrems sud dels murs UE-1.018 i 1.013 se li assenten al damunt. Possiblement la part d'aquesta fonamentació que quedava a l'interior del dipòsit (definit pels murs UE-1.008, 1.009 i 1.013) hauria estat aprofitada com a base de l'element. Aquesta banquetta quedava afectada per les obres i ha estat desmuntada.**Posició física:**

És cobert per 1.007

Se li lliura 1.008, 1.013

Se li recolza 1.018

Es recolza a 1.019

Cronologia: segle XVI-XVII**UE-1.015****Situació:** soterrani (zona A)**Descripció:** mur de tancament nord de l'espai corresponent a l'escala, que funcionaria juntament amb l'estructura de la mateixa, UE-1.012. Està construït mitjançant pedres sense treballar i maons, lligats amb ciment portland. Es lliura als murs de tancament est (UE-1.013) i oest (UE-1.008) del dipòsit. La seva amplada va dels 53 als 67cm. Rebleix l'interior del retall UE-1.024, que es dugué a terme per a la construcció d'aquest mur. El mur quedava afectat per les obres i ha estat desmuntat.

Posició física:

Rebleix 1.024

Es recolza a 1.019

Cronologia: segle XX

UE-1.016

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: retall de planta irregular, documentat a la zona sud-est de l'espai intervingut. Talla la fonamentació UE-1.014 i l'estrat de rebliment UE-1.012. Aquest retall es dugué a terme per a la construcció d'una estructura (UE-1.017) i acabà de ser reblert mitjançant l'UE-1.022.

Posició física:

És cobert per 1.006

Talla 1.014, 1.012

És reblert per 1.017, 1.022, 1.023

Cronologia: segle XIX

UE-1.017

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: restes d'una estructura, possiblement de planta rectangular, de la qual n'hem documentat el seu extrem oest, ja que anava més enllà del límit de la zona intervinguda. Està construïda mitjançant maons disposats de pla i lligats amb poc morter de calç. Se n'ha documentat una llargada de 1'20m, una alçada de 90cm, mentre que la seva amplada és indeterminada. Tot i que ha estat documentada parcialment, per la seva forma i materials, es podria tractar d'un pou negre

Posició física:

És cobert per 1.006

Rebleix 1.016

Se li lliura 1.022

Cronologia: segle XIX

UE-1.018

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: retall al nivell de reompliment UE-1.012, per a la construcció del dipòsit que defineixen els murs UE-1.008, 1.009 i 1.013.

Posició física:

És cobert per 1.007

Talla 1.012

És reblert per 1.008, 1.009, 1.013

Cronologia: segle XVI-XVII

UE-1.019

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: estrat de terra sorrenca, de tonalitats fosques, que se situa a l'interior del dipòsit definit pels murs UE-1.008, 1.009 i 1.013, per sota de la cota d'aquests murs i de l'estrat de rebliment del seu interior (UE-1.007). Possiblement es

correspondria al mateix estrat UE-1.012, però s'ha distingit respecte a aquest per la seva tonalitat més fosca, producte possiblement del producte que s'emmagatzemaria a l'interior de l'espai.

Posició física:

És cobert per 1.007

És igual a 1.012

Cobreix 1.034

Cronologia: segles XVI-XVII

UE-1.020

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: Mur direcció nord-sud, construït a base de blocs de pedra i algun maó, lligats amb morter de calç de tonalitats blanquinoses i força compacte. La seva amplada és de 60cm. Es correspon al mur que actuaria de base de la volta que cobria l'espai.

Posició física:

Es lliura a 1.021

Se li lliura 1.001, 1.015, 1.003, 1.004, 1.005, 1.006, 1.007

Cronologia: segle XVIII

UE-1.021

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: Mur direcció nord-sud, fet mitjançant carreus rectangular, disposats en filades regulars a trencajunt i lligats amb morter de calç. Es correspon al mur de tancament oest de l'edifici de la Llotja, tant al soterrani com als pisos superiors.

Posició física:

Se li lliura 1.020

Cronologia: segle XVI

UE-1022

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: Estrat de rebliment, format per runa constructiva amb nòduls de morter de calç i esquirles de pedra calcària (tipus marbre). Es correspon a l'estrat de rebliment del retall UE-1.013, un cop construïda l'estructura UE-1.017.

Posició física:

És cobert per 1.001

Rebleix 1.016

Es lliura a 1.017

Cobreix 1.023

Cronologia: segle XIX

UE-1.023

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: restes d'un mur, direcció nord-sud, que ha estat localitzat a la part inferior del trencament UE-1.016. Està construït mitjançant pedres de petites dimensions, sense treballar i lligades amb abundant morter de calç. Estaria associat

amb l'estructura UE-1.017, si bé la seva documentació parcial no ens permet aportar més dades en relació a la seva funcionalitat.

Posició física:

És cobert per 1.022

Rebleix 1.016

Cronologia: segle XIX

UE-1.024

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: retall al paviment UE-1.003, al seu preparat UE-1.004 i als estrats UE-1.005, 1.006, 1.007, 1.012, 1.019, que es correspon a la rasa de fonamentació del mur UE-1.015. El mateix mur UE-1.015 (a la seva part inferior) rebleix aquest trencament.

Posició física:

Talla 1.006, 1.007, 1.012, 1.019

És reblert per 1.015

Cronologia: segle XX

UE-1.025

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: retall al nivell de rebliment UE-1.012, per a la construcció del dipòsit que defineixen els murs UE-1.008, 1.009 i 1.013.

Posició física:

És cobert per 1.007

Talla 1.012

És reblert per 1.008, 1.009, 1.013

Cronologia: segle XVI-XVII

UE-1.034

Situació: soterrani (zona A)

Descripció: nivell de formació natural, format per sorres, sense cap indici ni restes d'activitat antròpica. Al damunt i tallant aquest estrat es va construir l'edifici de la Llotja de Mar.

Posició física:

És cobert per 1.012, 1.019

ZONA S (planta baixa al sud est del pati)

UE-1.200

Situació: planta baixa sud est (zona S). Sondeigs I i II

Descripció: nivell de circulació de l'espai en el moment de l'inici de la intervenció. Està definit mitjançant un paviment de ciment portland, amb un revestiment de paviment plàstic al damunt.

Posició física:

Cobreix 1.201

Cronologia: segle XX

UE-1.201

Situació: planta baixa sud est (zona S). Sondeigs I i II

Descripció: estrat de rebliment format per un nivell de restes de material de construcció (pedres petites i fragments de ciment). Aquest nivell se situa per sota al paviment UE-1.200 i es correspon a l'estrat de rebliment previ a la seva instal·lació.

Posició física:

És cobert per 1.200

Cobreix 1.202

Cronologia: segle XX

UE- 1.202

Situació: planta baixa sud est (zona S). Sondeigs I i II

Descripció: paviment de rajoles quadrades (de 25x25cm), disposades a junt seguit i lligades amb ciment portland. Es correspon al nivell de circulació de l'espai, prèviament a la instal·lació del paviment UE-1.200 i de l'estrat de rebliment associat a aquest (UE- 1.201). Totes les estructures de conducció i desguàs localitzades en els sondeigs realitzats són cobertes per aquest paviment. Totes elles són anteriors cronològicament a aquest paviment, si bé n'hi ha que continuen en ús juntament amb el paviment, mentre d'altres són amortitzades (mitjançant l'UE-1.209).

Posició física:

És cobert per 1.201

Cobreix 1.203, 1.204, 1.209, 1.207

Cronologia: segle XX

UE- 1.203

Situació: planta baixa sud est (zona S). Sondeig I

Descripció: Estructura construïda mitjançant maons (de 15x30) lligats amb ciment, de la qual se n'ha documentat una amplada de 58cm i una alçada de 27cm. Pel que fa a la seva llargada (de nord a sud) va més enllà del límit del sondeig. D'aquest element n'hem documentat una volta de canó rebaixada, que es recolza al damunt de les restes d'una conducció d'aigua (UE-1.204). Per les seves característiques, tot i la parcialitat de la seva documentació, considerem que es podria correspondre a part d'una claveguera.

Posició física:

És cobert per 1.202

Se li recolza 1.204

Cronologia: segle XIX-XX

UE- 1.204

Situació: planta baixa sud est (zona S). Sondeig I

Descripció: Restes d'una conducció d'aigua, amb direcció nord-sud, construïda a base de maons, lligats amb morter de calç. La seva secció és rectangular, amb una amplada és de 30cm i l'alçada, de 26cm; els seus extrems nord i sud, van més enllà del límit del sondeig. La base de l'estructura la defineix el mur de tancament est de la claveguera UE-1.203, damunt la qual s'assenta la seva volta.

Posició física:

És cobert per 1.202

Es recolza a 1.203

Se li lliura 1.209

Cronologia: segle XIX-XX

UE- 1.205

Situació: planta baixa sud est (zona S). Sondeig I

Descripció: restes d'un mur direcció nord-sud, fet a base de maons lligats amb morter de calç. La seva amplada és de 36cm i l'alçada documentada, de 24cm; la seva llargada documentada és de 57cm i el seu extrem sud va més enllà del límit del sondeig. Al nord d'aquest mur hi ha restes de diverses obertures i possibles conduccions (UE-1.206), que podrien estar associades a aquest. Tot i la parcialitat de la documentació d'aquest mur, considerem que es correspondria a un mur associat a una estructura de conducció d'aigua.

Posició física:

És cobert per 1.209

En contacte amb 1.206

Cronologia: segle XIX-XX

UE- 1.206

Situació: planta baixa sud est (zona S). Sondeig I

Descripció: restes de diverses obertures localitzades a l'extrem nord est del sondeig, arran del mur de tancament nord de l'espai. Es corresponen a dues possibles estructures associades amb el pas de l'aigua i que funcionarien amb el mur UE-1.205.

Posició física:

És cobert per 1.209

En contacte amb 1.205

Cronologia: segle XIX-XX

UE- 1.207

Situació: planta baixa sud est (zona S) Sondeig II

Descripció: estructura corresponent a una conducció d'aigua. Està construïda mitjançant maons (de 15x30cm), lligats amb ciment. La seva direcció és est-oest

i va més enllà dels límits del sondeig. Té una secció rectangular, amb una amplada de 26cm.

Posició física:

És cobert per 1.202

És solidari amb 1.208

Se li lliura 1.209

Cronologia: segle XIX-XX

UE- 1.208

Situació: planta baixa sud est (zona S). Sondeig II

Descripció: restes de la base d'una estructura, construïda mitjançant maons trencats i alguna pedra de petites dimensions, lligats amb ciment. És solidaria amb la conducció UE-1.207 per l'oest, i ha estat documentada parcialment, ja que els seus límits nord, sud i est van més enllà del límit del sondeig. Es correspondria a les restes de la base d'una conducció d'aigua. A la part superior de l'element hi ha algun maó col·locat de pla, que podria ser per on circularia l'aigua.

Posició física:

És cobert per 1.202

És solidari amb 1.207

Se li lliura 1.209

Cronologia: segle XIX-XX

UE- 1.209

Situació: planta baixa sud est (zona S). Sondeigs I i II

Descripció: estrat de rebliment, format per un nivell de terra poc homogènia, de tonalitats marró fosc, amb restes de material de construcció (maons i morter). Es correspon a un estrat de rebliment corresponent al moment de la instal·lació del paviment UE-1.202. En aquest moment, algunes de les conduccions presentades deixen de funcionar (l'UE-1.209 les cobreix) i d'altres són aprofitades (l'UE-1.209 se'ls lliura)

Posició física:

És cobert per 1.202

Es lliura a 1.204, 1.207, 1.203

Cobreix 1.205, 1.206, 1.208

Cronologia: segle XX

ZONA M (sales exterior sud saló gòtic planta baixa i primera)

FETS CONSTRUCTIUS

MR- (murs)

MR-1

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur direcció est-oest, que tanca pel sud de l'edifici de la Llotja de Mar, corresponent a la construcció de finals del segle XIV. Està construït mitjançant carreus rectangulars de mida mitjana i grans, disposats en filades regulars i lligats amb morter de calç i sorra de tonalitats blanquinoses. Aquest mur ha estat documentat a partir dels repicats de murs efectuats a la zona est i oest; cal destacar que a la zona oest ha estat documentat a la planta baixa i a la primera, mentre que a la zona est, s'ha localitzat a la primera planta (ja que a la planta baixa no s'hi ha intervingut). Aquest mur de cronologia baix-medieval va ser revestit per la seva cara nord (la seva cara exterior, de façana de l'edifici) i parcialment reparat (a la zona central) durant les obres realitzades a finals del segle XVIII inicis del segle XIX. S'ha documentat una finestra corresponent al mateix moment constructiu (OB-4), així com una obertura posterior –OB-5- (del segle XVIII), que en repararia possiblement una d'existent.

Posició física:

És solidari amb MR-3, MR-43, OB-4

És tallat per OB-5, OB-21, OB-22

Se li lliura MR-25

Cronologia: finals segle XIV

MR-2

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur direcció est-oest, que tanca pel sud el saló de contractacions de l'edifici. Està construït mitjançant carreus de mida mitjana i gran, ben escairats i lligats amb morter de calç, de tonalitats blanquinoses i disposats en filades horitzontals ben ordenades. Aquest mur ha estat documentat pràcticament a tots els espais on ha estat repicat (a la zona central i est de l'espai). Es correspon al mur del moment de la construcció de l'edifici, al segle XIV, juntament amb les finestres d'estil gòtic (OB-1 i 2), que s'obren a la zona central del mateix. Durant aquesta intervenció ha estat documentat la cara sud del mur, mentre que la cara nord (la que se situa al saló de contractacions) va ser revestida durant les obres de reforma de l'edifici del segle XVIII-XIX. En algun dels trams d'aquest mur (especialment a les seves cotes superiors) es conserven restes d'encintat, que dibuixen un carreuat. Aquest va ser instal·lat posteriorment a la construcció del mur. A les cotes superiors d'aquest mur, hi ha un seguit d'obertures (OB-6 a OB-20) que es corresponen a l'encaix destinat a la col·locació d'un embigat, que subjectaria la coberta de l'espai. Aquestes obertures haurien estat obertes contemporàniament amb el moment de la construcció del mur i van ser tapiades posteriorment (prèviament a la instal·lació de l'encintat). A la zona central i est s'han documentat dues obertures més (OB-1 i 2), que funcionarien com a finestres

que permetrien l'entrada de llum al saló gòtic. L'obertura d'aquestes finestres és coetània al moment de la construcció del mur.

Posició física:

És solidari amb MR-3, OB-1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És tallat per OB-26, 27, 30, 31, 43, 32, 28, 29, 42

Cronologia: segle XIV

MR-3

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur direcció nord-sud, construït mitjançant carreus rectangulars de mida mitjana, ben treballats i lligats amb morter de calç i sorra, de tonalitats blanquinoses-ocres. Ha estat documentat en tres trams de la present intervenció: al seu extrem nord, al contacte amb el mur de tancament sud del saló gòtic (MR-2); al seu extrem sud, a l'angle que defineix amb el mur de tancament sud de l'edifici (MR-1) i a part de la seva zona central. La llargada total d'aquest mur és 10'52m i la seva alçada màxima documentada és de 7'21m. Ha estat documentat a la primera planta, a la zona central i sud, mentre que a la zona nord, s'ha documentat a la primera i a la planta baixa (ja que en aquesta zona quedava afectada per les obres. Es correspon al mur de tancament est de l'edifici de la llotja, corresponent a la seva construcció inicial, al segle XIV. En relació amb els murs de tancament MR-2 i 1, el MR-3 és solidari estratigràficament amb aquests, fet que ens indica la seva contemporaneïtat constructiva; aquesta dada també la ratifiquem a partir del fet que els tres murs presenten la mateixa factura constructiva. En el moment de les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX aquest mur, que hauria estat mur de tancament de l'edifici, passarà a ser un dels murs interiors, ja que a aquest se li lliurarien els murs de tancament del pòrtic. S'han documentat un seguit d'obertures al mur (OB-23, 43, 38, 39, 37, 40, 25, 41, 24, 32) que el tallen i que serien, doncs, posteriors a la seva construcció; una de les obertures (OB-3) hauria estat definida en el mateix moment de la construcció del mur, ja que és solidària estratigràficament amb aquest.

Posició física:

És solidari amb MR-1, 2, OB-3

És tallat per OB-43, 23, 38, 39, 37, 40, 25, 41, 24, 32

Cronologia: segle XIV

MR-4

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur documentat a la zona sud del mur MR-2, que es correspon a la reparació del trencament (OB-42) al mateix mur MR-2. Està construït mitjançant maons, de 15x30cm, disposats en filades horitzontals a trencajunt i lligats amb abundant morter de calç i sorra, de tonalitats blanquinoses. La seva amplada documentada és de 65-93cm i l'alçada, de 2'74m. Tal i com ja hem esmentat, es correspon a la reparació d'un trencament al MR-2, a l'extrem nord de la finestra OB-1. El mur de tancament nord actual de l'espai, així com la volta que defineix la coberta del mateix es lliuren a aquest MR-4, fet que ens indica anterioritat constructiva del primer. Possiblement durant les obres realitzades durant el segle XVIII-XIX, es va desmuntar el MR-2 en aquest espai es va reparar mitjançant el MR-4.

Tot i això podria ser un trencament i reparació anteriors a aquest moment.

Posició física:

Rebleix OB-42

Cronologia: segle XVII-XVIII

MR-5

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur que tapia les obertures OB-37, 35 i 36. Està construït mitjançant maons (de 15x30cm) disposats en filades horitzontals a trencajunt de pla. La seva alçada és de 1'80-2'22m, mentre que la seva amplada documentada és de 1'63m (al seu extrem sud s'hi lliura un mur de tancament existent). Ha estat documentat a la part superior de la zona nord del mur MR-3. Aquest mur tant tapia l'OB-37 (que seria una porta), com les OB-35 i 36 (que formarien part dels encaixos corresponents a un embigat). Al seu extrem nord es lliura al MR-35, que possiblement substituïria l'emmarcament de pedres que definiria la porta que tapia el MR-5. D'aquesta manera, primer es degué desmuntar l'emmarcament que definia la porta i es va reparar el trencament mitjançant el MR-35 i posteriorment es tapià l'espai que definia la mateixa porta. Si bé aquests dos murs presenten dos moments constructius clars, considerem que es corresponen al mateix moment cronològic. Així, en el mateix moment que es degué amortitzar la porta OB-37, es va desmuntar també l'embigat que se situaria per sota d'aquesta (que estava definit per les OB-33, 34, 35, 36, 25 i 25) i el mateix MR-5 va tapiar les OB-35 i 36 que estaven just per sota de la porta. Situem cronològicament aquest mur MR-5 al moment de les obres del segle XVIII-XIX.

Posició física:

Rebleix OB-37, 35, 36

Es lliura a MR-35

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-6

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: Tapiat de l'OB-6 realitzat mitjançant dos carreus col·locats al seu interior i lligats amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 17cm i l'alçada, de 51cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-15 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-6

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-7

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: Tapiat de l'OB-7 fet a base de dos carreus, col·locats al seu interior, i

l·ligats amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 51cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-15 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-7

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV**MR-8****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: Tapiat de l'OB-8 que està fet mitjançant dos carreus col·locats al seu interior i l·ligats amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 48cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-15 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-8

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV**MR-9****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: Tapiat de l'OB-9, definit mitjançant dos carreus col·locats al seu interior. La seva amplada és de 20cm i l'alçada de 48cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-15 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-9

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV**MR-10****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: Tapiat de l'OB-10, fet a base de dos carreus, col·locats al seu interior (ben encaixats) i lligats amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 17cm i l'alçada, de 36cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-15 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-10

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-11

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: Tapiat de l'OB-11, situada a la part superior de la zona sud del MR-2. Està definida mitjançant dos carreus ben encaixats al seu interior i lligats amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 19-22cm i l'alçada, de 38cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-15 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-11

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-12

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: Tapiat de l'OB-12, situada a la part superior de la zona sud del MR-2. Està definida mitjançant dos carreus ben escairats i col·locats a l'interior de l'obertura i amb dos maons trencats a la part superior, que acaben de reblir l'espai, tots ells lligats amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 21-23cm i l'alçada, de 39cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-15 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-12

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-13

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur que tapia l'OB-13, a la part superior del mur de tancament MR-2. Està definit mitjançant maons, disposats irregularment i lligats amb morter de calç, de tonalitats blanquinoses. La seva amplada documentada és de 10cm i l'alçada de 45cm. Possiblement estaria substituint un tapiat d'aquesta obertura, que hauria estat realitzat mitjançant un carreu, tal i com passa amb la resta d'obertures de les mateixes característiques que l'OB-13. Aquestes obertures es correspondrien a l'encaix per a bigues de coberta de l'espai. Al coincidir aquesta obertura i el seu tapiat a una zona on s'hi lliurà un mur de tancament fet amb maons (del segle XVIII-XIX), en el moment que es construï aquest es va degué reparar el tapiat original de l'OB-13, amb el MR-13.

Posició física:

Rebleix OB-13

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-14

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-14, efectuat a partir d'un carreu, ben escairat que s'encaixa a l'interior de l'obertura i que està lligat amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 40cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-14 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-14

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-15

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-15, realitzat mitjançant un carreu ben treballat, que s'encaixa a l'interior de l'obertura i que està lligat amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 40cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-15 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-15

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-16

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-16, que està fet a base d'un carreu ben escairat, que encaixa a l'interior d'aquesta i està lligat amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 40cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-16 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-16

MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-17

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-17, efectuat a partir d'un carreu, ben escairat que s'encaixa a l'interior de l'obertura i que està lligat amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 17cm i l'alçada, de 40cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-17 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-17

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-18

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-16, realitzat a base d'un carreu ben escairat, que encaixa a l'interior de l'obertura i que està lligat amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 40cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-18 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat

que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-18

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-19

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: Tapiat de l'OB-19 fet a base d'un carreu ben encaixat al seu interior i lligat amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 21cm i l'alçada, de 40cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-19 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-19

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 20

Cronologia: segle XV

MR-20

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: Tapiat de l'OB-20, efectuat mitjançant un carreu ben tallat, que s'encaixa al seu interior i que està lligat amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 21cm i l'alçada, de 40cm. Es correspon al tapiat del moment que l'OB-20 deixa de funcionar com a encaix per a una biga. El fet de tapiar aquesta obertura mitjançant un carreu ens indica la intencionalitat de mantenir la uniformitat del mur de tancament MR-2, que estava construït mitjançant carreus, sense que el tapiat de les obertures corresponents a un embigat trenqués aquesta uniformitat. L'encintat que es col·locà al damunt del mur MR-2, passava també pel damunt d'algun del tapiat d'aquestes obertures, fet que ens indica posterioritat constructiva del primer.

Posició física:

Rebleix OB-20

És igual a MR-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20

Cronologia: segle XV

MR-21

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur que tapia l'obertura OB-22. Està construït mitjançant maons, alguna pedra sense treballar, lligats amb nombrós morter de calç i sorra, de tonalitats blanquinoses. La seva amplada és de 45cm, mentre que la llargada, de 40cm. Els maons i les pedres estan disposats de manera desordenada. Presenta la mateixa tipologia constructiva que el tapiat MR-22 (de l'OB-22) i que el mur MR-25 (que

defineix l'OB-5); ambdós elements se situen a l'oest respecte al MR-21, en el mateix tram est del mur de tancament sud de l'edifici (MR-1). El fet de presentar la mateixa factura constructiva ens fa considerar que podrien ubicar-se en el mateix moment cronològic (segle XVIII-XIX).

Posició física:

Rebleix OB-21

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-22

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur que tapia l'OB-22. Està definit mitjançant maons i pedres sense treballar, lligats amb nombrós morter de calç i disposats de manera poc ordenada. La seva amplada és de 50cm i l'alçada és de 40cm. Presenta la mateixa tipologia constructiva i morter que el mur MR-21 (que tapia l'OB-21) i que el MR-25 (que defineix l'OB-5), que han estat documentats en el mateix tram oest del mur MR-1. Possiblement aquests tres murs (MR-21, 22 i 25) es correspondrien al mateix moment cronològic (segle XVIII-XIX).

Posició física:

Es lliura a OB-22

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-23

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur construït mitjançant maons, disposats en filades horitzontals poc ordenades i lligats amb abundant morter de calç i sorra. La seva amplada va dels 32 als 56cm i l'alçada és de 1'34m. Es correspon al mur que repara el trencament OB-43, realitzat a la part inferior oest del MR-2. Possiblement aquest trencament se situaria a l'angle de tancament del MR-2, amb el mur de tancament oest MR-3. Aquest trencament es realitzà durant les obres a l'edifici dels segles XVIII-XIX, moment que es construï el pòrtic del pla de Palau i s'obrí una porta que comunicava, a la planta baixa, aquest nou espai amb el situat al sud del saló gòtic.

Posició física:

Rebleix OB-43

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-24

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-24, fet mitjançant maons, disposats horitzontalment, i amb abundant morter de calç i sorra. La seva amplada és de 28cm i l'alçada, de 41cm. Es correspon al mur que tapia l'OB-24, un cop aquesta ha deixat de funcionar com a encaix d'una biga de coberta (al segle XVIII-XIX).

Posició física:

Rebleix OB-24

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-25

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur que defineix l'obertura OB-5, a l'est del MR-1 i que es correspon a una finestra. Està construït mitjançant maons (de 15x30cm), que es lliuren als carreus corresponents al mur MR-1, així com també s'aprofiten carreus del mateix mur, que haurien estat retirats i recol·locats. Tant els maons com els carreus estan disposats en filades poc regulars i lligats amb morter de calç i sorra, de tonalitats blanquinoses. Tant aquest mur, com la finestra que defineix, se situen cronològicament en el moment de les obres a l'edifici, del segle XVIII-XIX.

Posició física:

És solidari amb OB-5

Es lliura a MR-1

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-26

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-25, fet a base de maons i amb abundant morter de calç i sorra. Tant l'OB-25, com el MR-26 han estat documentats parcialment (el seu extrem sud), amb una amplada documentada de 8cm i una alçada de 31cm. Es correspon al mur que tapia l'OB-25, quan la biga que subjectaria es degué retirar.

Posició física:

Rebleix OB-25

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-27

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de les obertures que formen l'OB-27, realitzat mitjançant ciment portland i algun maó. La seva amplada va dels 8 als 20cm, mentre que l'alçada va dels 12 als 20cm. Es correspon al moment que l'embigat OB-27 va deixar de funcionar com a coberta de la planta baixa i nivell de circulació de la primera planta. Aquest tapiat s'efectuà possiblement en el moment que es realitzà l'OB-26, corresponent a l'embigat del sostre i paviment que es conservava en el moment de l'inici de la intervenció. Per les característiques constructives del MR-27, possiblement aquest es realitzà al segle XX.

Posició física:

Rebleix OB-27

Cronologia: segle XX

MR-28

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-28, que està fet mitjançant un carreu aprofitat i diversos maons tallats, lligats amb morter de calç i sorra; hi ha una reparació feta mitjançant ciment ràpid. La seva amplada és de 28cm, mentre que l'alçada és de 45cm. Aquest tapiat es realitzà en el moment que l'OB-28 deixà de funcionar com a encaix d'algun element i possiblement seria coetani amb el MR-29 de l'OB-29.

Posició física:

Rebleix OB-28

Cronologia: segle XIX-XX

MR-29

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-29, que està definit mitjançant un mur fet a base de maons, disposats en filades horitzontals i lligats amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 40cm i l'alçada, de 68cm. El tapiat es dugué a terme en el moment que l'OB-29 deixà de funcionar com a encaix d'un element; possiblement seria coetani amb el MR-28 de l'OB-28.

Posició física:

Rebleix OB-28

Cronologia: segle XIX

MR-30

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-30, realitzat mitjançant maons trencats, disposats de manera poc ordenada i lligats amb abundant morter de calç i sorra. Té una amplada de 35cm i una alçada de 30cm. A la part superior d'aquest tapiat, hi ha restes del mateix morter de calç que actuava de lligam dels maons i que revesteix el límit superior del MR-30 a la zona on entra en contacte amb el MR-2. El MR-30 es construeix en el moment que l'OB-30 deixa de funcionar com a encaix d'un element situat al MR-2. Possiblement aquest MR-30 seria coetani amb el MR-31, ja que presenten la mateixa factura constructiva.

Posició física:

Rebleix OB-30

Cronologia: segle XIX

MR-31

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-31, que està fet a base de maons, col·locats de manera poc ordenada, amb nombrós morter de calç i sorra que, a més d'actuar de junt dels maons acaba de reblir l'OB-31. La seva amplada és de 32cm i l'alçada, de 32cm. Aquest mateix morter de calç, a la part superior del MR-31, revesteix el contacte entre aquest i el MR-2. El MR-31 es construeix en el moment que l'OB-31 deixa de funcionar com a encaix d'un element que es lliura al MR-2. Possiblement el MR-31 seria coetani amb el MR-30, que tapia l'OB-30, ja que presenten la mateixa factura constructiva.

Posició física:

Rebleix OB-31

Cronologia: segle XIX

MR-32

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-32, fet a base carreus col·locats desordenadament, amb nombrós morter de calç, que actua de lligam d'aquests, alhora que acaba de reblir l'OB-32. La seva amplada va dels 35 als 60cm i l'alçada de 50cm. Es construeix en el moment que l'OB-32 deixa de funcionar com a encaix d'una estructura que

es lliura al MR-2. Per les seves característiques constructives, aquest tapiat MR-32 podria ser contemporani amb els MR-30 i 31, que tapien les OB-30 i 31 respectivament.

Posició física:

Rebleix OB-32

Cronologia: segle XIX**MR-33****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** mur que tapia la obertura OB-33, un cop aquesta ha deixat de funcionar. Està fet mitjançant maons trencats i lligats amb abundant morter de calç, de tonalitats blanquinoses. Se situa a la part superior de l'extrem nord del MR-2, a la zona de contacte amb el MR-2. La seva amplada és de 36cm i l'alçada, de 32cm. Aquest mur es construeix en el moment que l'OB-33 deixa de funcionar com a encaix d'una possible biga. Per la seva posició i característiques constructives, el MR-33 podria ser contemporani amb els murs MR-34 (que tapia l'OB-34) i el MR-5 (que tapia les obertures OB-35, 36 i 37). En el moment de la instal·lació d'aquests murs, es degué desmuntar un embigat i amortitzar una finestra situada al damunt d'aquest i es construeixen aquests murs, per tal de tapiar les obertures associades amb aquests elements. Possiblement aquesta acció es duria a terme en el moment de les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX.**Posició física:**

Rebleix OB-33

Cronologia: segle XVIII-XIX**MR-34****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** tapiat de l'OB-34 fet a base de maons, lligats amb abundant morter de calç i sorra. Se situa a l'extrem nord del mur MR-3, a la seva part superior. Té una amplada de 29cm i una alçada de 22cm. Aquest mur amortitza l'obertura OB-34 en el moment que aquesta deixaria de funcionar com a possible biga. Per la seva ubicació i característiques constructives considerem que el MR-34 seria coetani amb els murs MR-33 (que tapia l'OB-33), el MR-5 (que tapia les OB-37, 35 i 36), MR-25 i 24 (que tapien les OB-25 i 24 respectivament). Aquests murs tapiarien aquestes obertures que estarien vinculades a una estructura de coberta, definida mitjançant un embigat. En el moment que aquesta estructura es va desmuntar, es van tapiar les obertures mitjançant aquests murs. Aquesta acció s'hauria dut a terme durant les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII i XIX.**Posició física:**

Rebleix OB-34

Cronologia: segle XVIII-XIX**MR-35****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** mur que repara l'OB-52. Està construït mitjançant maons, disposats de manera poc regular i alguna pedra sense treballar, lligats amb abundant morter de calç i sorra, de tonalitats blanquinoses. La seva alçada és de 1'87m, mentre

que la seva amplada és de 34-47cm. Estaria reparant el trencament OB-52, que es correspondria al moment que es retiraren els emmarcaments de pedra que definien l'extrem nord de la porta OB-37. Posteriorment a la construcció del MR-35 es va tapiar l'OB-37; si bé constructivament el mur MR-35 és anterior al tapiat de l'OB-37 (mitjançant el MR-5), possiblement s'haurien dut a terme ambdues activitats en el mateix moment cronològic, durant les obres a l'edifici del segle XVIII-XIX. Aquesta dada l'apuntem per la factura constructiva similar dels murs MR-5 i 35 (tot i que el primer estigui fet exclusivament amb maons), amb un morter de junt que seria igual en ambdós murs.

Posició física:

Rebleix OB-52

Se li lliura MR-5

Cronologia: segle XVIII-XIX**MR-36****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** tapiat de l'OB-53, fet a base de ciment ràpid. La seva amplada és de 8-25cm i l'alçada, de 2'21m. Es correspon al tapiat de l'OB-53 en el moment en què els tubs de conducció elèctrica que se situaven a l'interior de l'OB-53 es degueren desmuntar i es va reparar el trencament d'aquesta obertura.**Posició física:**

Rebleix OB-53

Cronologia: segle XX**MR-37****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** mur que defineix i repara el trencament al mur MR-3 realitzat per a definir la porta OB-23, situada a l'extrem nord del MR-3. Està construït mitjançant maons disposats horitzontalment i lligats amb morter de calç i sorra, de tonalitats blanquinoses. Defineix l'extrem sud i la part superior de la porta OB-23. La seva amplada és de 27-30cm i l'alçada, de 1'91m. Per la seva tipologia constructiva, possiblement aquest mur es degué construir en el mateix moment que els MR-5, 33 i 34 que tapiaven les obertures OB-37, 35, 36, 33 i 34) i que el MR-38 que defineix l'OB-43, situada a la planta inferior de l'OB-23. Aquests murs es construïren durant les obres del segle XVIII-XIX.**Posició física:**

Rebleix OB-23

Cronologia: segle XVIII-XIX**MR-38****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** mur que defineix la porta OB-43, pel seu extrem sud, alhora que repara el trencament al MR-3, que suposa l'obertura de la mateixa. Està construït a base de maons disposats horitzontalment i pedres de petites dimensions, lligats amb abundant morter de calç i sorra; a la part inferior de l'OB-43 és el mateix morter de calç que defineix l'obertura. La seva alçada és de 2'89m i l'amplada, de 8-22cm. Per la seva tipologia constructiva, seria contemporari als murs MR-5, 35,

33 i 34, que tapien diverses obertures al mur (corresponents a un embigat i a una porta). Situem aquest mur en el moment de les obres a l'edifici, als segles XVIII i XIX, moment que es construí el pòrtic de la plaça Palau i s'obri aquesta porta, que comunicava en aquesta zona, la plata baixa de l'edifici existent amb el nou pòrtic.

Posició física:

Rebleix OB-43

Cronologia: segle XVIII-XIX**MR-39****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** tapiat de l'OB-39, fet a base de maons, col·locats horitzontalment i lligats amb abundant morter de calç i sorra. La seva amplada és de 18cm i la seva alçada, de 27cm. Està situat a la part inferior de l'extrem nord del MR-3. Es correspon al mur que amortitza l'OB-39, que seria un encaix d'algun element que es lliuraria al mur. Per la seva tipologia constructiva, considerem que aquest mur s'ubicaria cronològicament durant les obres del segle XVIII-XIX.**Posició física:**

Rebleix OB-39

Cronologia: segle XVIII-XIX**MR-40****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** tapiat de l'OB-38, fet a base de maons, col·locats irregularment i lligats amb nombrós morter de calç i sorra. Se situa a la zona inferior de l'extrem nord del MR-3. La seva amplada és de 23-39cm i l'alçada, de 35-40cm. En el moment que l'OB-38 deixa de funcionar com a encaix per a subjectar alguna estructura que es lliuraria al MR-3, aquesta es tapia mitjançant el MR-40. Per la seva tipologia constructiva, considerem que aquest mur es degué construir durant les obres del segle XIX-XX; cronològicament es correspondria al mateix moment que els murs MR-39, 38, 37, 5, 33 i 34, documentats a la zona nord del mur MR-3. A la part superior aquest mur presenta una reparació, feta amb ciment ràpid, que se situaria cronològicament al segle XX.**Posició física:**

Rebleix OB-38

Cronologia: segle XVIII-XIX**MR-41****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** tapiat de l'OB-40, realitzat mitjançant maons lligats amb abundant morter de calç, que acaba de reomplir l'obertura. Està situat a la part superior de l'extrem nord del mur MR-3. La seva amplada és de 17cm i l'alçada, de 21cm. El MR-41 es construeix en el moment que l'OB-40 deixa de funcionar com a subjectió d'una estructura que es lliuraria al MR-3. Per la seva tipologia constructiva, considerem que aquest MR-41 es construeix durant les obres del segle XVIII-XIX.**Posició física:**

Rebleix OB-40

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-42

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-41, realitzat mitjançant maons, amb abundant morter de calç. La seva amplada és de 15cm i l'alçada, de 17cm. Es correspon al tapiat de l'OB-41, un cop l'estructura que se situava al seu interior es va retirar (possiblement durant les obres del segle XVIII-XIX).

Posició física:

Rebleix OB-41

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-43

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur que defineix la finestra OB-4, per la seva cara interior (est i oest), així com també l'arc de mig punt que la corona. Està realitzat mitjançant carreus de mida mitjana i grans, ben escairats i disposats en filades horitzontals, lligats tots ells amb morter de calç i sorra. La seva amplada és de 1'37m i l'alçada màxima, de 2'61m. És solidari estratigràficament amb el MR-1 i presenta la mateixa factura constructiva, fets que ens indiquen la seva contemporaneïtat constructiva. D'aquesta manera, en el moment que es construeix el mur MR-1, ja es defineix la finestra OB-4, mitjançant el MR-43. A la zona sud del mur (tan a la seva cara est, com oest) hi ha un trencament (OB-53), que es correspondria a una regata, per on hi hauria passat un possible tub de conducció elèctrica.

Posició física:

És solidari amb MR-1

És tallat per OB-53

Cronologia: segle XIV

MR-44

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-44, fet a base de pedres sense treballar i maons, lligats amb abundant morter de calç i sorra. La seva amplada és de 1'01m, mentre que la seva alçada va dels 37 als 54cm. Es correspon al tapiat de l'OB-44, que podria formar part o bé d'un encaix al MR-3 per a subjectar-hi alguna estructura, o bé a un trencament al mur.

Posició física:

Rebleix OB-44

Cronologia: Segle XVIII-XIX

MR-45

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur que defineix la finestra OB-45 (tot reparant el trencament que suposa l'obertura de la mateixa finestra), a la zona inferior de l'extrem oest del mur MR-1. Està construït mitjançant pedres sense treballar i maons, col·locats de manera poc ordenada i lligats amb abundant morter de calç i sorra. Se n'ha documentat el seu extrem est, amb una amplada de 20-63cm i una alçada de

1'57m. Tan el trencament, OB-45, com el mur MR-45 són posteriors a la construcció del mur MR-1 (ja que el tallen i el reparen respectivament) i possiblement es correspondrien al moment de les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII.

Posició física:

Rebleix OB-45

Cronologia: segle XVIII-XIX**MR-46****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** mur que defineix la finestra OB-46 (alhora que repara el trencament que suposa l'obertura de la mateixa finestra), situada a la zona central de l'extrem oest del mur MR-1. Està construït a base de pedres sense treballa i maons, disposats de manera desordenada i lligats amb abundant morter de calç i sorra. S'ha documentat l'extrem est del mur, amb una amplada de 28-48cm i una alçada de 1'60m. Tan el mur MR-46 com l'OB-46, són posteriors cronològicament respecte el mur MR-1 i se situarien cronològicament al moment de les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX.**Posició física:**

Rebleix OB-46

Cronologia: segle XVIII-XIX**MR-47****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** mur que tapia l'OB-47, un cop aquesta va deixar de funcionar com a encaix d'una estructura que se situaria al seu interior. Se situa a la zona central de l'extrem oest del mur MR-1. La seva amplada és de 44cm i l'alçada, de 41cm. Estava definit mitjançant maons trencats, disposats desordenadament i lligats amb abundant morter de calç; durant les obres realitzades (a les quals es correspon aquesta memòria) el mur MR-47 ha estat reparat mitjançant ciment i totxanes.**Posició física:**

Rebleix OB-47

Cronologia: segle XVIII-XIX amb reparació l'any 2005**MR-48****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)**Descripció:** mur que tapia l'OB-48, un cop aquesta hauria deixat de funcionar com a encaix d'una estructura que se situaria al seu interior. S'ha documentat a la zona central de l'extrem oest del mur MR-1. La seva amplada és de 19cm i l'alçada, de 21cm. Estava construït a base de maons trencats, sense una disposició ordenada i lligats amb nombrós morter de calç. Durant les obres que s'han dut a terme l'any 2005 (a les quals es vincula la present intervenció arqueològica) el MR-48 ha estat reparat mitjançant ciment.**Posició física:**

Rebleix OB-48

Cronologia: segle XVIII-XIX, amb reparació de l'any 2005

MR-49

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: tapiat de l'OB-49, un cop aquesta hauria deixat de funcionar com a encaix de subjecció d'un element. S'ha documentat a la zona central de l'extrem oest del mur MR-1. La seva amplada és de 35cm i l'alçada, de 17-27cm. En el moment de la seva construcció, el MR-49 estava fet a base de maons trencats i lligats amb abundant morter de calç, si bé en el moment de les obres realitzades l'any 2005 (corresponents a l'actual intervenció arqueològica) es va reparar el mur mitjançant ciment.

Posició física:

Rebleix OB-49

Cronologia: segle XVIII-XIX, amb reparació l'any 2005

MR-50

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur que tapia la porta OB-3, situada a la zona central del MR-3. Està construït mitjançant maons, disposats de manera poc ordenada i lligats amb nombros morter de calç. Tant d'aquest mur com de la porta OB-3 se n'ha documentat tan sols la seva part superior (ja que la inferior se situa a la planta baixa, que no ha estat intervinguda). La seva amplada és de 3'15m i l'alçada documentada és de 0'87-1'27m. Es correspon al mur que tapia la porta OB-3, en el moment que aquesta deixa de funcionar com a tal.

Posició física:

Rebleix OB-3

Cronologia: segle XVIII-XIX

MR-51

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: mur de tancament interior de l'edifici, situat a l'oest de la zona intervinguda durant la present intervenció. Està construït mitjançant carreus aprofitats, pedres sense treballar i maons, disposats de manera poc ordenada i lligats amb morter de calç i sorra. Pel seu extrem sud es lliura al MR-1, a la zona on hi ha la finestra OB-4. Per la seva tipologia constructiva i relació estratigràfica respecte al MR-1, situem cronològicament aquest mur al segle XVIII-XIX. En el moment de la seva construcció s'hi col·locaren una porta (OB-55) i una finestra (OB-54), amb les que són solidàries estratigràficament. En relació a la finestra OB-54, a la seva part superior i funcionant amb el MR-51 s'hi situa un arc de descàrrega (fet a base de maons), que distribuïria la càrrega tot alliberant la pressió del mur respecte a l'obertura. Aquestes dues obertures haurien estat retirades de la seva ubicació original (dins del mateix edifici) i s'haurien recol·locat en aquest mur.

Posició física:

Es lliura MR-1

És solidari amb OB-54, 55

Cronologia: segle XVIII-XIX

OB- (obertures al mur)

OB-1

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la seva zona sud, corresponent a un finestral que comunicaria aquest espai amb el saló de contractacions. Se n'ha documentat el seu extrem nord, mentre que el sud va quedar tapiat per un dels murs que tanca l'espai actual i damunt del qual s'assenta la volta de coberta; la seva part inferior d'aquesta finestra se situa per sota del nivell de circulació actual de la sala. La seva amplada documentada és de 1'54m, mentre que l'alçada és de 3'86m. Presenta la mateixa factura constructiva que el finestral OB-2, que se situa més al sud del mateix MR-2. Està definit mitjançant un emmarcament de carreus, que definiria el seus límits, amb 3 arcs trevolats (dels quals se n'han documentat 2) assentats al damunt de columnes de pedra i coronats per capitells d'estil gòtic (amb motius vegetals). Aquesta finestra és solidària estratigràficament respecte el mur MR-2, fet que ens indica la seva contemporanietat constructiva. En el moment de les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX, es va tapiar aquesta obertura i el seu extrem sud va quedar tapiat per un dels murs de tancament d'aquest moment.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-2

Cronologia:segle XIV

OB-2

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2 a la seva zona central, que es correspon a un finestral, que comunicava aquest espai amb el saló de contractacions. Se n'ha documentat el seu extrem sud i la seva part superior, ja que l'extrem nord hauria estat tallat en el moment de les obres del segle XVIII-XIX a la zona on s'hi situa un dels murs de tancament dels nous espais; pel que fa a la part inferior, se situa per sota del nivell de circulació actual de l'espai, que es correspondria al nivell definit al segle XVIII-XIX. La seva amplada documentada és de 2'05m i l'alçada, de 1'84m. Presenta les mateixes característiques constructives que el finestral OB-1, situat més al sud del mateix MR-2. L'extrem sud de la finestra el defineixen un seguit de carreus de mida mitjana i gran, ben escairats, mentre que a l'interior hi ha tres arcs trevolats, que s'assentarien al damunt de dues columnes coronades per capitells d'estil gòtic (amb motius vegetals). Aquestes columnes es van retirar i van ser substituïdes per dues bigues de ferro, al damunt de les quals es recolzen els capitells. Per la tipologia de les dues bigues de ferro, considerem que aquest desmuntatge de les columnes es va dur a terme al segle XX. A nivell estratigràfic, aquest finestral és solidari amb el MR-2, cosa que ens indica la seva contemporanietat, juntament amb el fet de presentar les mateixes característiques constructives. En el moment de les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX es va tapiar l'obertura i es va desmuntar l'extrem nord del finestral, al qual se li lliurava un dels murs de tancament del nou espai definit.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-1

Cronologia: segle XIV

OB-3

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-3, a la seva zona central, que es correspon a una porta. Està definit mitjançant carreus ben escairats i tanca a la part superior mitjançant un arc escarser adovellat. La dovella que defineix la contraclau de l'arc està lleugerament desplaçada cap a la part inferior i presenta desgast a la part superior, fet que ens indica que d'origen hi podria haver-hi hagut algun tipus de relleu que s'hauria retirat. També en aquesta dovella i en altres (situades a la zona sud de l'arc) hi ha diversos encaixos, destinats a encabir-hi l'extrem d'alguna estructura que es lliuraria al MR-3 i que s'hauria instal·lat posteriorment al tapiat de la porta. Així mateix, en una de les dovelles s'ha documentat un relleu, realitzat posteriorment a la seva construcció (possiblement en el moment del tapiat de la porta), que dibuixa el cap d'un animal (una au). D'aquesta porta se n'ha documentat la seva part superior (situada a la primera planta), ja que la planta baixa (o s'hi situaria la part inferior) no s'ha intervingut. La seva amplada és de 3'15m, mentre que la seva alçada documentada és de 0'87-1'27m. Es correspondria a una porta que permetria l'accés a l'interior de l'edifici des de la plaça Palau. Per definir aquesta porta no s'observa cap trencament al mur MR-3 sinó que són solidaris estratigràficament, fet que ens indica contemporànietat constructiva. Aquesta porta degué funcionar fins a les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX, moment que s'anul·là i tapià l'obertura, mitjançant el MR-50.

Posició física:

És solidari amb MR-3

És reblert per MR-50

Cronologia: segle XIV

OB-4

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur de tancament nord de l'edifici (MR-1), que es correspon a una finestra. Està definida mitjançant el MR-43, amb un tancament superior d'arc de mig punt; la seva amplada és de 1'62m i l'alçada, de 2'61m. L'obertura d'aquesta finestra no va suposar cap trencament al MR-1, sinó que es defineix en el mateix moment que es construeix el mateix.

Posició física:

És solidari amb MR-1

Cronologia: segle XIV

OB-5

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-1, a la seva zona est, que es correspon a una finestra. La seva amplada és de 92cm i l'alçada, de 1'82m. Està definit mitjançant un trencament al mur, que està reparat mitjançant el MR-25, que alhora dibuixa la finestra. El fet que trenqui el mur ens indica posterioritat constructiva de l'obertura respecte aquest. Aquest fet, juntament amb la tipologia constructiva del mur MR-

25 i les característiques de la finestra i la integració a l'edifici ens permet indicar que possiblement aquesta hauria estat definida durant les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX.

Posició física:

Talla MR-1

Se li lliura MR-25

Cronologia: segle XVIII-XIX

OB-6

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura a la part superior del mur MR-2, a la seva zona central, que es correspon a l'encaix per a encabir-hi al seu interior l'extrem d'una biga de fusta. La seva amplada és de 17cm i l'alçada, de 51cm. Juntament amb les OB-7 (que està a 41cm a l'oest), 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 formarien un embigat, que definiria la coberta inicial de l'espai. A nivell estratigràfic, l'OB-6 és solidaria amb el MR-2, fet que ens indica la seva contemporaneïtat. En el moment que es degué retirar l'embigat que funcionava amb l'OB-6, aquesta va ser tapiada mitjançant el MR-6.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-6

Cronologia: segle XIV

OB-7

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la part superior de la seva zona central, que es correspon a un encaix per a encabir-hi l'extrem d'una biga de fusta. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 51cm. Juntament amb les OB-6 (que està a 41cm a l'est), 8 (situada a 42cm a l'oest), 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 definirien l'embigat de coberta inicial de l'espai. A nivell estratigràfic, l'OB-7 és solidaria amb el MR-2, cosa que ens indica la seva contemporaneïtat constructiva. En el moment que aquest embigat es desmuntà, l'OB-7 va ser tapiada mitjançant el MR-7.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-7

Cronologia: segle XIV

OB-8

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la part superior de la seva zona central, que es correspon a un encaix, a l'interior del qual s'hi situaria una biga de fusta. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 48cm. Juntament amb les OB-6, 7 (que se situa a 42cm a l'est), 9 (que està a 39cm a l'oest), 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 definirien l'embigat de coberta inicial de l'espai. Per a l'obertura d'aquesta

OB-8 no hi ha cap trencament del MR-2 sinó que es defineix amb el mateix mur, fet que ens indica la seva contemporanietat constructiva. En el moment que l'OB-8 es desmuntà, es va tapiar l'OB-8 amb el MR-8.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-8

Cronologia: segle XIV

OB-9

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la seva part superior de la zona central, que funcionaria com a encaix per a situar-hi l'extrem d'una biga de fusta. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 48cm. Juntament amb les OB-6, 7, 8 (que se situa a 39cm a l'est), 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 definirien l'embigat de coberta inicial de l'espai. A nivell estratigràfic, l'OB-9 és solidària amb el MR-2, fet que ens indica la seva contemporanietat constructiva. En el moment que es desmuntà l'embigat, l'OB-9 es va tapiar mitjançant el MR-9.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-9

Cronologia: segle XIV

OB-10

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura a la part superior de la zona sud del mur MR-2, que es correspon a un encaix per a una biga. La seva amplada és de 17cm i l'alçada, de 36cm. Juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 11 (que se situa a 36cm a l'oest), 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 definiria un embigat de fusta que formaria la coberta de l'espai. Aquesta obertura no suposa cap trencament al MR-2 sinó que està definida pel mateix mur, fet que ens indica contemporanietat constructiva. En el moment que l'embigat que funcionava amb aquestes obertures es va desmuntar, l'OB-10 va ser tapiada mitjançant el MR-10.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-10

Cronologia: segle XIV

OB-11

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-2, a la part superior de la zona sud, que es correspon a un encaix per a situar-hi l'extrem d'una biga. La seva amplada és de 19-23cm, mentre que la seva alçada és de 38. Juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10 (situada a 36cm a l'est), 12 (que està a 42cm a l'oest), 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 definiria un embigat de fusta, que formaria la coberta de l'espai. Aquesta obertura

és solidaria estratigràficament amb el MR-2, cosa que ens indica la seva contemporaneïtat constructiva. En el moment que l'embigat al qual estava associat aquesta obertura es va desmuntar, es va tapiar la mateixa mitjançant el MR-11.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-11

Cronologia: segle XIV

OB-12

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura a la part superior de la zona sud del MR-2, que funcionaria com a encaix d'una biga. La seva amplada és de 21-23cm i l'alçada, de 39cm. Aquesta OB-12 definiria, juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10, 11 (que se situa a 42cm a l'est), 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20, un embigat de coberta de l'espai. A nivell estratigràfic l'OB-12 és solidaria amb el MR-2, fet que ens indica la seva contemporaneïtat constructiva. En el moment que es va desmuntar l'embigat associat amb aquesta obertura, es va tapiar l'OB-12 mitjançant el MR-12.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-12

Cronologia: segle XIV

OB-13

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la seva part superior de la zona oest, corresponent a un encaix per a una biga de fusta, que formaria (juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20) un embigat que actuaria de coberta de l'espai. Aquesta obertura seria coetània cronològicament amb el MR-2. Ha estat documentat parcialment, ja que un mur de cronologia posterior (del segle XVIII-XIX) es lliura a la zona est de l'obertura. La seva amplada documentada és de 10cm i l'alçada, de 45cm; la distància entre l'OB-13 i l'OB-14 (a l'oest) és de 44cm. Un cop va deixar de funcionar va ser tapiada (possiblement amb un carreu), si bé aquest tapiat va ser reparat mitjançant el MR-13, en el moment de les obres del segle XVIII-XIX.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-13

Cronologia: segle XIV

OB-14

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-2, a la seva part superior de la zona oest. Es correspondria encaix per a una biga de fusta que definiria, juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19 i 20, la coberta de l'espai. La seva amplada és de 20cm i l'alçada de 40cm; està situada a 44cm de l'OB-13 (a l'est)

i a 40cm de l'OB-15 (a l'oest). Aquesta obertura s'hauria definit en el mateix moment de la construcció del MR-2, ja que no s'observa cap trencament al mateix. En el moment que va deixar de funcionar la coberta, es va tapiar l'obertura mitjançant el MR-14.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-14

Cronologia: segle XIV

OB-15

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la part superior de la seva zona oest. Es correspon a un encaix per a situar al seu interior una biga de fusta que actuaria, juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19 i 20, de coberta de l'espai. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 40cm; se situa a 40cm de l'OB-14 (a l'est) i a 36cm de l'OB-16 (a l'oest). S'hauria definit en el mateix moment de la construcció del MR-2, ja que no s'observa cap trencament del mateix. En el moment que l'embigat deixà de funcionar, es va tapiar l'OB-15 mitjançant el MR-15.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-15

Cronologia: segle XIV

OB-16

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la part superior de la seva zona oest. Es correspon a un encaix per ubicar-hi al seu interior una biga de fusta que, juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19 i 20, formarien l'embigat que definiria la coberta de l'espai. La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 40cm; se situa a 41cm de l'OB-15 (a l'est) i a 36cm de l'OB-17 (a l'oest). Aquesta OB-16 s'hauria definit en el mateix moment de la construcció del MR-2, ja que aquest no presenta cap trencament relacionat amb l'obertura. Quan l'embigat deixà de funcionar es va tapiar l'obertura, mitjançant el MR-16.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20

És reblert per MR-16

Cronologia: segle XIV

OB-17

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a part superior de la seva zona oest. Forma part d'un dels encaixos localitzats en aquest mur que, juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19 i 20, defineixen un embigat que formaria

la coberta de l'espai. La seva amplada és de 16cm i l'alçada de 40cm; està situada a 36cm de l'OB-16 (a l'est) i a 37cm de l'OB-18 (a l'oest). Aquesta obertura es va realitzar en el mateix moment de la construcció del MR-2, ja que no presenta cap trencament relacionat amb la mateixa. Quan l'embigat deixà de funcionar, es va tapiar l'obertura mitjançant el MR-17

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20

És reblert per MR-17

Cronologia: segle XIV

OB-18

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-2, a la part superior de la seva zona oest. Es correspon a una obertura per a ubicar-hi al seu interior una biga de fusta, que formaria part de la coberta de l'espai (juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20). La seva amplada és de 20cm i l'alçada, de 40cm; se situa a 37cm de l'OB-17 (a l'est) i a 41cm de l'OB-19 (a l'oest). Aquesta obertura es definí en el mateix moment de la construcció del MR-2, ja que no s'aprecia cap trencament al mateix. En el moment que va deixar de funcionar l'embigat de la coberta, es va tapiar l'obertura mitjançant el MR-18.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20

És reblert per MR-18

Cronologia: segle XIV

OB-19

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-2, a la part superior del seu extrem oest. Es correspon a un encaix a l'interior del qual s'hi situaria una biga de fusta que, juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 20, formarien la coberta de l'espai. La seva amplada és de 21cm i l'alçada de 40cm; està situada a 41cm de l'OB-18 (a l'est) i a 42cm de l'OB-20 (a l'oest). Es va definir aquesta obertura coetàniament a la construcció del MR-2, ja que no presenta cap trencament al mur relacionat amb aquesta. Un cop deixà de funcionar l'embigat, es va tapiar l'obertura mitjançant el MR-19.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20

És reblert per MR-19

Cronologia: segle XIV

OB-20

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-2, a la zona superior del seu extrem oest. Es correspon a un encaix per a situar-hi al seu interior l'extrem d'una biga de fusta que, juntament amb les OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 19, definirien l'embigat

que formaria la coberta de l'espai. La seva amplada és de 21cm i l'alçada, de 40cm; se situa a 42cm de l'OB-19 (a l'est) i a 66cm de l'angle de tancament del MR-2 amb el mur oest (MR-3). Aquesta obertura es va definir en el moment de la construcció del MR-2, ja que no presenta cap trencament al mateix. En el moment que l'embigat deixà de funcionar, es va tapiar l'obertura mitjançant el MR-20.

Posició física:

És solidari amb MR-2

És igual a OB-6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19

Se li lliura MR-20

Cronologia: segle XIV

OB-21

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-1, a la seva zona oest a l'angle de tancament que defineix amb el mur de tancament oest (MR-3). La seva amplada és de 45cm i l'alçada, de 40cm. Per les seves característiques, es correspondria a una obertura a l'interior de la qual s'hi situaria l'extrem d'una biga de coberta de l'espai. Aquesta obertura funcionaria juntament amb l'OB-22, situada a 20-25cm a l'est respecte a aquesta. S'observa un trencament del mur de tancament MR-1 per a l'obertura, fet que ens indica posterioritat d'aquesta respecte el mur, si bé considerem que podria ampliar i substituir una obertura anterior, que seria del moment de la construcció del mur. En el moment que va deixar de funcionar com a suport de biga, aquesta obertura va ser tapiada mitjançant el MR-21.

Posició física:

Talla MR-1

És reblert per MR-21

Cronologia: segle XV-XVII

OB-22

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-1, a la seva zona oest. La seva amplada és de 50cm i l'alçada, de 40cm. Es correspondria a una obertura destinada a la subjecció d'una biga de coberta de l'espai. Aquesta obertura funcionaria juntament amb l'OB-21, que ha estat documentada a 20-25cm a l'oest i que tindria la mateixa funcionalitat. Per a la realització d'aquesta obertura es va realitzar un trencament del mur MR-1, cosa que ens indica la seva posterioritat; tot i això podria estar ampliant i substituint una obertura anterior, que tindria la mateixa funcionalitat i hauria estat definida en el moment de la construcció del mur. En el moment que va deixar de funcionar com a suport de biga, l'OB-22 va ser tapiada mitjançant el MR-22.

Posició física:

Talla MR-1

És reblert per MR-22

Cronologia: segle XV-XVII

OB-23

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-3, a la part superior de l'extrem nord, que es correspon a una porta. Per a realitzar aquesta obertura es va trencar el mur MR-3, a la zona de l'angle de tancament que definia amb el MR-2, i va ser reparat mitjançant el MR-37, que alhora definia l'obertura. La seva amplada és de 1'21m i l'alçada, de 1'85m. A la part superior, aquesta OB-23 tallaria els extrems inferiors de les OB-33i 34, corresponents a dos dels encaixos d'un embigat. Possiblement aquesta porta es degué obrir durant les obres del segle XVIII-XIX i si bé en el moment de la intervenció comunicava amb un petit espai d'emmagatzematge, possiblement en el moment de la seva obertura donaria a un petit balcó situat a la zona del pòrtic.

Posició física:

Talla MR-3, OB-33, 34

És reblert per MR-37

Cronologia: segle XVIII-XIX

OB-24

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-3, al seu extrem sud, a la zona on defineix l'angle de tancament amb el MR-1. La seva amplada és de 28cm i l'alçada, de 41cm. Es correspondria a una obertura a l'interior de la qual s'hi situaria l'extrem d'una biga que, juntament amb les OB-25, 33, 34, 35 i 36, definiria l'embigat de coberta de l'espai. Totes aquestes obertures tallen el MR-3, fet que ens indica posterioritat respecte a aquest. Un cop aquest embigat es desmuntà (possiblement durant les obres del segle XVIII-XIX) l'OB-24 es va tapiar mitjançant el MR-24.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-24

Cronologia: segle XVI-XVII

OB-25

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-3, a la seva zona sud. Ha estat documentada parcialment (el seu extrem sud), amb una alçada de 31cm i una amplada documentada de 8cm. Per les seves característiques i cota de localització, funcionaria juntament amb les OB-24, 33, 34, 35, i 36 com a encaixos de subjecció de les bigues de fusta que definirien la coberta de l'espai. Totes aquestes obertures tallen el MR-3, fet que ens indiquen la seva posterioritat constructiva. En el moment que l'embigat es desmuntà, es va tapiar l'OB-25 mitjançant el MR-26.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-26

Cronologia: segle XVI-XVII

OB-26

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur de tancament MR-2, a la seva zona central, a l'oest. Està definida per 6 forats de 10cm d'amplada i 6cm d'alçada, que estan a una distància d'entre 55-70cm. Es corresponen a les obertures de l'embigat metàl·lic, que funcionava com a coberta de la planta baixa i el nivell de circulació de la primera planta, en el moment de l'inici de la intervenció. Aquest embigat va ser desmuntat en aquest espai ja que, seguint el projecte de l'obra, s'hi ha instal·lat una escala per accedir a la planta baixa. L'OB-26 substituïa un embigat anterior (OB-27), que va ser desmuntat i amortitzat en el moment de la construcció de l'embigat amb el que funcionava l'OB-26. Per les característiques de les bigues que subjectaven i el tipus de coberta que definien, possiblement es correspondria a una construcció del segle XX.

Posició física:

Talla MR-2

Cronologia: segle XX

OB-27

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la part inferior de la seva zona oest. Està definit per 6 forats de 10-20cm d'amplada i 20 cm d'alçada, que estan a una distància de 55-65cm entre ells. Es corresponen a les obertures on s'hi col·locarien els extrems d'un seguit de bigues (possiblement metàl·liques) que definarien la coberta de la planta baixa i el nivell de circulació de la primera planta. Aquestes bigues van ser desmuntades i es van tapiar les obertures, mitjançant el MR-27, en el moment en que s'instal·là un nou embigat de coberta, que està definit per l'OB-26. Possiblement les bigues a les quals estaria vinculada l'OB-27 s'haurien instal·lat al segle XX.

Posició física:

Talla MR-2

És reblert per MR-27

Cronologia: segle XX

OB-28

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura a la part superior de l'extrem oest del MR-2. La seva amplada és de 28cm i l'alçada de 45cm. Es correspondria a un element de subjecció d'alguna estructura que es lliuraria al MR-2. Per la seva proximitat amb l'OB-29 (situada a 22cm a l'oest d'aquesta) podria ser coetània amb la mateixa i funcionarien com a possibles encaixos d'una mateixa estructura. Quan l'estructura que subjectava l'OB-28 es degué desmuntar, es va tapiar aquesta obertura mitjançant el MR-28. La seva cronologia la situem en relació a la seva posició estratigràfica entre les obertures de l'embigat inicial (OB-6 al 20) i les obres dutes a terme a l'edifici entre el segle XVIII i inicis del segle XIX; d'aquesta manera, seria posteriors a la construcció inicial del mur MR-2, al qual tallen, i a les obertures d'aquest moment (segle XIV) i anterior a les obres del segle XVIII i XIX, moment en el qual es tapiaria aquesta obertura.

Posició física:

Talla MR-2

És reblert per MR-28

Cronologia: segle XVI-XVII

OB-29

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la part superior del seu extrem oest. La seva amplada és de 40cm i l'alçada de 69cm. Es correspon a un encaix per a subjectar-hi una estructura que es lliuraria al MR-2. A 22cm a l'est d'aquesta obertura, s'hi situa l'OB-28, que si bé és de dimensions més reduïdes està a la mateixa alçada; aquest fet ens fa considerar la possibilitat que ambdues obertures fossin contemporànies i funcionessin com a subjecció de la mateixa estructura. A més, ambdues s'amortitzarien en el mateix moment, ja que les característiques dels murs que les tapien són similars. Quan es desmuntà l'estructura a la que estava vinculada l'OB-29 es va tapiar l'obertura amb el MR-29. La cronologia d'aquesta obertura la definim a partir de la seva posició estratigràfica entre el MR-2 (al qual talla) i a les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII inicis del segle XIX (a partir de les quals aquesta obertura ja no funciona).

Posició física:

Talla MR-2

És reblert per MR-29

Cronologia: segle XVI-XVII

OB-30

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-2, a la part central de la seva zona oest. La seva amplada és de 35cm i l'alçada, de 30cm. Funcionaria com a encaix que subjectaria un element que es lliuraria al MR-2. Per les seves dimensions i proximitat, podria ser coetània amb l'OB-31 (que està a 95cm a l'oest), amb la que podrien subjectar la mateixa estructura (ja que estan a la mateixa alçada). En el moment que l'estructura que subjectaria es desmuntà, es tapià l'obertura mitjançant el MR-30; aquesta mateixa amortització es dugué a terme també amb l'OB-31, ja que el mur que la tapiava (MR-31) presenta les mateixes característiques constructives que el MR-30. La cronologia d'aquesta obertura la situem estratigràficament a partir de la seva relació estratigràfica respecte el MR-2, al qual talla (per tant seria posterior a aquest) i a les obres realitzades al segle XVIII inicis del segle XIX, moment que aquesta obertura es tapiaria.

Posició física:

Talla MR-2

És reblert per MR-30

Cronologia: segle XVI-XVII

OB-31

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-2, a la part central de la seva zona oest. La seva amplada i alçada és de 32cm. Es correspondria a un encaix que funcionaria de subjecció d'una estructura que es lliuraria al MR-2. Per les seves dimensions,

proximitat i cota de localització seria contemporània amb l'OB-30 (que se situa a 95cm a l'oest); ambdues obertures podrien estar vinculades a la mateixa estructura. En el moment que l'estructura que subjectava l'OB-31 es va desmuntar, es va tapiar l'obertura amb el MR-31. Aquesta amortització es degué produir en el mateix moment que la de l'OB-30, ja que les característiques constructives dels murs que amortitzaven ambdues obertures són les mateixes. La cronologia d'aquesta OB-31 la determinem a partir de la seva posició estratigràfica en relació al MR-2, que seria anterior a aquesta (ja que el talla) i a les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX, moment que aquesta obertura es tapiaria.

Posició física:

Talla MR-2

És reblert per MR-31

Cronologia: segle XVI-XVII**OB-32****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-2, a la part inferior de la seva zona oest. La seva amplada va dels 35 als 60cm i l'alçada és de 50cm. Es correspondria a una obertura per a subjectar-hi alguna estructura que es lliuraria al MR-2; per la seva cota de localització i dimensions similars, podria estar relacionada amb l'OB-38 del MR-3. En el moment que l'element que subjectaria l'OB-32 va deixar de funcionar, l'obertura es va tapiar amb el MR-32. La seva cronologia l'establim a partir de la seva posició estratigràfica respecte el MR-2, al qual talla, i a les obres dutes a terme al segle XVIII inicis del XIX, moment que l'estructura ja no funcionaria; per tant, seria posterior al MR-2 i anterior a les obres esmentades.

Posició física:

Talla MR-2

És reblert per MR-32

Cronologia: segle XVI-XVII**OB-33****Situació:** exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-3 situat a la zona superior del seu l'extrem nord, a la zona de contacte amb el MR-2. La seva amplada és de 36cm i l'alçada, de 32cm. Es correspon a un encaix a l'interior del qual s'hi situa una biga que definiria, juntament amb les OB-34, 35, 36, 25 i 24, la coberta de l'espai. Aquesta OB-33 talla el MR-3, fet que ens indica posterioritat de la primera. Quan es va desmuntar l'embigat (a les obres del segle XVIII-XIX), es va reblir l'OB-33 mitjançant el MR-33.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-33

És tallat per OB-23

Cronologia: segle XV-XVII

OB-34

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-3, a la zona superior del seu extrem nord. La seva amplada és de 29cm i l'alçada, de 22cm. Es correspon a l'encaix per a una biga que juntament amb les OB-33 (situada a 55cm al nord), OB-35 (situada a 58cm al sud), OB-36, 24 i 25, haurien definit un embigat de coberta de l'espai. L'OB-34 talla el MR-3, fet que ens indica posterioritat constructiva respecte a aquest. Quan l'embigat va ser desmuntat (al segle XVIII-XIX) es va tapiar l'obertura mitjançant el MR-34. En aquest mateix moment, es va obrir la porta OB-23, que tallava la part inferior de l'OB-34.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-34

És tallat per OB-23

Cronologia: segle XV-XVII

OB-35

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-3, a la zona superior del seu extrem nord. La seva amplada és de 33cm, mentre que l'alçada és de 37cm. Es correspon a l'encaix a l'interior del qual s'hi subjecta una biga que definia, juntament amb les OB-34 (situada a 58cm al nord), OB-36 (a 69cm al sud), OB-33, 24 i 25, l'embigat de coberta de l'espai. L'OB-35 és posterior a la construcció del MR-3, ja que el talla. En el moment que es va desmuntar l'embigat, durant les obres del segle XVIII-XIX, es va tapiar l'OB-35 mitjançant el MR-5, que alhora tapiava la porta OB-37 i l'OB-36.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-5

Cronologia: segle XV-XVII

OB-36

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-3, a la part superior de la seva zona nord. La seva amplada documentada és de 23cm, mentre que l'alçada és de 39cm. Es correspon a un encaix per a situar-hi l'extrem d'una biga que, mitjançant les OB-35 (situada a 69cm al nord), OB-33, 34, 24 i 25, definia l'embigat de coberta de l'espai. En el moment que l'embigat es va desmuntar, (durant les obres del segle XVIII-XIX) es va tapiar l'OB-36 mitjançant el MR-5, que alhora tapiava la porta OB-37 i l'OB-35. Posteriorment a aquest tapiat, però durant el mateix moment constructiu, a l'extrem sud de l'obertura i del seu tapiat se li lliurà un dels murs de tancament interiors construïts en aquest moment.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-5

Cronologia: segle XV-XVII

OB-37

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-3, que ha estat parcialment documentada a la part superior del seu extrem nord. La seva amplada documentada és 1'74m i l'alçada, de 1'89-1'14m. Es correspon a una porta, que s'obrí al MR-3, quan aquest era mur de tancament de l'edifici per, possiblement donar sortida a un balcó exterior. Aquesta porta se situava a la part superior de l'embigat definit per les OB-33, 34, 35, 36, 24 i 25 i, per tant, se situaria a una planta superior. Possiblement aquesta obertura es va definir posteriorment a la construcció del MR-3, si bé considerem que inicialment estaria definida mitjançant emmarcaments de pedra, que posteriorment haurien estat retirats i s'hauria reparat l'espai d'aquests mitjançant el MR-35. Aquesta obertura s'amortitzà i tapià en el moment de les obres del segle XVIII-XIX, mitjançant el MR-5, que es lliurava al MR-35. Per la tipologia constructiva d'ambdós murs, considerem que si bé constructivament es corresponen a dos moments diferents (primer es repara la possible retirada dels emmarcaments de pedra mitjançant el MR-35 i posteriorment es tapià l'obertura mitjançant el MR-5), a nivell cronològic ambdues activitats es correspondrien al mateix moment, que seria les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX. En aquest sentit, tant la volta de coberta de l'espai, com un dels murs de tancament dels nous espais definits en aquest moment, es lliuren al tapiat de l'OB-37.

Posició física:

Talla MR-3

Se li lliura MR-35

És reblert per MR-5

Cronologia: segle XVI-XVII

OB-38

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-3, a la part inferior del seu extrem nord. La seva amplada és de 23-39cm i l'alçada, de 35-40cm. Es correspon a una obertura on s'hi situaria l'extrem d'una estructura que es lliuraria al MR-3. En el moment que aquesta estructura deixa de funcionar (possiblement es desmuntà durant les obres del segle XVIII-XIX) es va tapiar mitjançant el MR-40.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-40

Cronologia: segle XVI-XVII

OB-39

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-3, a la part inferior del seu extrem nord. La seva amplada és de 18cm i l'alçada, de 27cm. Seria l'obertura a l'interior de la qual s'hi situaria l'extrem d'una estructura que es lliuraria al MR-3. Quan aquesta estructura es va desmuntar (possiblement durant les obres del segle XVIII-XIX) es va tapiar l'obertura mitjançant el MR-39.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-39

Cronologia: segle XV-XVII

OB-40

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-3, a la part superior del seu extrem nord. La seva amplada és de 17cm i l'alçada, de 21cm. Es correspondria a una obertura a l'interior de la qual s'hi situaria l'extrem d'una estructura que es lliuraria al MR-3. Per la seva cota de localització i dimensions, podria funcionar amb l'OB-41, localitzada a l'extrem sud del MR-3. Aquestes dues obertures es podrien correspondre a un possible embigat (del qual no se n'ha documentat més obertures ja que no s'ha repicat més tram de mur en aquesta cota) o bé a l'encaix d'algun tipus d'estructura associat a les obres del segle XVIII-XIX (tipus bastida). En el moment en que l'estructura associada amb l'OB-40 es desmunta, es va tapiar la mateixa mitjançant el MR-41. Aquest tapiat es dugué a terme durant les obres del segle XVIII-XIX.

Posició física:

Talla MR-2

És reblert per MR-41

Cronologia: segle XVI-XVIII

OB-41

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura a la part superior de la zona sud del MR-3. La seva amplada és de 15cm i l'alçada de 17cm. Es correspon a una obertura destinada a subjectar l'extrem d'una estructura que es lliuraria al mur; aquesta estructura podria correspondre's a un embigat o bé a una estructura associada possiblement al moment de les obres del segle XVIII-XIX (una possible bastida). Per cota de localització i dimensions funcionaria amb l'OB-40, localitzada a la zona nord del MR-3. Aquesta obertura es defineix mitjançant un trencament al MR-3, fet que ens indica posterioritat constructiva de la primera. En el moment que l'estructura associada a aquesta obertura es desmuntà, es va tapiar l'OB-41 mitjançant el MR-42.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-42

Cronologia: segle XVII-XVIII

OB-42

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: trencament al mur MR-2, a l'extrem sud del finestral OB-1. La seva amplada és de 65-93cm i l'alçada de 2'74m. Desconeixem la funcionalitat d'aquest trencament, que va suposar la retirada dels carreus que definien el mur en aquest espai. Possiblement es pretenia obrir un espai vinculat a l'OB-1, o bé lliurar algun mur de tancament en aquest espai, o fins i tot recuperar els carreus que definien el mur en aquest espai. Aquesta obertura va ser tapiada mitjançant el mur de maons, MR-4, que continuava la línia del mur de tancament i es lliurava als emmarcaments de pedra que definien el finestral OB-1. Per la tipologia constructiva del mur MR-4, així com pel fet que el mur de tancament nord de l'espai actual es lliura a aquest mur, considerem que aquesta OB-42 es realitzà possiblement durant les obres del

segle XVIII-XIX, en un moment anterior a la construcció del mur nord abans esmentat i que es correspon a aquest moment.

Posició física:

Talla MR-2

És reblert per MR-4

Cronologia: segle XVII-XVIII

OB-43

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura que trenca la part inferior de l'extrem oest del mur MR-2, a la zona de contacte amb el mur de tancament oest MR-3. L'obertura arrenca de la base del MR-2, amb una alçada de 1'34m i una amplada de 32-56cm. Aquest trencament es degué dur a terme en el moment de la construcció del pòrtic de la Plaça Palau (al segle XVIII inicis del segle XIX) amb la finalitat d'obrir una porta que permetés l'accés des de l'espai existent (que està tancat pel sud pel MR-2) al nou pòrtic construït. Mitjançant el MR-23 es va reparar el trencament i alhora definir aquesta nova porta.

Posició física:

Talla MR-2, 3

Se li lliura MR-23, 38

Cronologia: segle XVIII-XIX

OB-44

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-3, a la seva zona sud, al seu extrem sud (a la zona de contacte amb el MR-1). La seva amplada és de 1'10m i l'alçada va dels 37 als 57cm. Possiblement es correspondria a una obertura associada a un encaix, per a subjectar-hi una estructura. Tot i això, creiem que part d'aquesta obertura documentada es podria associar a un trencament que es realitzà al MR-3 i que podria correspondre's al moment del desmuntatge de l'estructura. L'OB-44 es va tapiar mitjançant El MR-44.

Posició física:

Talla MR-3

És reblert per MR-44

Cronologia: segle XVI-XVII

OB-45

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-1, a la zona central del seu extrem oest, que es correspon a una finestra. La part superior de la finestra la forma un arc amb esplandit. Per a definir l'extrem est de la finestra es va tallar el mur MR-1, al seu extrem oest, fet que ens indica la posterioritat constructiva de la finestra; pel que fa a l'extrem oest de la finestra estava definit mitjançant un nou mur, fet amb maons, carreus aprofitats i pedres sense treballar, lligats tots ells amb abundant morter de calç. La tipologia constructiva de l'extrem oest d'aquesta OB-45 era la mateixa que la del mur que definia el seu extrem est (MR-45) i que reparava el trencament al mur MR-1. Per la seva tipologia constructiva i per la relació

estratigràfica respecte al mur MR-1, considerem que l'OB-45 es va definir durant les obres del segle XVIII-XIX.

Posició física:

Talla MR-1

És reblert per MR-45

Cronologia: segle XVIII-XIX

OB-46

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-1, a la zona inferior del seu extrem oest, que es correspon a una finestra. Per la seva cara interior la seva part superior la defineix la coberta de l'espai, mentre que a la zona exterior està definida mitjançant un arc rebaixat. Per a definir l'extrem est de la finestra es va tallar el mur MR-1 i es va reparar mitjançant el MR-46; l'extrem oest de la finestra el dibuixa un nou mur de tancament, fet a base de maons, carreus aprofitats i pedres sense treballar, disposats de manera poc regular i lligats amb abundant morter de calç i sorra. Per la tipologia constructiva dels murs que són coetanis amb l'obertura de la finestra, així com per la relació estratigràfica entre l'OB-46 i el MR-1 (al qual talla), considerem que aquesta OB-46 hauria estat definida durant les obres del segle XVIII-XIX.

Posició física:

Talla MR-1

És reblert per MR-46

Cronologia: segle XVIII-XIX

OB-47

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-1, a la zona central del seu extrem oest, que es correspondria a un encaix on s'hi situaria al seu interior una estructura que es lliuraria al mur. La seva amplada és de 44cm i l'alçada, de 45cm. Per a definir aquesta obertura es va tallar el MR-1, fet que ens indica la posterioritat de la primera respecte al mur. En el moment que l'estructura associada amb l'OB-47 es degué desmuntar, es va tapiar la mateixa mitjançant el MR-47.

Posició física:

Talla MR-1

És reblert per MR-47

Cronologia: segles XV-XVIII

OB-48

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-1, a la zona central del seu extrem oest, que hauria funcionat com a possible encaix a l'interior del qual s'hi situaria l'extrem d'un element que es lliuraria al MR-1. La seva amplada és de 19cm i l'alçada, de 21cm. L'OB-48 suposa un trencament al MR-1, cosa que ens indica la seva posterioritat constructiva respecte al mur. En el moment que l'estructura associada amb l'OB-48 es va desmuntar, aquesta es va tapiar mitjançant el MR-48.

Posició física:

Talla MR-1

És reblert per MR-48

Cronologia: segles XV-XVIII

OB-49

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-1, a la part superior del seu extrem oest, que es correspondria a un encaix, a l'interior del qual s'hi situaria l'extrem d'una estructura que es lliuraria a aquest. La seva amplada és de 35cm i l'alçada de 17-27cm. L'OB-49 talla el mur MR-1, fet que ens indica la seva posterioritat constructiva. En el moment que l'element que funcionaria amb l'OB-49 es degué desmuntar, aquesta va ser tapiada mitjançant el MR-49.

Posició física:

Talla MR-1

És reblert per MR-49

Cronologia: segle XV-XVIII

OB-50

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: conjunt de 5 obertures al mur MR-1, a la part inferior del seu extrem oest. Les seves dimensions són d'entre 10-14cm d'amplada i 12cm d'alçada. A la zona central del mur s'hi situen tres obertures, que estan a una distància entre elles de 10cm; en direcció est, a 34cm s'hi situa una altra de les obertures, mentre que en direcció oest (respecte les primeres) a 77cm hi ha l'altra obertura. Per les seves dimensions i característiques, considerem que es correspondrien als encaixos d'una estructura que es lliuraria al mur MR-1. Hi hauria la possibilitat que aquestes obertures haguessin funcionat com a subjecció d'una possible coberta de l'espai (un embigat), si bé la poca alçada que tindria el mateix a la planta baixa ens fa desestimar aquesta possibilitat. Quan aquesta estructura es degué desmuntar, les obertures no van ser tapiades i ha estat durant les obres realitzades en el moment de la present intervenció arqueològica quan han estat tapiades mitjançant ciment.

Posició física:

Talla MR-1

Cronologia: segle XV-XVIII

OB-51

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: conjunt de quatre obertures al mur MR-1, a la zona inferior del seu extrem oest. La seva amplada va dels 7 als 13cm i l'alçada és de 19cm. La distància que separa les obertures és d'entre 25 i 37cm (a les obertures situades a la zona central i oest) i de 76cm (la que se situa a l'extrem est). Per les seves característiques, situació i dimensions, considerem que es podrien correspondre als encaixos relacionats amb un possible embigat, que definiria la coberta de l'espai, si bé l'espai que quedaria a la planta baixa tindria una alçada força reduïda. A nivell estratigràfic, aquestes obertures tallen el mur MR-1, fet que ens indica la seva posterioritat constructiva. En el moment que es desmuntà l'estructura associada amb l'OB-51, els diversos encaixos no van ser tapiats i ha estat durant les obres de l'any 2005, a les quals es vincula la present intervenció arqueològica, que han

estat tapiats mitjançant ciment.

Posició física:

Talla MR-1

Cronologia: segle XV-XIX

OB-52

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al MR-3, a la zona superior del seu extrem nord. La seva amplada documentada és de 1'74m i l'alçada, de 1'14-1'89m. Es correspondria al trencament que suposaria la possible retirada de l'emmarcament de pedres que definiria la porta OB-37. Aquest trencament es va reparar mitjançant el MR-35, que mantindria inicialment l'OB-37. Posteriorment es va tapiar l'obertura mitjançant el MR-5. Per les característiques constructives dels MR-5 i 35, possiblement s'haurien realitzat en moments constructius diferents (el MR-35 seria anterior), però es correspondrien al mateix moment cronològic (durant les obres a l'edifici dels segles XVIII-XIX).

Posició física:

Talla MR-3

Se li lliura MR-35

Cronologia: segle XVIII-XIX

OB-53

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura a la zona sud de les dues cares (est i oest) del mur MR-53. La seva amplada va dels 8 als 25cm i l'alçada màxima és de 2'21m. Es correspondria a una regata, que tallaria el MR-53, a l'interior de la qual s'hi situarien possiblement cables de conducció elèctrica. Un cop aquests cables van ser retirats, es va reparar i tapiar l'obertura mitjançant el MR-36.

Posició física:

Talla MR-53

És reblert per MR-36

Cronologia: segle XX

OB-54

Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-51, a la seva zona central, que es correspon a una finestra. Els seus quatre muntants estan fets per un sol bloc de pedra per a cadascun d'ells, de grans dimensions i ben tallades. Els dos muntants laterals s'assenten al damunt de la base, alhora que al damunt d'aquests s'hi recolza la llinda. La seva amplada és de 1'51m, i l'alçada, de 88cm. A la part superior de la llinda s'hi situa un arc de descàrrega (fet a base de maons), que allibera l'obertura de la pressió del mur. A l'interior de la finestra s'hi situa una reixa, formada per un graellat de ferro forjat, amb una obertura a la seva part inferior (de 50cm d'amplada i una alçada a la part central de 10cm i a la resta de l'espai de 9cm), que permetria el pas d'objectes. Per les seves característiques constructives, considerem que aquesta finestra i la porta OB-55 es correspondrien possiblement al moment de la construcció inicial de l'edifici (segle XIV) o bé posteriorment, a la mateixa Edat

Mitjana; si bé tot el conjunt va ser desmuntat de la seva ubicació inicial i recol·locat en el moment de la construcció del MR-51 (amb el que és solidari estratigràficament) al segle XVIII-XIX.

Posició física:

És solidari amb MR-51, OB-55

Cronologia: construcció segles XIV-XV; ubicació actual segles XVIII-XIX

OB-55

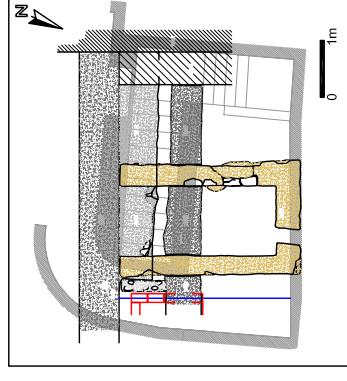
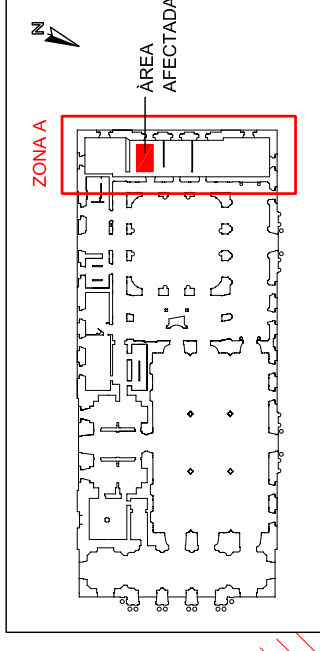
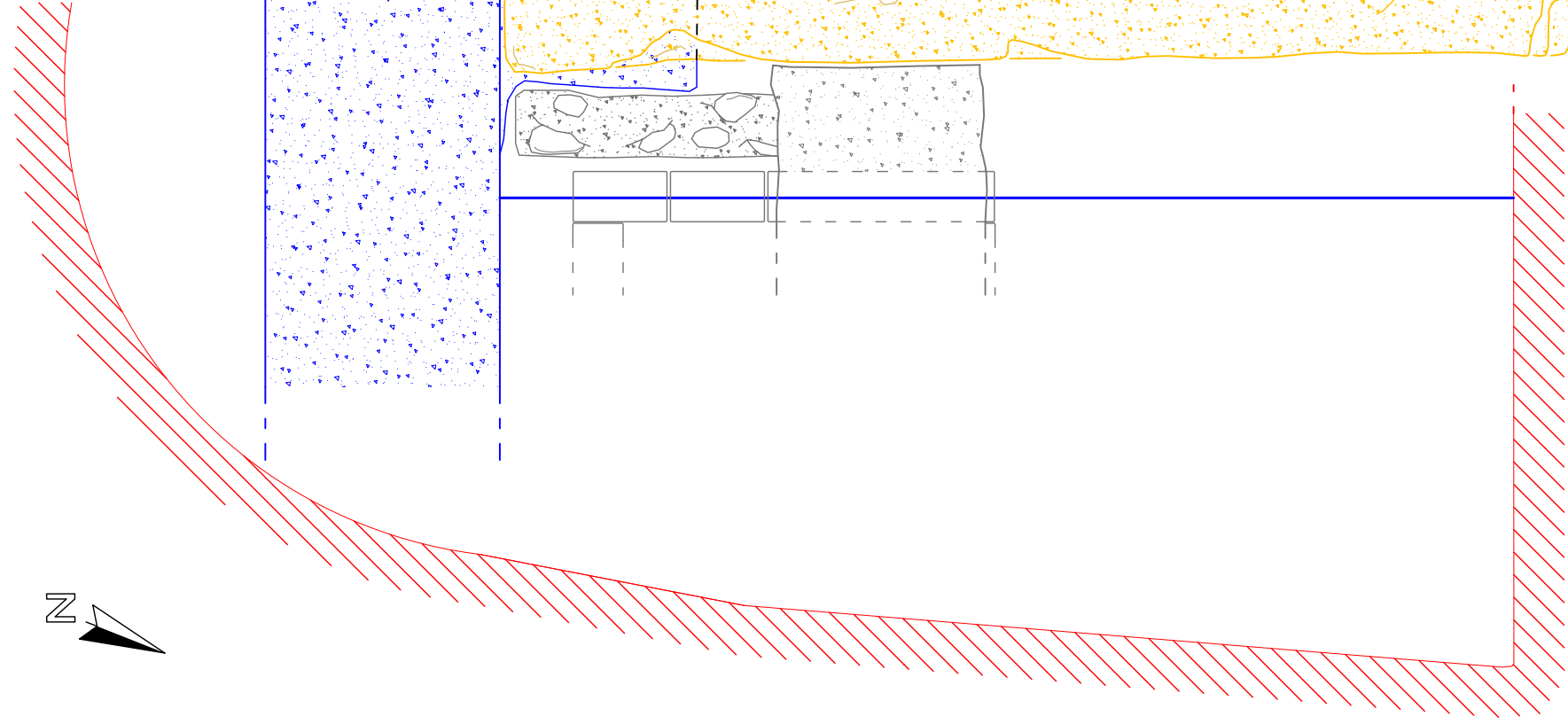
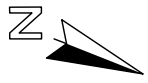
Situació: exterior sud saló gòtic (zona M)

Descripció: obertura al mur MR-51, a la seva zona sud, que es correspon a una porta. Els seus muntants estan definits mitjançant carreus ben treballats, de mida mitjana i grans, al damunt del qual s'hi assenta la llinda. La seva amplada és de 90cm i l'alçada, de 2'13m. Per les seves característiques constructives, considerem que aquesta porta es correspondria al moment de la construcció de l'edifici (segle XIV), o bé a un moment posterior a la mateixa Baixa Edat Mitjana. Possiblement durant les obres realitzades a l'edifici al segle XVIII-XIX, tant la porta OB-55 com la finestra OB-54, van ser retirades de la seva ubicació original i recol·locades en aquest espai, en el moment que es va construir el mur MR-51, amb el que són solidaris estratigràficament.

Posició física:

És solidari amb MR-51, OB-54

Cronologia: construcció segles XIV-XV; ubicació actual segles XVIII-XIX

- SEGLES XVI - XVII
- SEGLE XIV
- SEGLES XV - XVII
- SEGLES XVIII - XIX

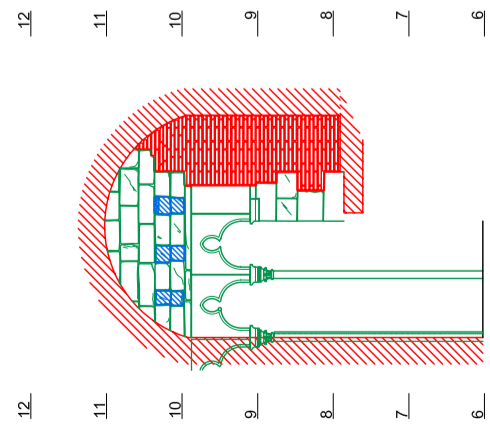

LLOTJA DE MAR
Barcelona, Barcelonès
Intervenció 059/05

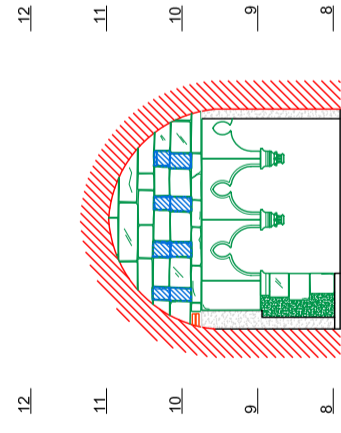
**ZONA A. SOTERRANI
FASES CRONOLÒGIQUES**

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé Josep M ^a Vila		Març 2013
PLANIMETRIA: Gemma Caballé Maria Pujals		escala 1:20
BASE TOPOGRÀFICA: Josep Benedito i Rovira i Agustí Mateos i Duch (arquitectes)		0 50cm
		FLANOL
		15

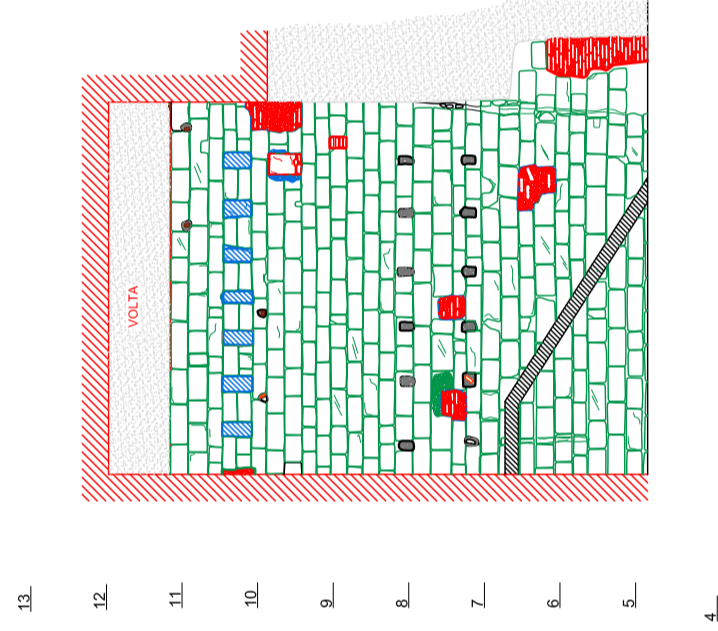
ALÇAT 1

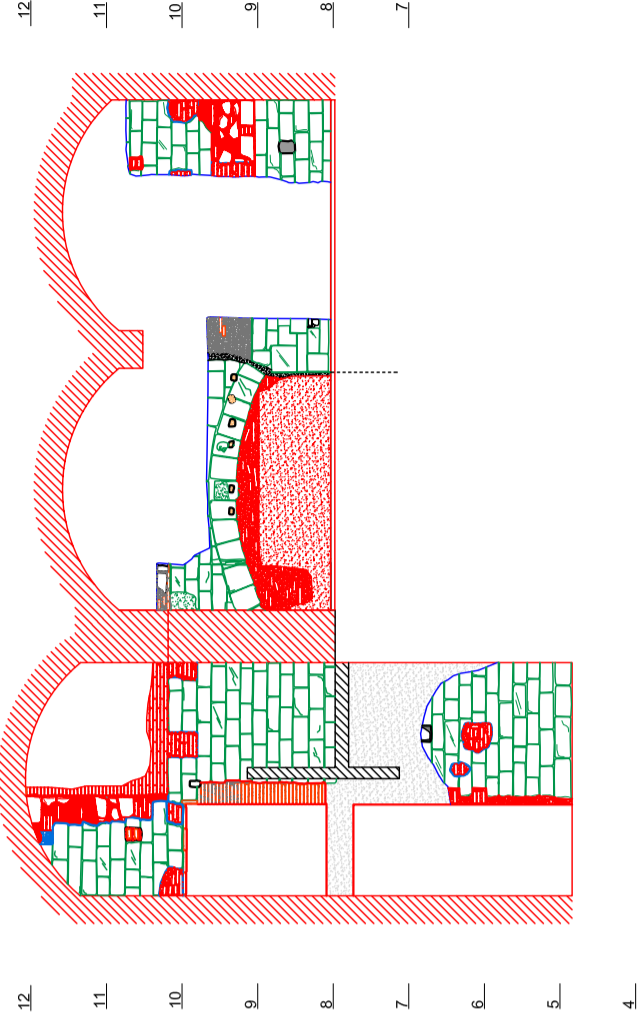
ALÇAT 2

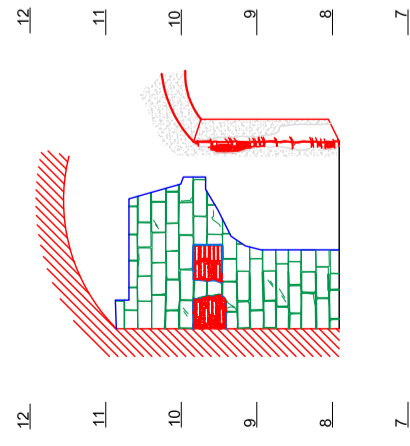
ALÇAT 3

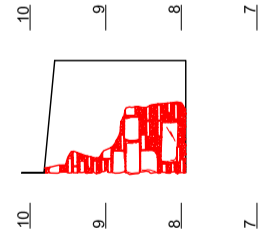
ALÇAT 4

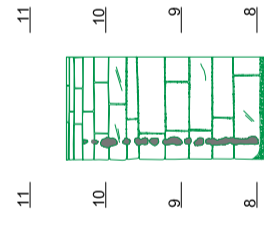
ALÇAT 5

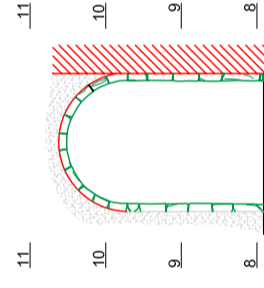
ALÇAT 6

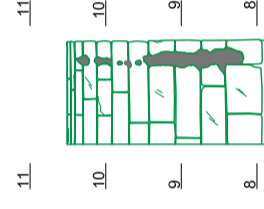
ALÇAT 7

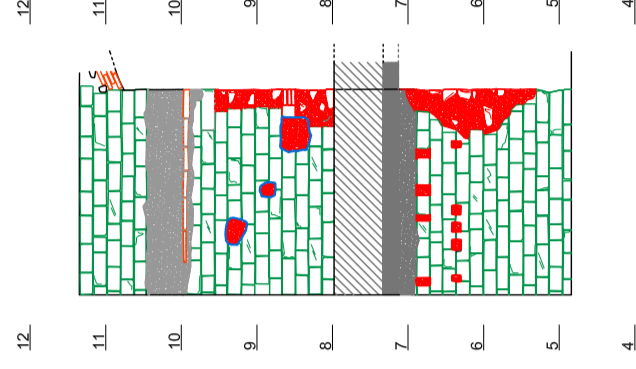
ALÇAT 8

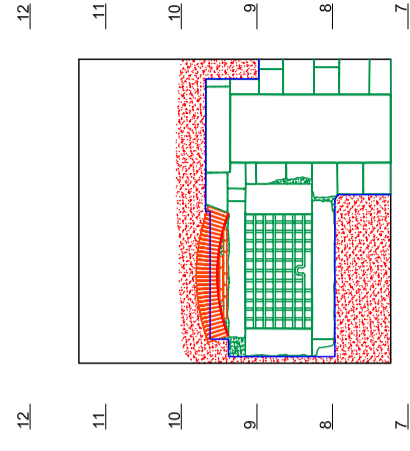
ALÇAT 9

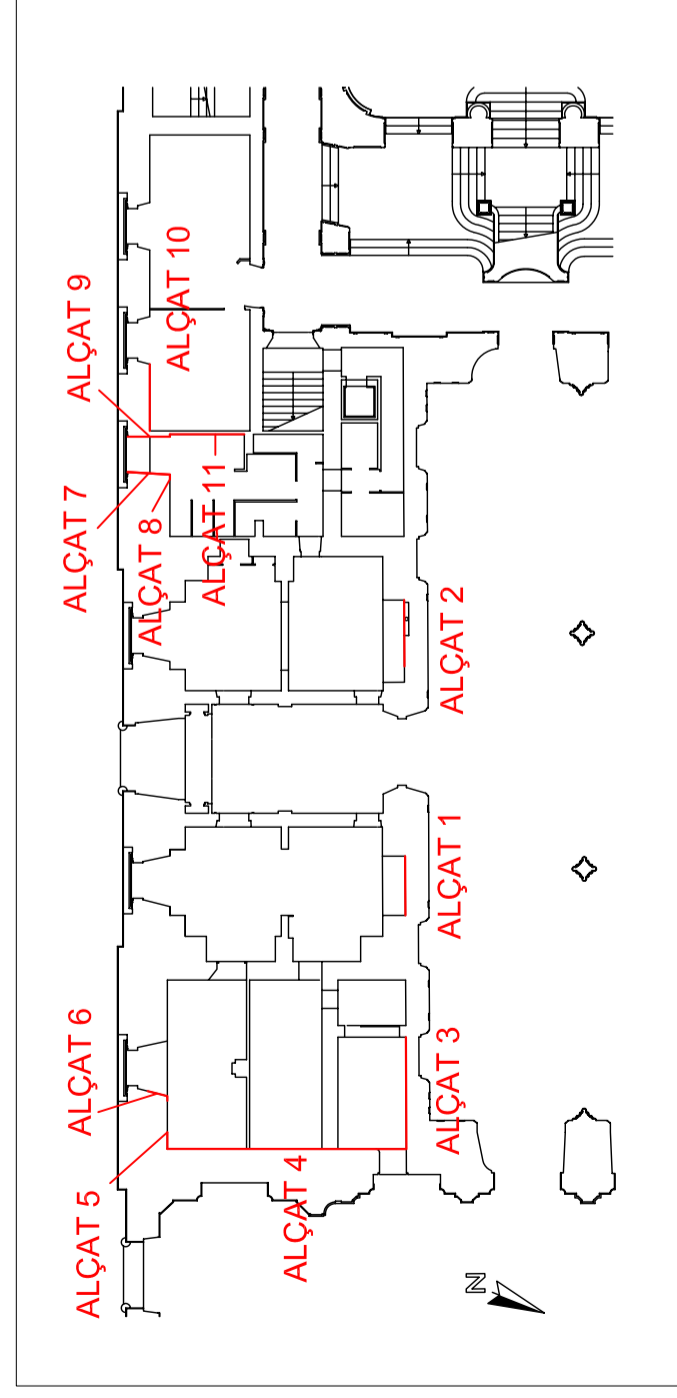
ALÇAT 10

ALÇAT 11

- SEGLE XIV
- SEGLES XV - XVII
- SEGLES XVIII - XIX

LLOTJA DE MAR
Barcelona, Barcelonès
Intervenció 059/05

ZONA M. PRIMER PIS
ALÇATS. FASES CRONOLÒGIQUES

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

Març 2013

PLANIMETRIA: Maria Pujals

escala 1:100

MEMÒRIA

PLANO

14

ALÇAT 10

12

11

10

OB-49
MR-49

OB-48
MR-48

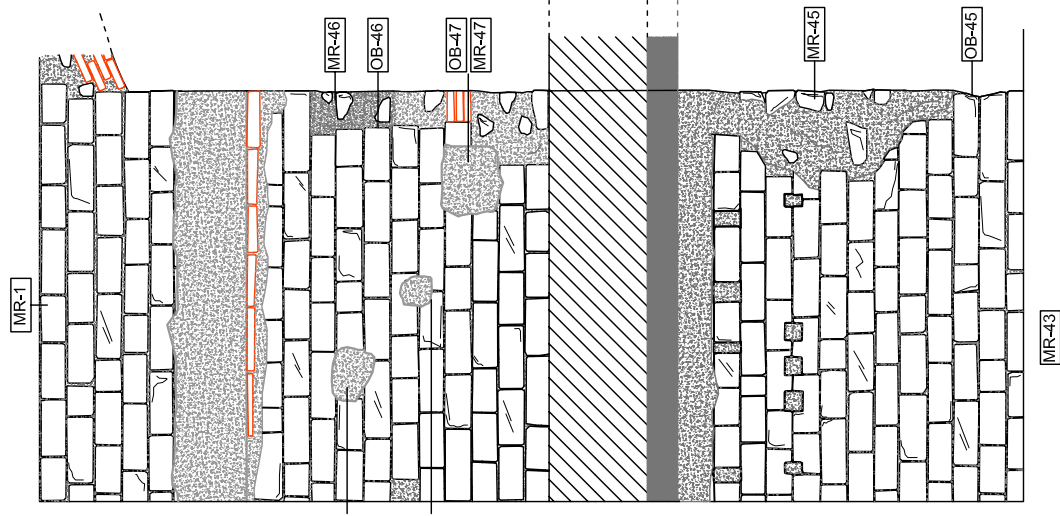
8

7

6

5

4

12

11

10

9

8

7

6

5

4

ALÇAT 11

12

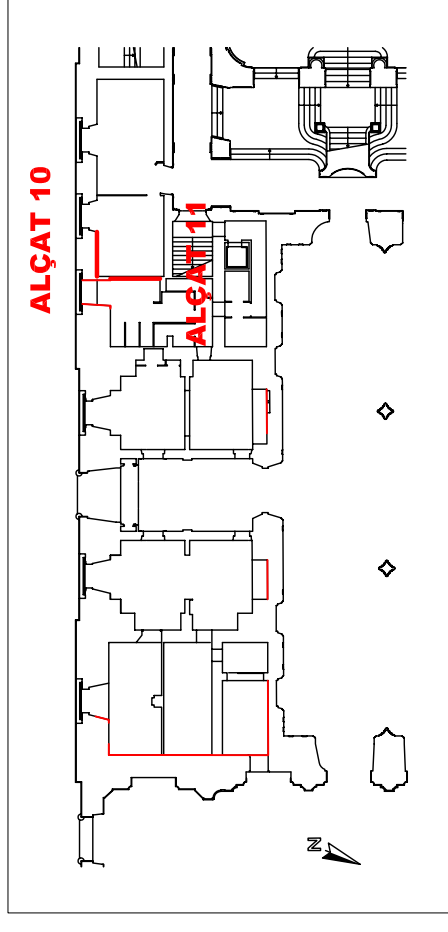
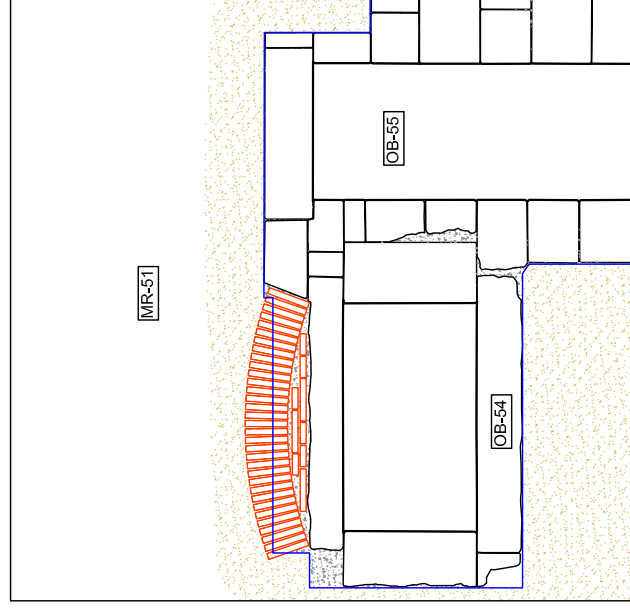
11

10

9

8

7

LLOTJA DE MAR
Barcelona, Barcelonès
Intervenció 059/05

**ZONA M. PRIMER PIS
ALÇAT 10 I 11**

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

Març 2013

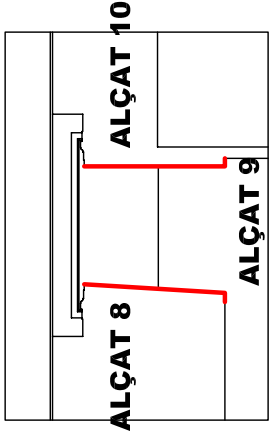
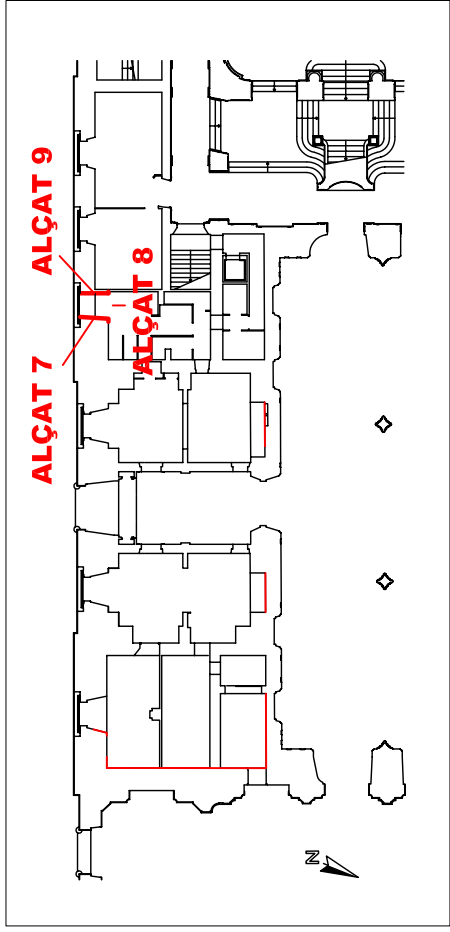
PLANIMETRIA: Maria Pujals

escala 1:50

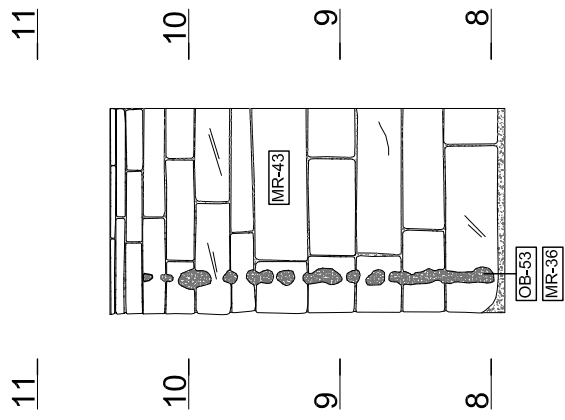

MEMÒRIA

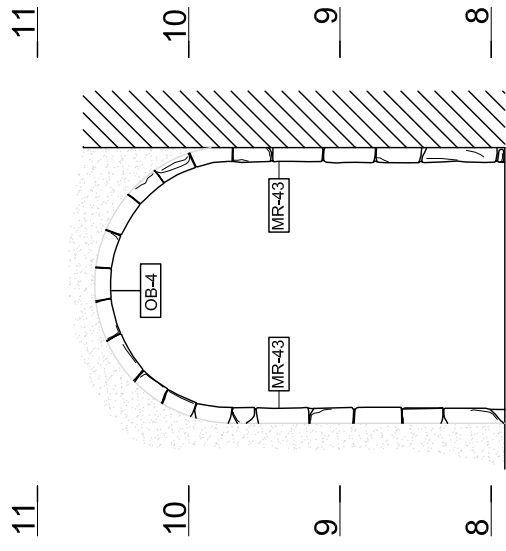
PLÀNOL 13

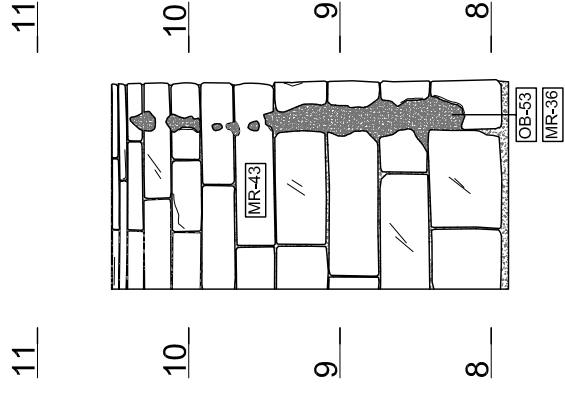
ALÇAT 7

ALÇAT 8

ALÇAT 9

LLOTJA DE MAR
 Barcelona, Barcelonès
 Intervenció 059/05

**ZONA M. PRIMER PIS
 ALÇAT 7, ALÇAT 8 I ALÇAT 9**

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

Març 2013

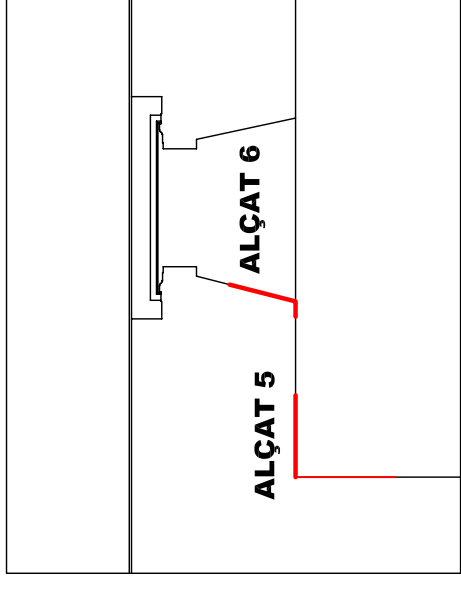
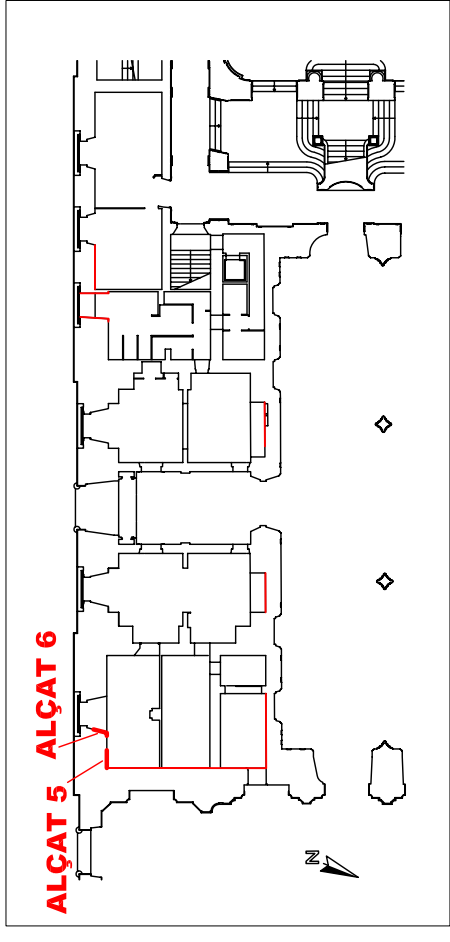
PLANIMETRIA: Maria Pujals

escala 1:50

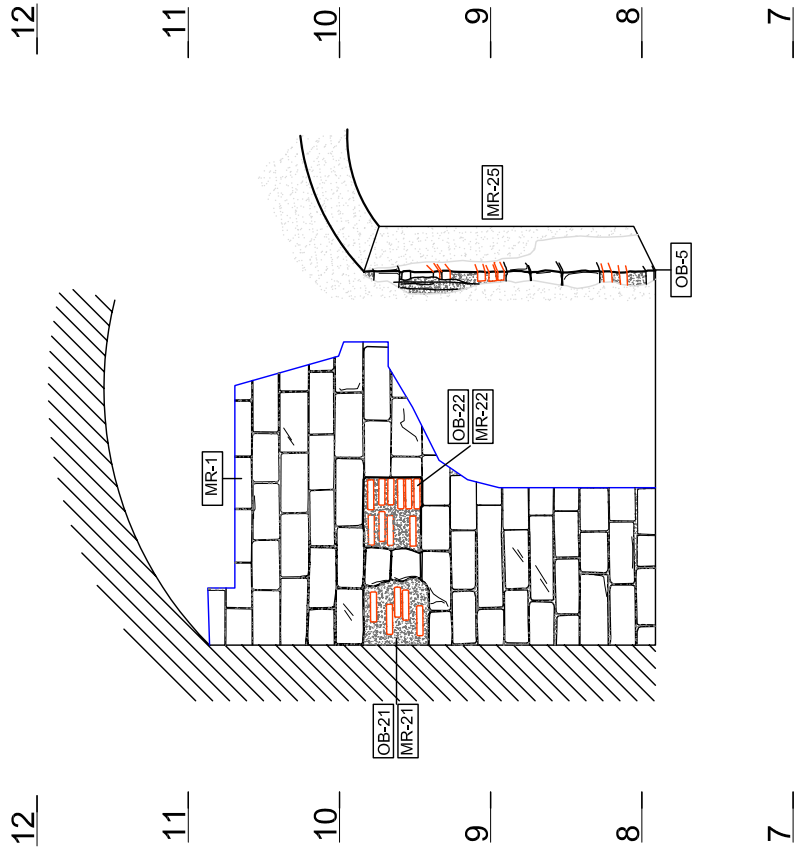

MEMÒRIA

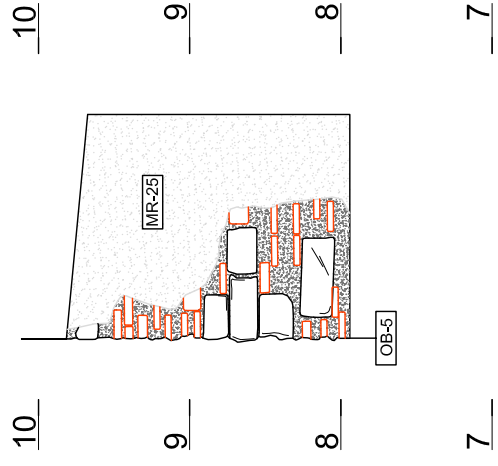
PLÀNOL 12

ALÇAT 5

ALÇAT 6

LLOTJA DE MAR
 Barcelona, Barcelonès
 Intervenció 059/05

**ZONA M. PRIMER PIS
 ALÇAT 5 I ALÇAT 6**

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

Març 2013

PLANIMETRIA: Maria Pujals

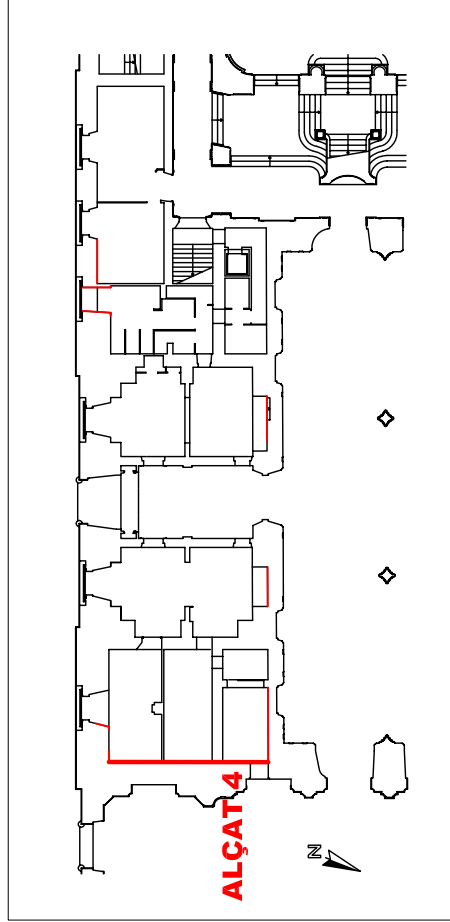
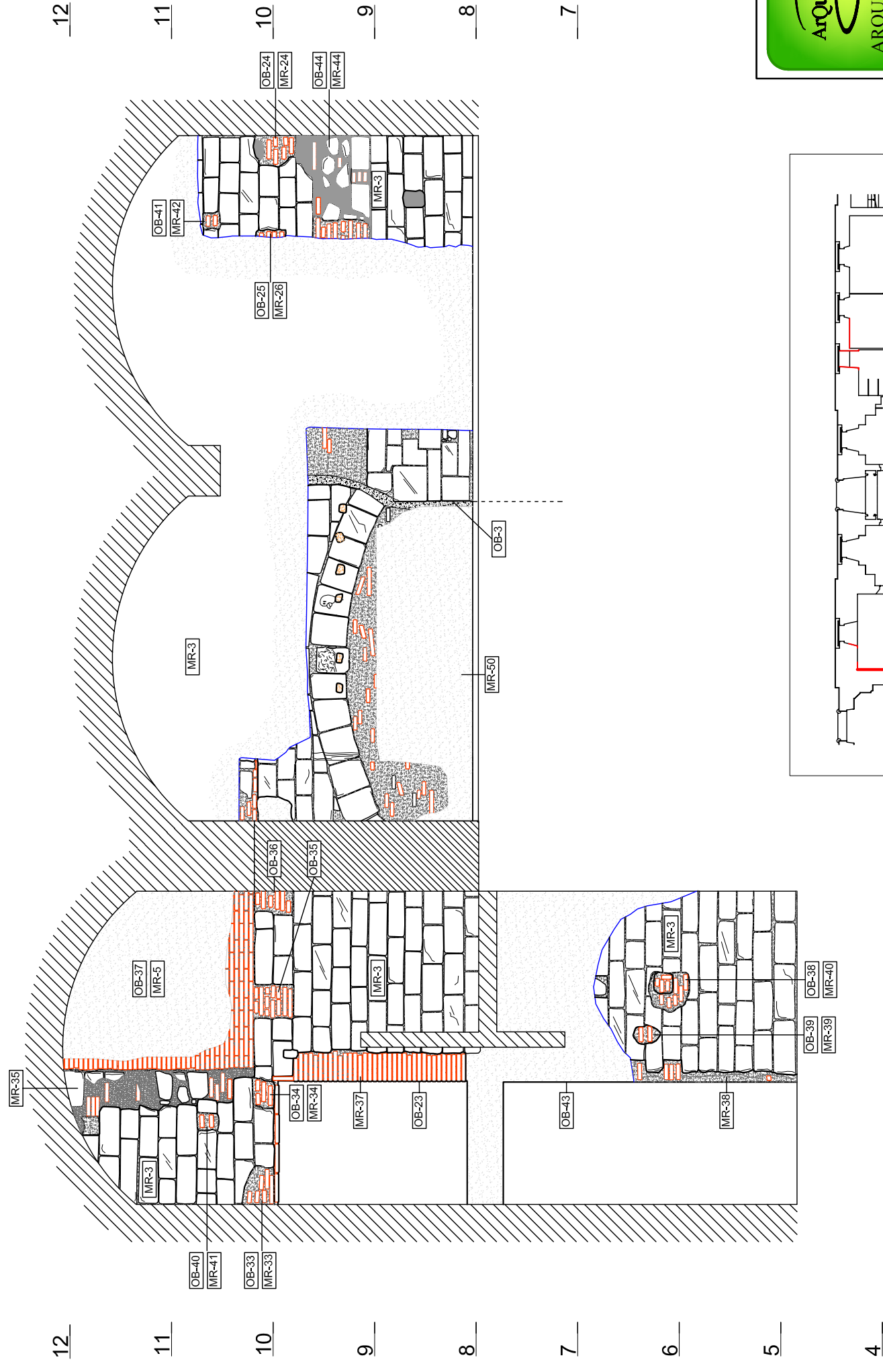
escala 1:50

MEMÒRIA

PLÀNOL 11

ALÇAT 4

LLOTJA DE MAR
Barcelona, Barcelonès
Intervenció 059/05

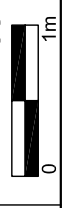
**ZONA M. PRIMER PIS
ALÇAT 4**

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

Març 2013

PLANIMETRIA: Maria Pujals

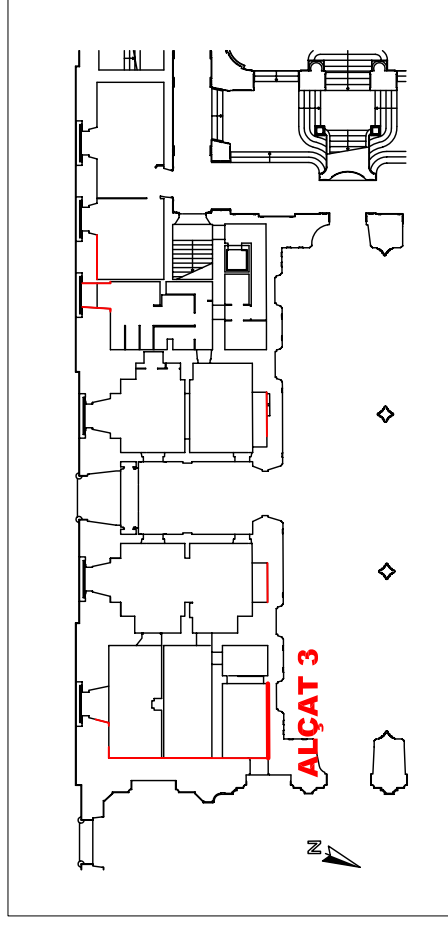
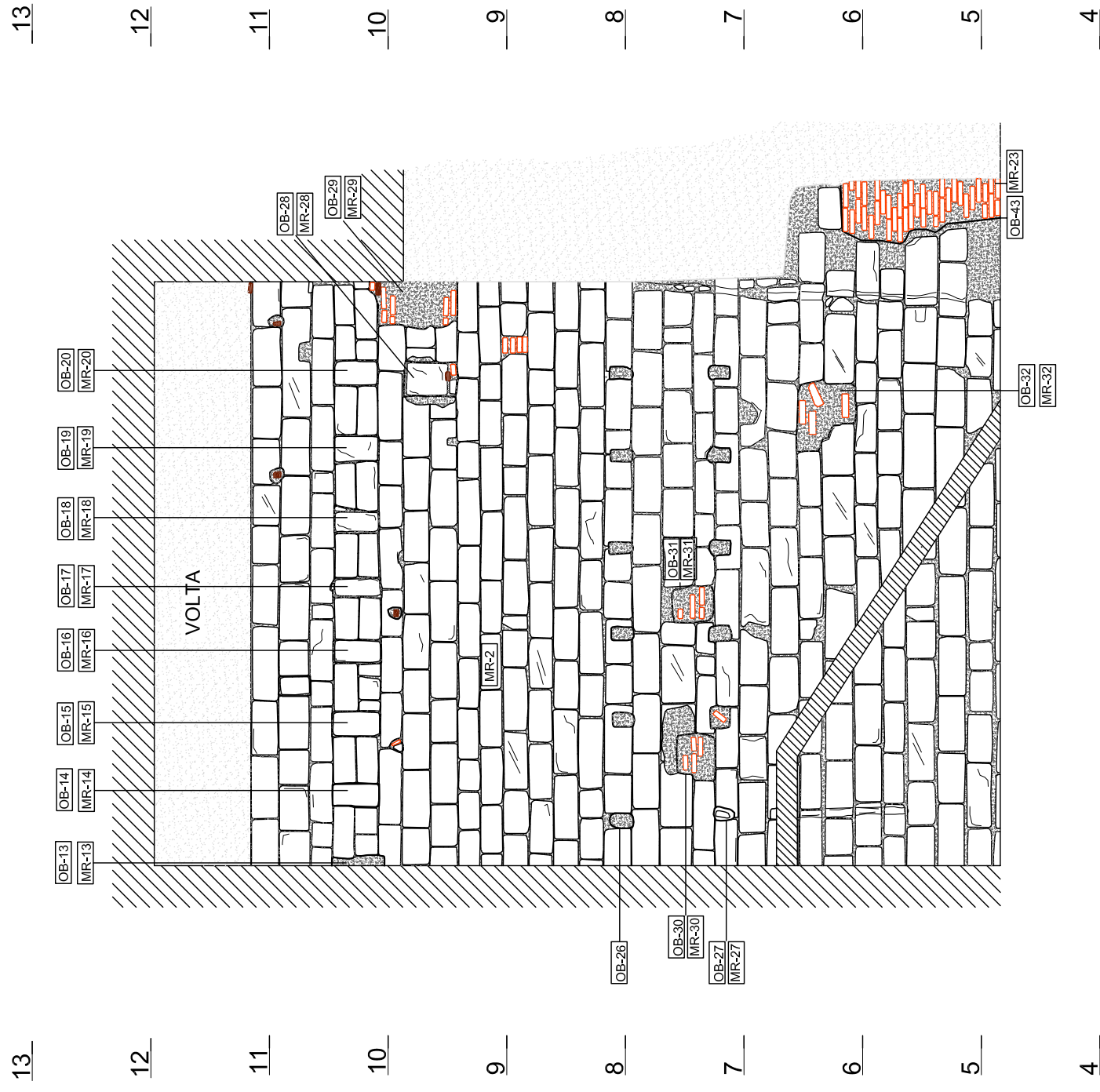
escala 1:50

MEMÒRIA

FLANCL 10

ALÇAT 3

LLOTJA DE MAR
Barcelona, Barcelonès
Intervenció 059/05

ZONA M. PRIMER PIS
ALÇAT 3

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

Març 2013

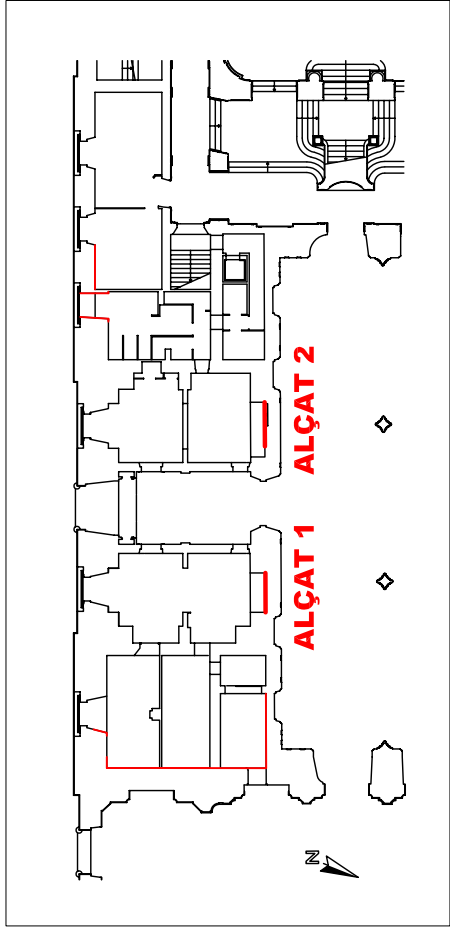
PLANIMETRIA: Maria Pujals

escala 1:50

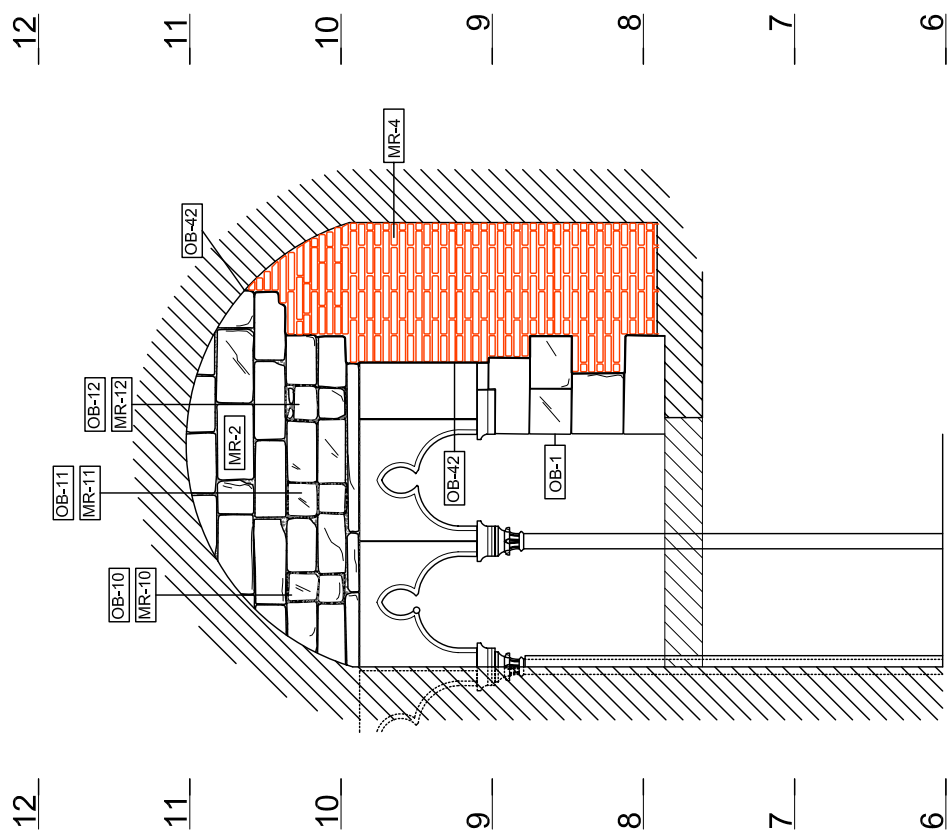

MEMÒRIA

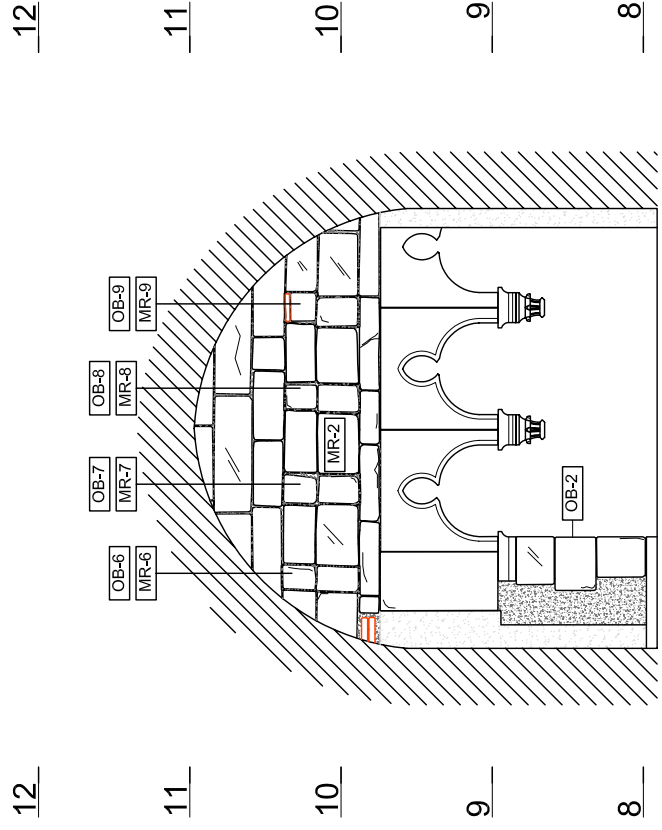
PLÀNOL 09

ALÇAT 1

ALÇAT 2

LLOTJA DE MAR
 Barcelona, Barcelonès
 Intervenció 059/05

ZONA M. PRIMER PIS
ALÇAT 1 I ALÇAT 2

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

Març 2013

PLANIMETRIA: Maria Pujals

escala 1:50

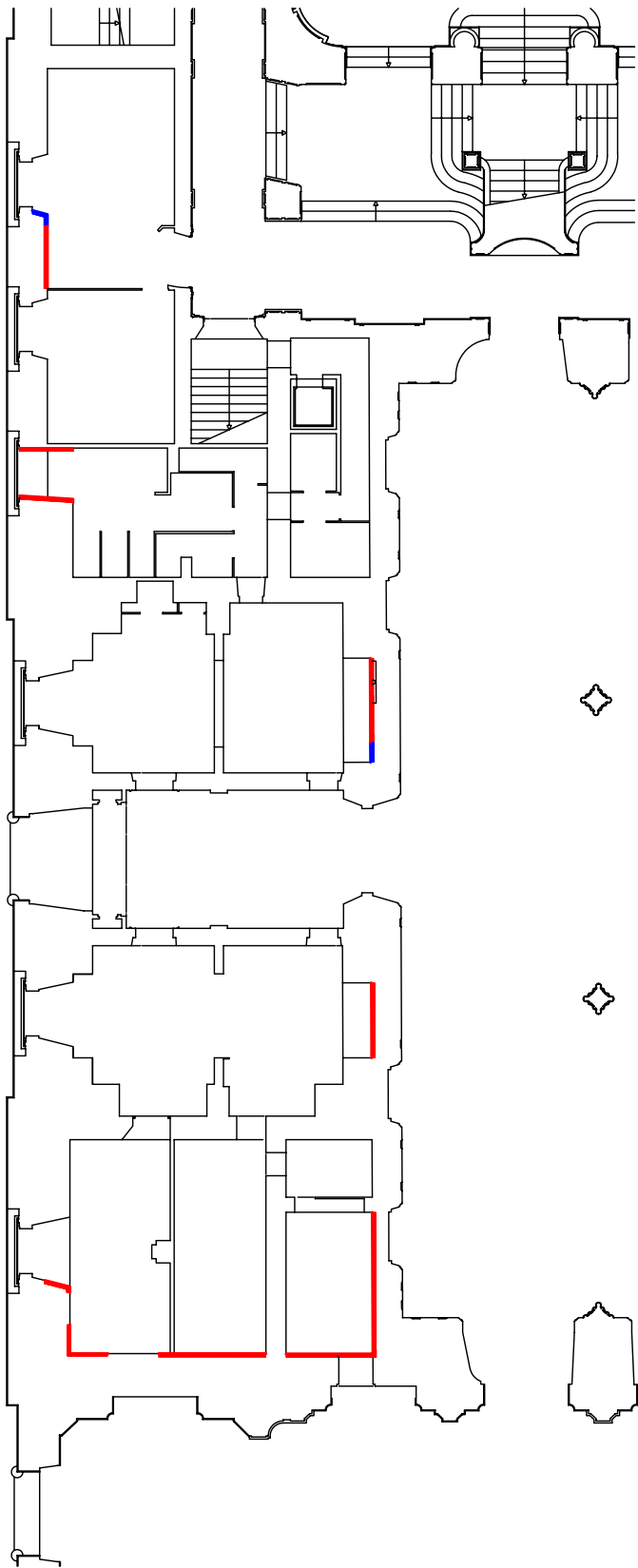
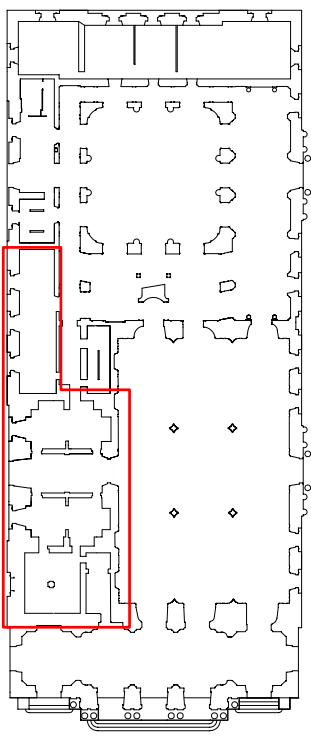

MEMÒRIA

PLÀNOL 08

ÀREA AFECTADA

— SONDEJOS AMB RESULTAT POSITIU
— SONDEJOS AMB RESULTAT NEGATIU

LLOTJA DE MAR
 Barcelona, Barcelonès
 Intervenció 059/05

PLANTA BAIXA LOCALITZACIÓ DELS MURS MEDIEVALS

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

PLANIMETRIA: Maria Pujals

Març 2013

BASE TOPOGRÀFICA

Josep Benedito i Rovira i Agustí Mateos i Duch (arquitectes)

escala 1:250

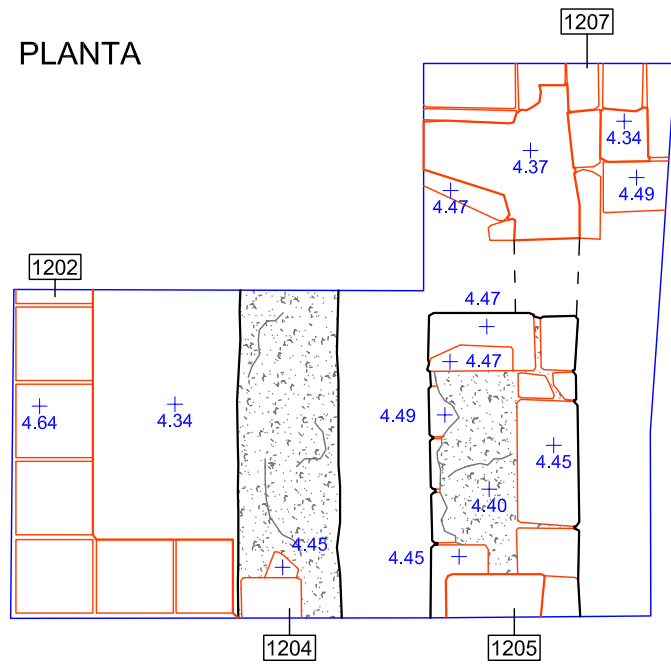
MEMÒRIA

07

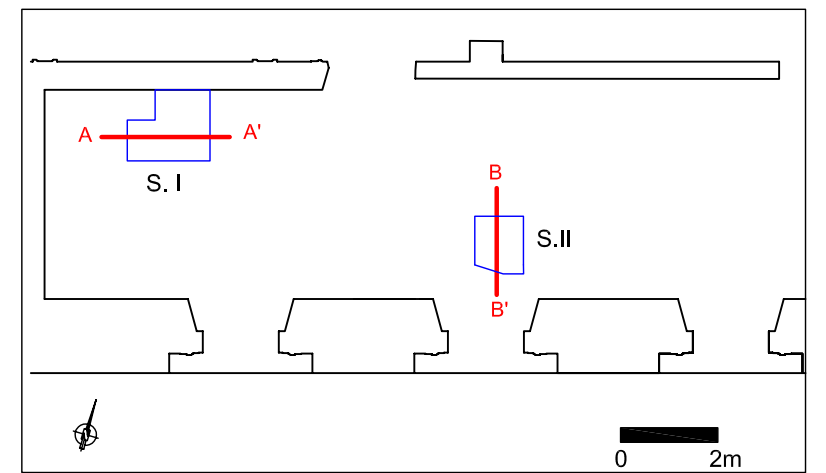
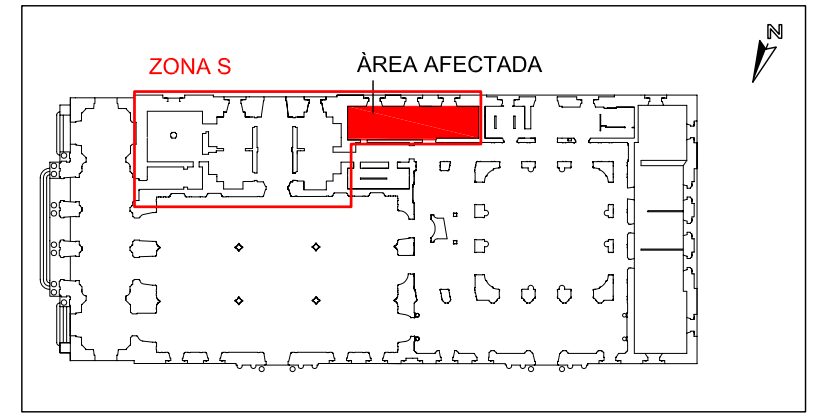
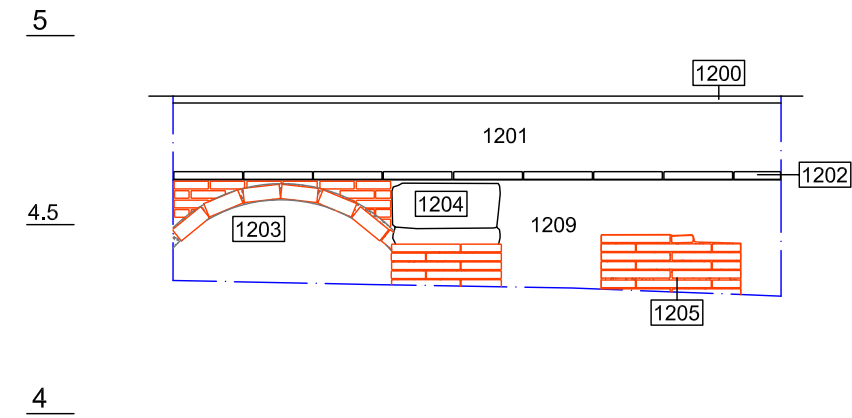
PLÀNOL

SONDEIG I

PLANTA

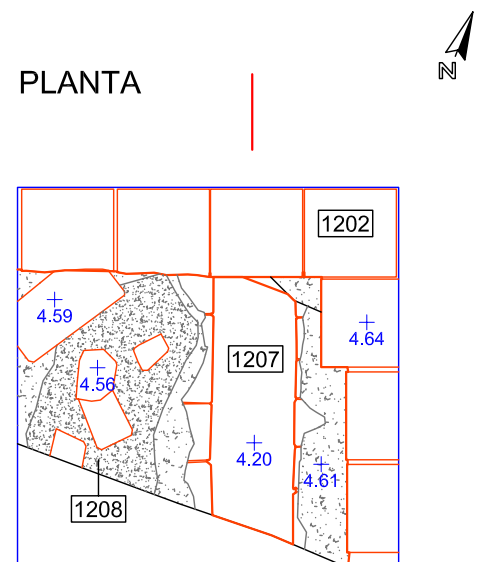

SECCIÓ

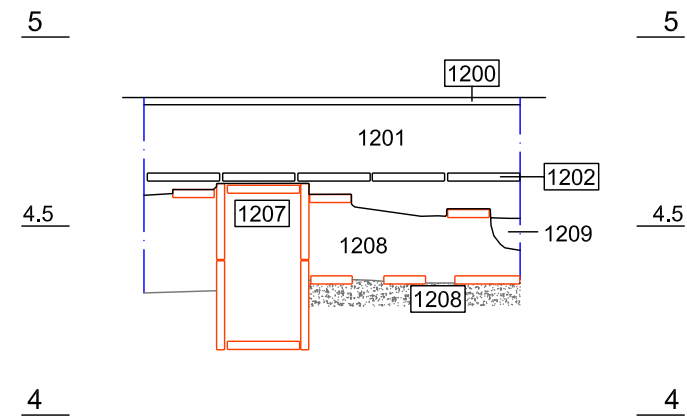

SONDEIG II

PLANTA

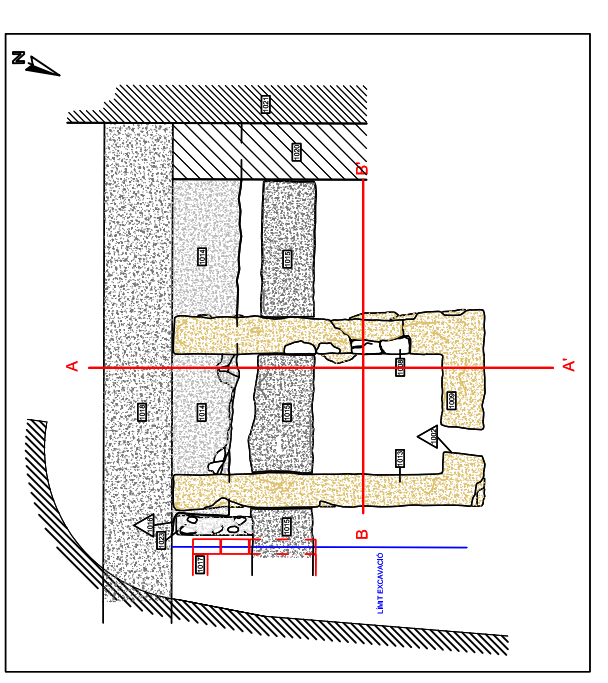
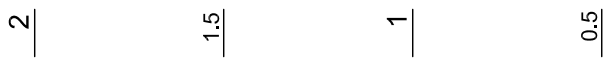
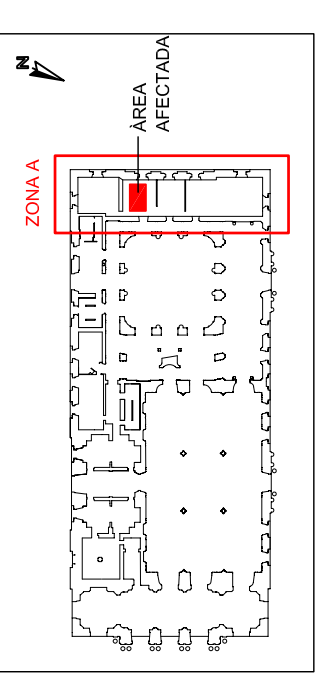
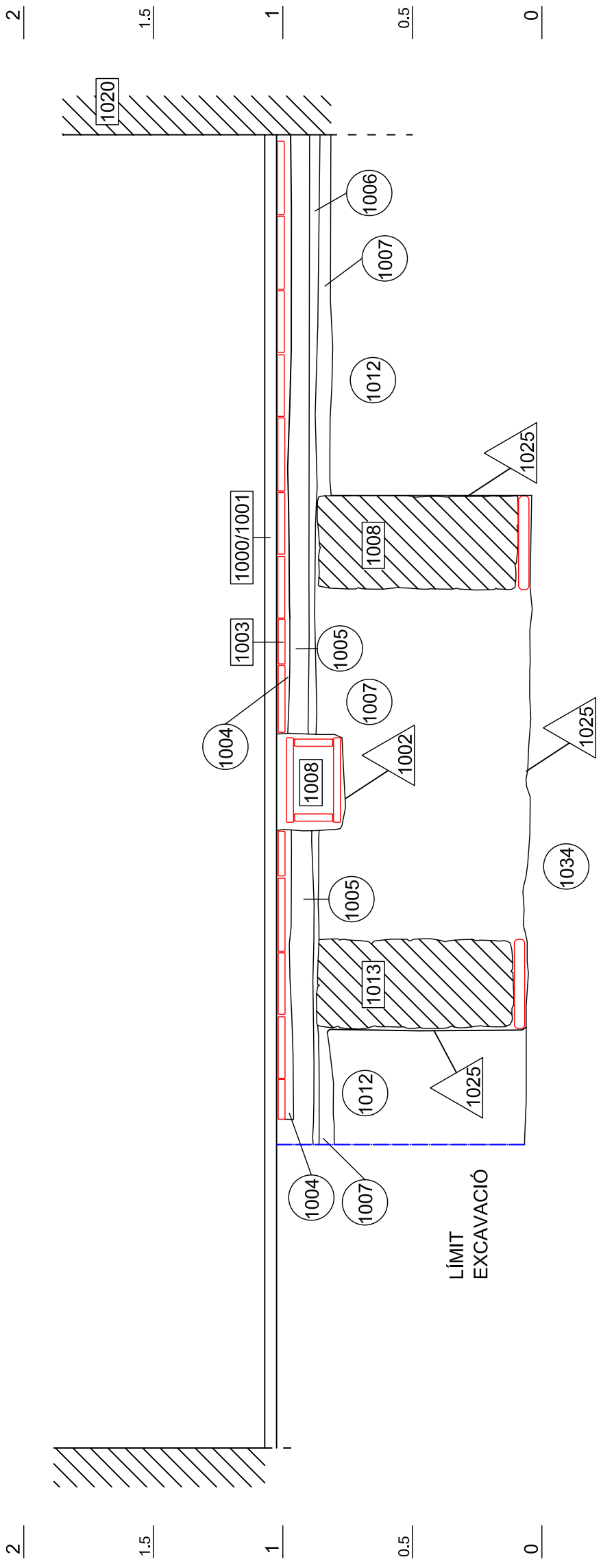
SECCIÓ

 <p>ARQUEOCIÈNCIA Serveis Culturals S.L.</p>	<p>LLOTJA DE MAR Barcelona, Barcelonès Intervenció 059/05</p>	
	<p>ZONA S. PLANTA BAIXA SONDEJOS. PLANTA I SECCIÓ</p>	
<p>DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé</p>	<p>Març 2013</p>	
<p>PLANIMETRIA: Gemma Caballé Maria Pujals</p>	<p>escala 1:20</p>	<p>MEMÒRIA</p>
<p>BASE TOPOGRÀFICA: Josep Benedito i Rovira i Agustí Mateos i Duch (arquitectes)</p>	 <p>0 50cm</p>	<p>PLÀNOL 06</p>

E

W

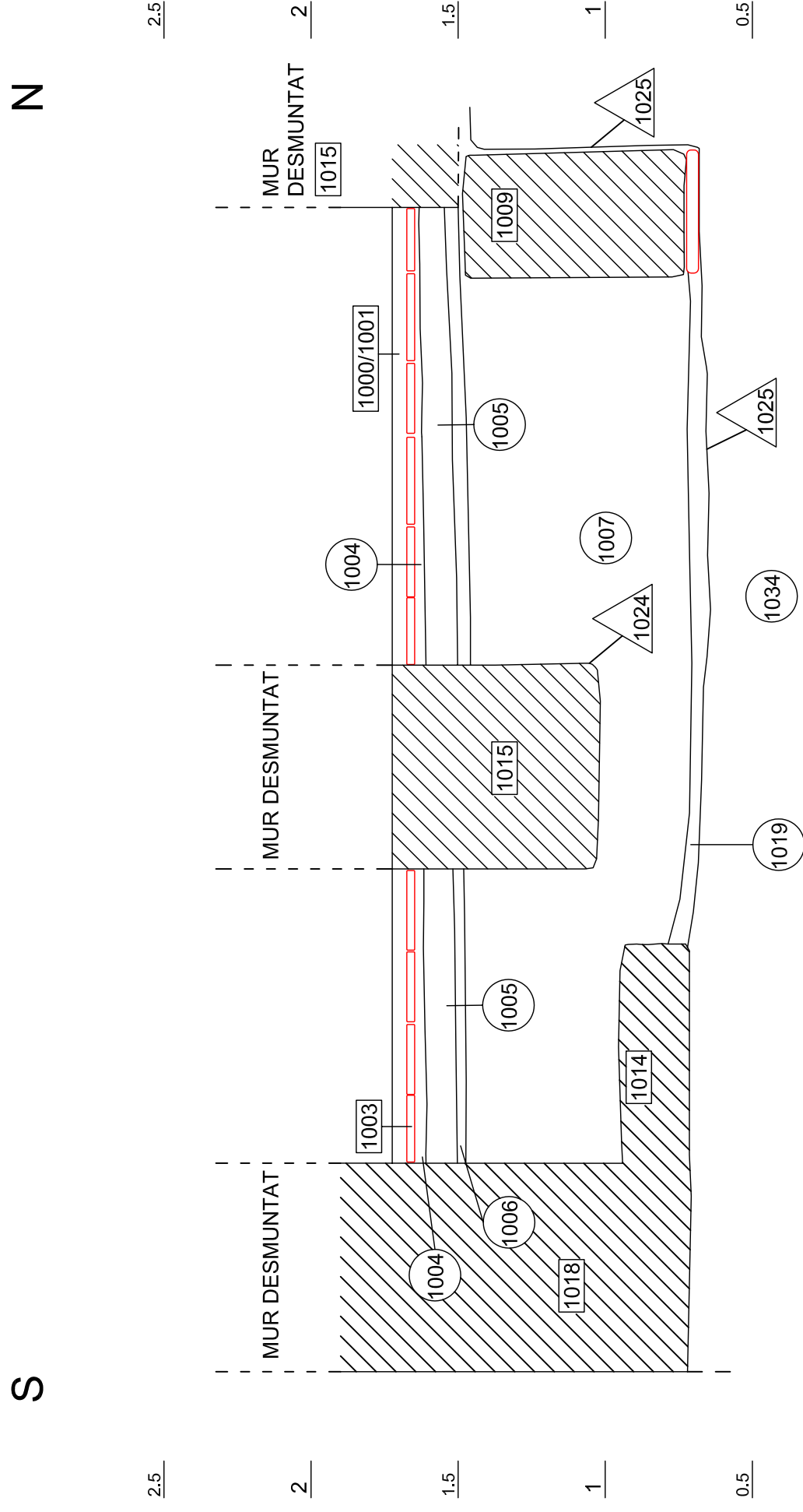
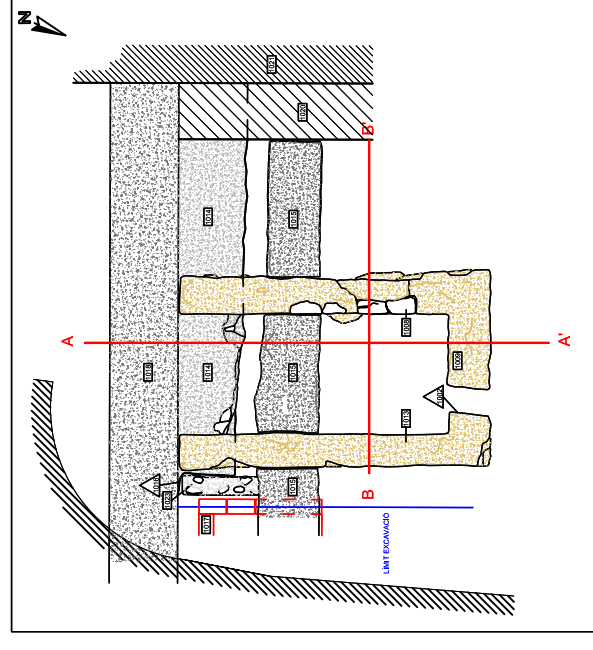
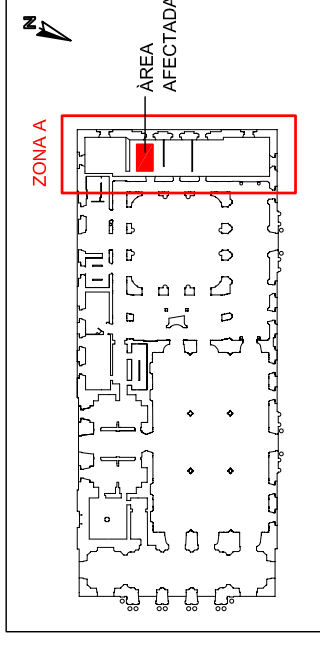

LLOTJA DE MAR
 Barcelona, Barcelonès
 Intervenció 059/05

ZONA A. SOTERRANI
SECCIÓ B-B'

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé Josep M ^a Vila		Març 2013
PLANIMETRIA: Gemma Caballé Maria Pujals	escala 1:20	MEMÒRIA
BASE TOPOGRÀFICA: Josep Benedito i Rovira i Agustí Mateos i Duch (arquitectes)	 0 50cm <small>PLANOL</small>	05

* Cotes relatives respecte el nivell de circulació actual (U.E. 1001)

LLOTJA DE MAR
Barcelona, Barcelonès
Intervenció 059/05

ZONA A. SOTERRANI
SECCIÓ A-A'

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé
Josep Mª Vila

PLANIMETRIA: Gemma Caballé
Maria Pujals

BASE TOPOGRÀFICA:
Josep Benedito i Rovira i
Agustí Mateos i Duch (arquitectes)

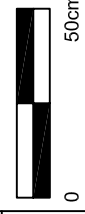
Març 2013

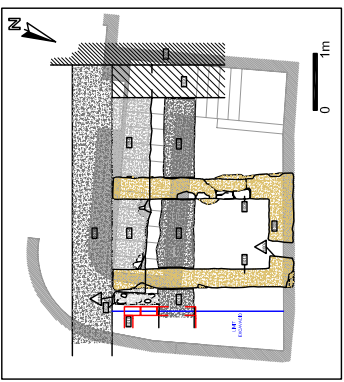
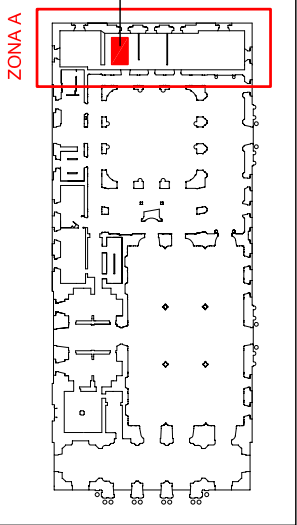
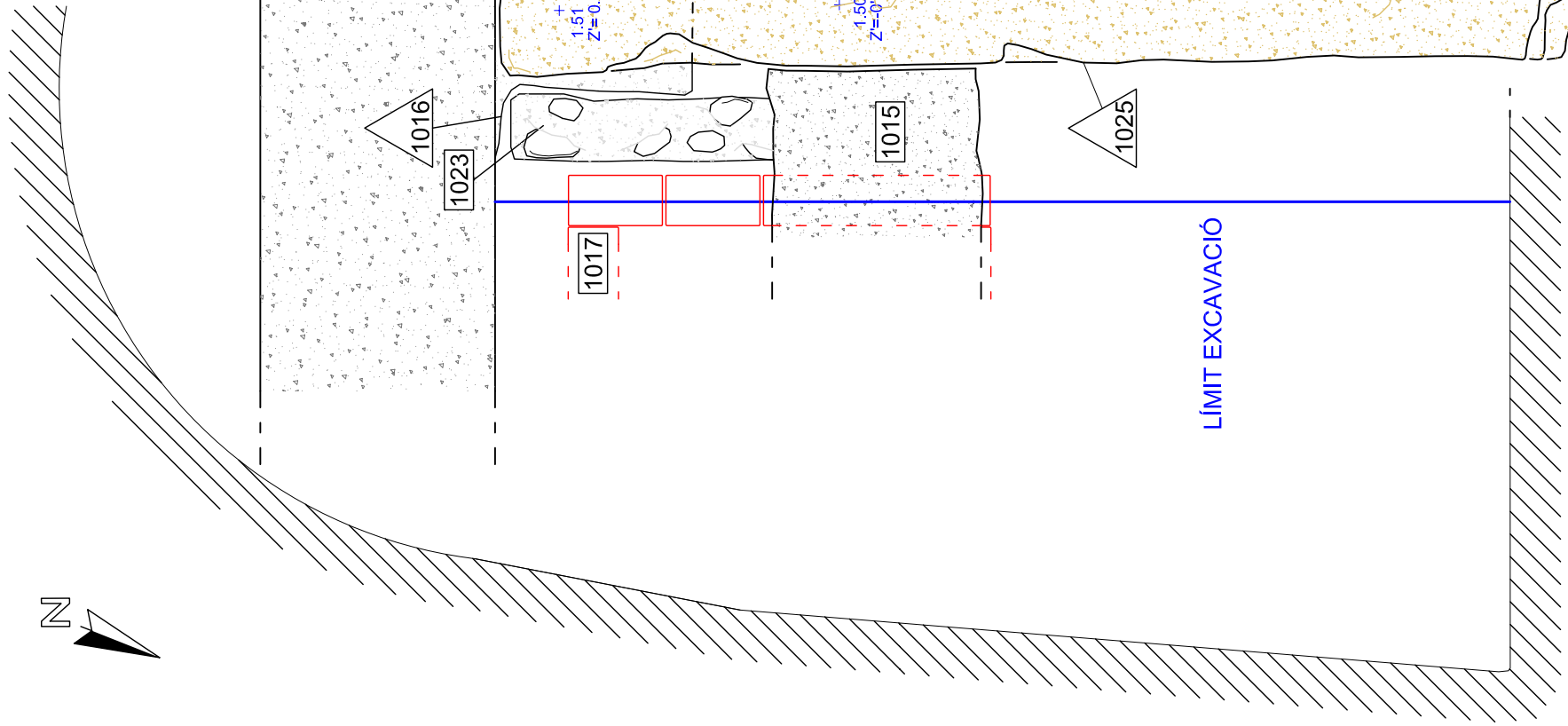
MEMÒRIA

PLÀNOL

04

escala 1:20

LLOTJA DE MAR
Barcelona, Barcelonès
Intervenció 059/05

ZONA A. SOTERRANI
PLANTA GENERAL

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé
Josep Mª Vila

Març 2013

PLANIMETRIA: Gemma Caballé
Maria Pujals

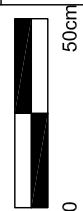
MEMÒRIA

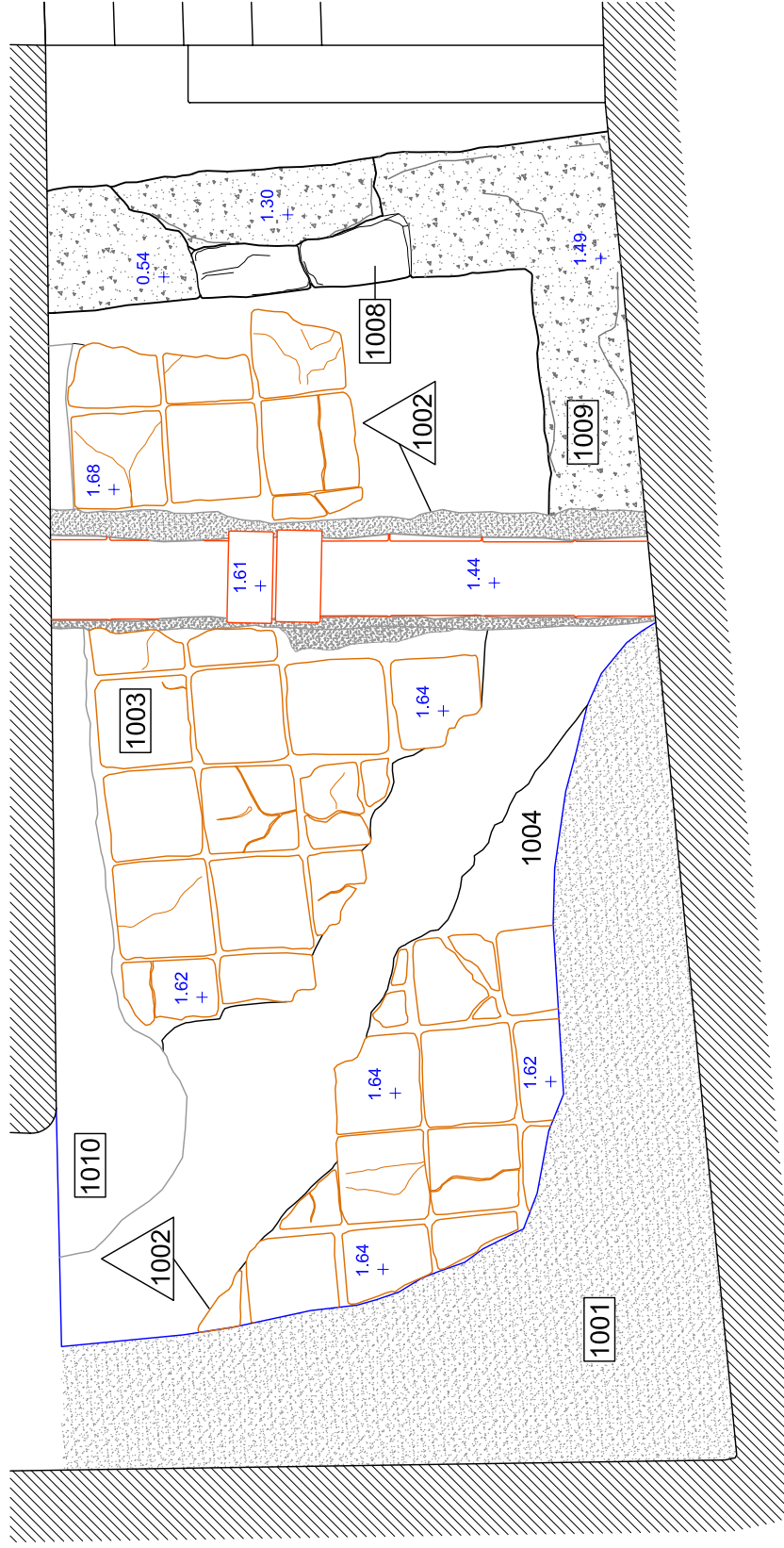
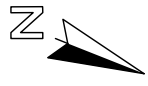
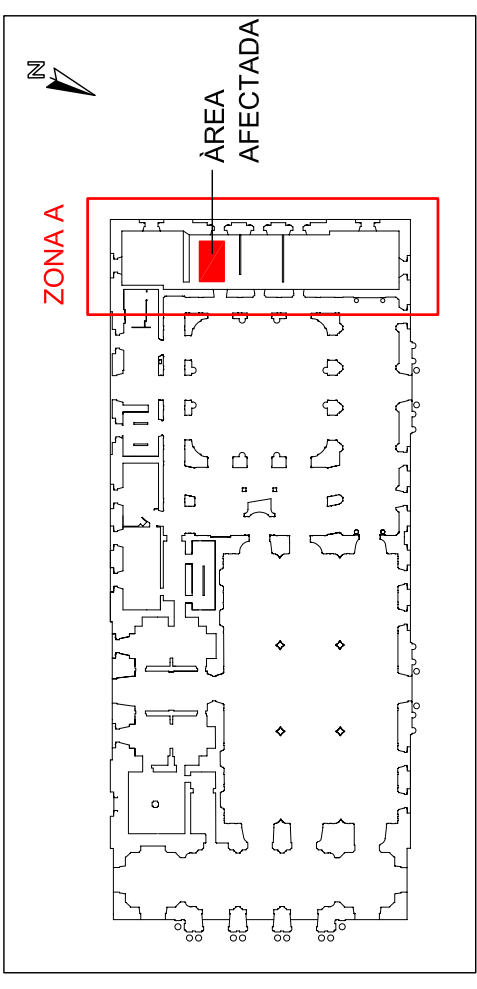
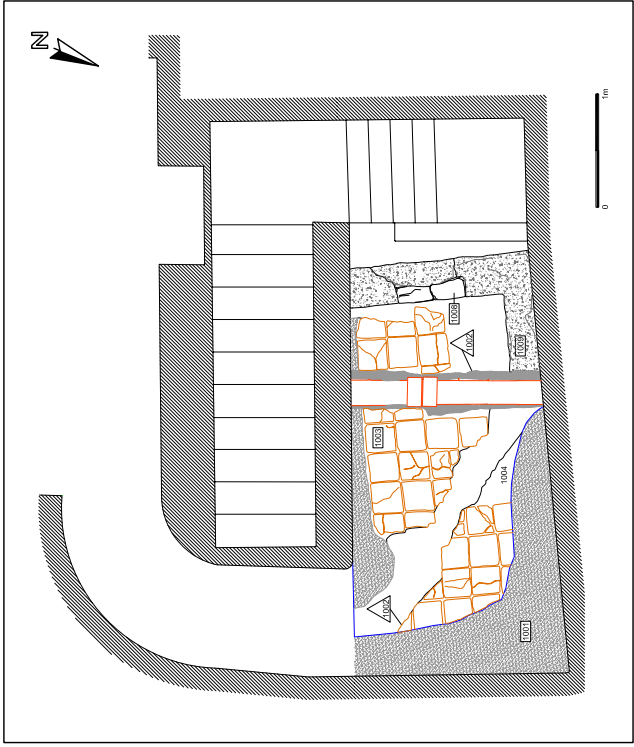
escala 1:20

BASE TOPOGRÀFICA:
Josep Benedito i Rovira i
Agustí Mateos i Duch (arquitectes)

03

PLANOL

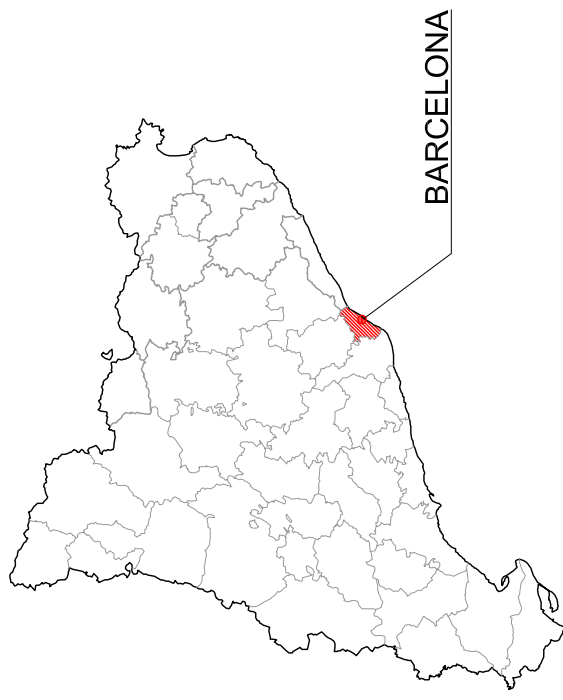

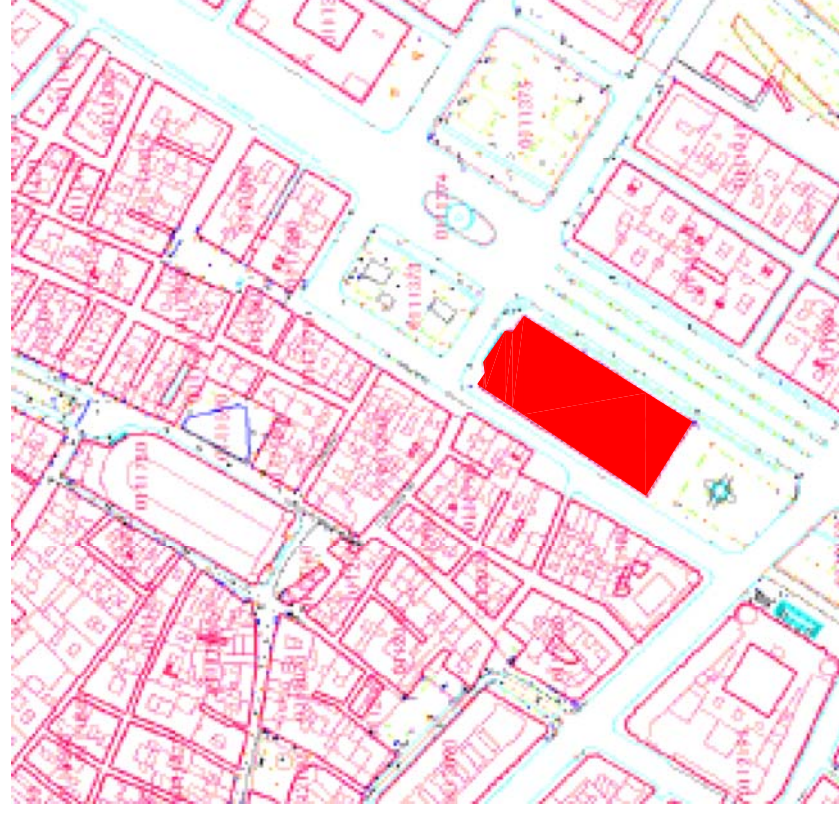
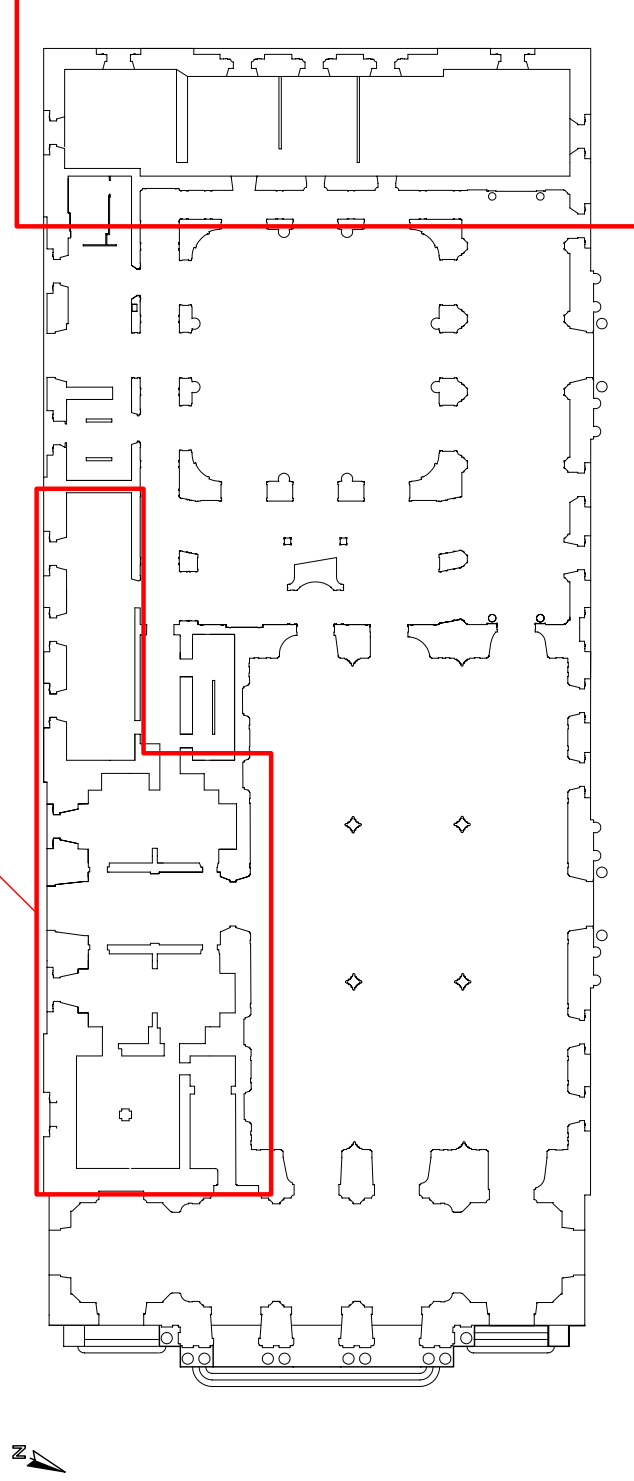
LLOTJA DE MAR
Barcelona, Barcelonès
Intervenció 059/05

ZONA A. SOTERRANI
U.E. 1003. PLANTA GENERAL

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé		Març 2013
PLANIMETRIA: Gemma Caballé Maria Pujals		escala 1:20
BASE TOPOGRÀFICA: Josep Benedito i Rovira i Agustí Mateos i Duch (arquitectes)		0 50cm
		PLANO: 02

ÀREA INTERVINGUDA

LLOTJA DE MAR
Barcelona, Barcelonès
Intervenció 059/05

PLÀNOL DE SITUACIÓ

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

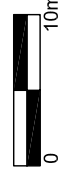
PLANIMETRIA: Maria Pujals

Març 2013

BASE TOPOGRÀFICA

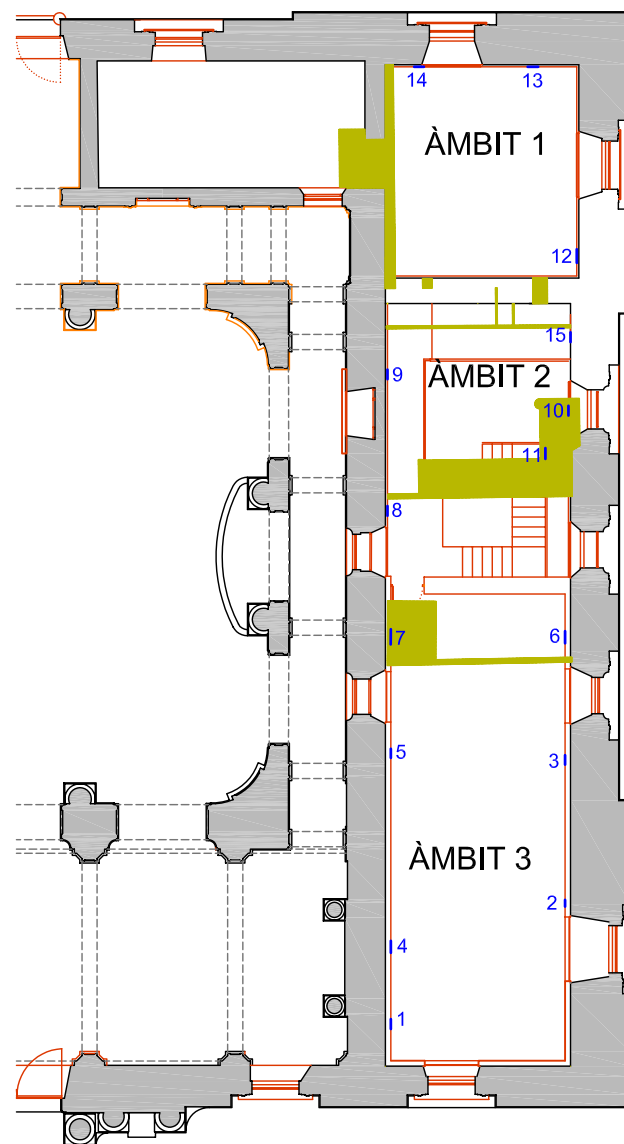
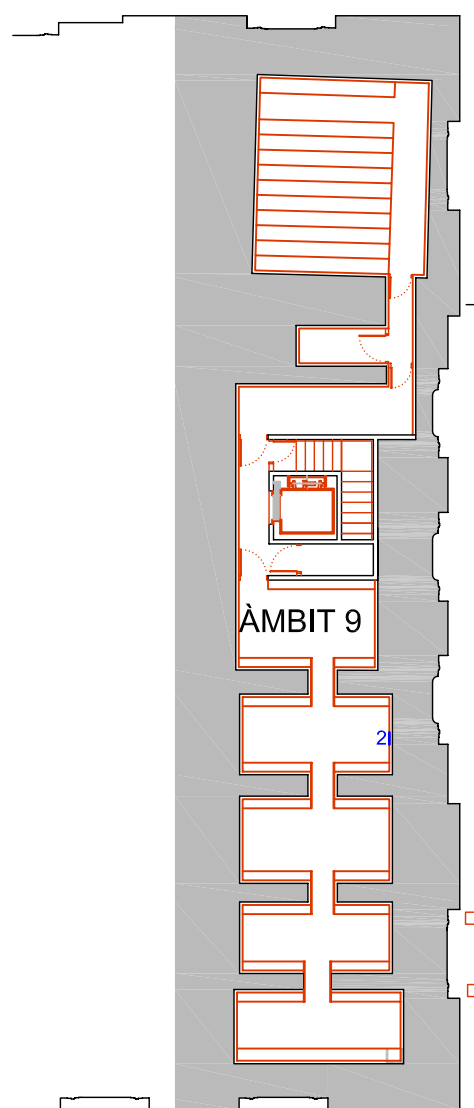
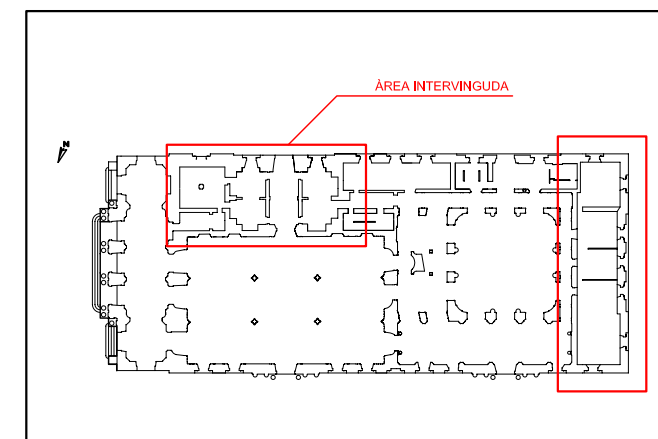
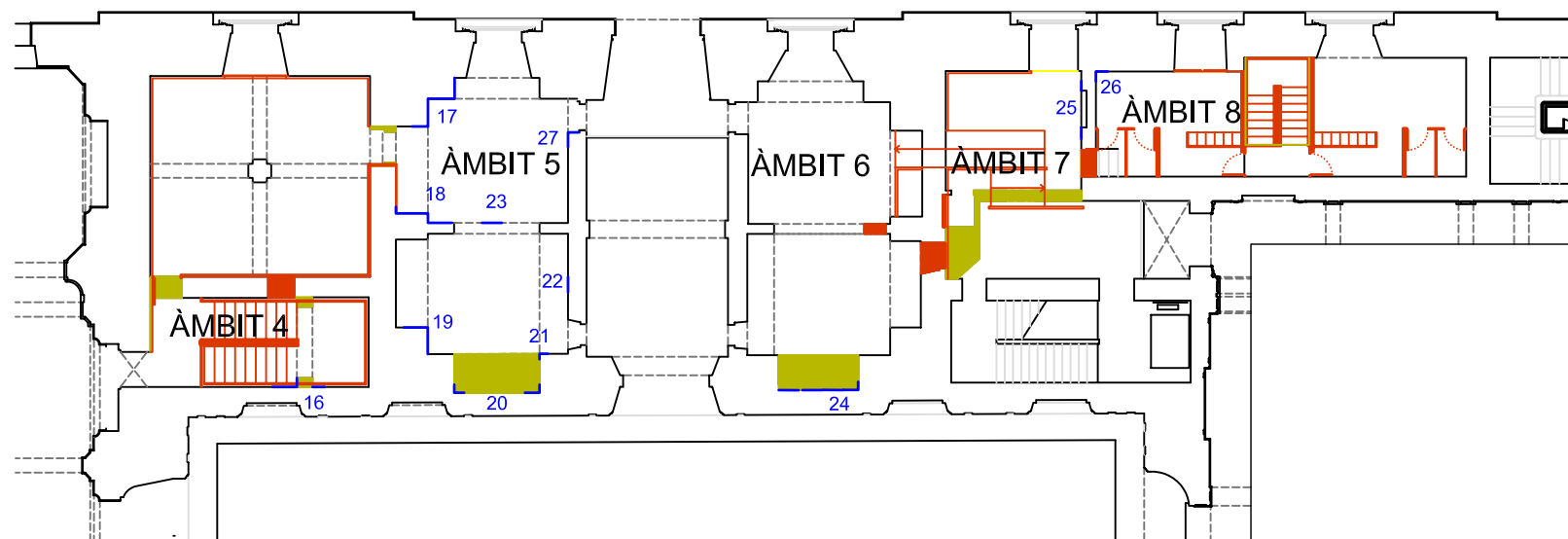
Josep Benedito i Rovira i
Agustí Mateos i Duch (arquitectes)
Ajuntament de Barcelona

escala 1:500

MEMÒRIA

PLÀNOL 01

- ENDERROC
- OBRA NOVA
- SONDEJOS REALITZATS

LLOTJA DE MAR
 Barcelona, Barcelonès
 Intervenció 059/05

**SONDEJOS REALITZATS
 ALÇAT 4**

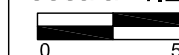
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Gemma Caballé

Març 2013

PLANIMETRIA: Maria Pujals

escala 1:250

MEMÒRIA

PLÀNOL

16